T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKONOMETRİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇEVRE BİLİNCİNİN YAŞAM MEMNUNİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: EDİRNE, UZUNKÖPRÜ İLÇESİ ÖRNEĞİ

TUĞBA SEZMEZ

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ YASEMİN KOLDERE AKIN

EDİRNE 2018

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EKONOMETRİ ANABİLİM DALI

EKONOMETRİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba SEZMEZ tarafından hazırlanan **"Çevre Bilincinin Yaşam Memnuniyeti Üzerindeki Etkisi: Edirne, Uzunköprü İlçesi Örneği"** Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 9.-10. maddeleri uyarınca **29.06.2018 Cuma** günü saat **14.00** 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *..Kabul..Edilmesine..... **OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Şahamet BÜLBÜL	Kabul Edilmesine	
Doç. Dr. Adil OĞUZHAN	Kabul Edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin KOLDERE AKIN (Danışman)	Kabul Edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

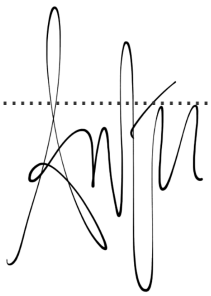
T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10198355
Yazar Adı / Soyadı	TUĞBA SEZMEZ
T.C.Kimlik No	19871274830
Telefon	5073282882
E-Posta	aslan_tugba@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Çevre Bilincinin Yaşam Memnuniyeti Üzerindeki Etkisi: Edirne, Uzunköprü İlçesi Örneği
Tezin Tercümesi	Impact of Environmental Awareness on Life Satisfaction: The Case Edirne, Uzunköprü District
Konu	Ekonometri = Econometrics
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Ekonometri Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Ekonometri Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2018
Sayfa	195
Tez Danışmanları	DR. ÖĞR. ÜYESİ YASEMİN KOLDERE AKIN
Dizin Terimleri	İnsan-çevre ilişkisi=Human-environment relationship ; Öznel mutluluk=Subjective happiness
Önerilen Dizin Terimleri	Yaşam Memnuniyeti, Çevre Bilinci, Yapısal Eşitlik Modellemesi

02.07.2018

İmza:.....

Tez Konusu: Çevre Bilincinin Yaşam Memnuniyeti Üzerindeki Etkisi: Edirne, Uzunköprü İlçesi Örneği

Hazırlayan: Tuğba SEZMEZ

ÖZET

Çalışmanın amacı, çevre bilincinin yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Bu amaçla; Türkiye'nin en kirli akarsuyu havzasında kurulu, başlıca geliri tarım olan ve özellikle ısınma kaynaklı ciddi hava kirliliği sorunu olan Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzerindeki 702 bireyin katılımı ve anket tekniği ile toplanan veriler SPSS 21 ve AMOS 22 programlarında analiz edilerek yorumlanmıştır. Elde edilen sosyo-demografik, çevre bilinci ve yaşam memnuniyeti verileri betimleyici istatistikler, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, yapısal eşitlik modeli, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri ile değerlendirilmiştir.

Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleriyle belirlenen çevre bilinci ölçeği alt boyutlarının yaşam memnuniyeti ölçeği alt boyutlarına etkileri yapısal eşitlik modeli kurularak test edilmiştir. Sonuç olarak; çevre bilinci ölçeğinin alt boyutlarının yaşam memnuiyeti ölçeğinin alt boyutları üzerine anlamlı etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Memnuniyeti, Çevre Bilinci, Yapısal Eşitlik Modellemesi

Name of the Thesis: Impact of Environmental Awareness on Life Satisfaction: The Case Edirne, Uzunköprü District

Prepared by: Tuğba SEZMEZ

ABSTRACT

The aim of the study is to examine the effect of environmental awareness on life satisfaction. For this purpose; the participation and questionnaires of 702 individuals aged 18 years and over living in Uzunköprü district of Edirne, which is established in the most polluted river basin of Turkey and which main source of income is agriculture and which is serious air pollution problem caused especially by heating, was analyzed and interpreted in SPSS 21 and AMOS 22 programs. Descriptive statistics, explanatory and confirmatory factor analysis, structural equation modeling, Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis H tests were used to assess sociodemographic, environmental awareness and life satisfaction scores.

Environmental awareness scale subscales determined by exploratory and confirmatory factor analyzes were tested for their effects on life satisfaction scale subscales by constructing a structural equality model. As a result; it was found that the subscales of the environmental awareness scale had significant effects on the subscales of the life satisfaction scale.

Keywords: Life Satisfaction, Environmental Awareness, Structural Equation Modeling

ÖNSÖZ

Araştırmacılar için çok değerli olan Çevre Bilinci ve Yaşam Memnuniyeti kavramları için yapılan literatür taramasında bu kavramlarla ilgili çok sayıda çalışma olduğu görülmüş ancak bu iki önemli kavram bir arada kullanılarak yeni bir değerlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, çevre bilinci ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki bu çalışmayla ortaya konulacaktır.

Tez çalışmam boyunca beni aydınlatan, yönlendiren ve cesaretlendiren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Yasemin KOLDERE AKIN'a ve tezimin ortaya çıkmasında ve adım adım ilerlemesinde emeği geçen yoğun temposu içinde bana zaman ayırarak desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Adil OĞUZHAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim- Öğretim ve hayatımın her döneminde hep yanımda olan, beni maddi ve manevi olarak her zaman destekleyen ailem'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Her konuda yanımda olan ve benden desteğini esirgemeyen eşime ve farkında olmadan varlığı ile katkı sağlayan, gülümseten oğluma teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET……I

ABSTRACT……II

ÖNSÖZ……..III

İÇİNDEKİLER……IV

TABLOLAR LİSTESİ……..VIII

GRAFİKLER LİSTESİ……...….XI

ŞEKİLLER LİSTESİ…….….XII

KISALTMALAR LİSTESİ……..XIII

GİRİŞ……...1

1. ÇEVRE KİRLİLİĞİ VE ÇEVRE BİLİNCİ……..……3

1.1. Çevre Kavramı…….3

1.1.1. Fiziksel Çevre…….4

1.1.2. Toplumsal Çevre……6

1.1.3. Çevre Bileşenleri……6

1.2. Çevresel Sorunlar…….8

1.3. Çevre Kirliliği…….10

1.3.1. Hava Kirliliği……11

1.3.1.1. Hava Kirliliğinin Nedenleri…….....12

1.3.1.2. Hava Kirliliğinin Sonuçları…….13

1.3.1.3. Uzunköprü İlçesinde Hava Kirliliği…….15

1.3.2. Su Kirliliği……18

1.3.2.1. Su Kirliliğinin Nedenleri…….19

1.3.2.2. Su Kirliliğinin Sonuçları……..21

1.3.2.3. Uzunköprü İlçesinde Su Kirliliği…….22

1.3.3. Toprak Kirliliği…….24

1.3.3.1. Toprak Kirliliğinin Nedenleri……..25

1.3.3.2. Toprak Kirliliğinin Sonuçları……..26
1.3.3.3. Uzunköprü İlçesinde Toprak Kirliliği……..28
1.3.4. Gürültü Kirliliği……28
1.3.5. Diğer Kirlilikler……29
1.4. Çevre Bilinci……...30
1.4.1. Çevre Bilincinin Doğuşu……..32
1.4.2. Çevre Bilincinin Gelişimi……32
1.4.3. Türkiye'de Çevre Bilincinin ve Çevre Hareketinin Gelişimi……35
2. YAŞAM MEMNUNİYETİ……...38
2.1. Yaşam Memnuniyeti Kavramı……38
2.2. Yaşam Memnuniyetinin Tarihçesi……...……...40
2.3 Yaşam Memnuniyeti Yaklaşımları……..41
2.3.1. Amaçsal Yaklaşımlar……...41
2.3.2. Etkinlik Yaklaşımı……42
2.3.3. Yukarıdan Aşağıya Aşağıdan Yukarıya Yaklaşımı……..43
2.3.4. İlişkilendirici Yaklaşım……....44
2.3.5. Yargı Yaklaşımı……...45
2.4. Yaşam Memnuniyetini Belirleyen Faktörler……..46
2.5. Yaşam Memnuniyetinin Ölçümü……51
2.5.1. Frank Andrews ve Stephen Withey Memnun - Mutsuz Skalası……52
2.5.2 Cantril Merdiveni Ölçeği……...52
2.5.3. Bradburn' un Duygu Denge Ölçeği……..53
2.5.4. Yaşam Skalası İle Memnuniyet……54
2.5.5. Oxford Mutluluk Envanteri……..54
2.5.6. Öznel Mutluluk Ölçeği……55
2.5.7. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği……56
2.6. Dünyada Yapılan Çalışmalar……..56
2.6.1. Genel Sağlık Anketi (The General Health Qestionnaire, GHQ)……57
2.6.2. Dünya Değerler Araştırması (World Values Survey, WVS)……58

2.6.3. Eurobarometer Araştırması (Eurobarometer Survey)……...59

2.6.4. Genel Sosyal Araştırma (General Social Survey)……61

2.6.5. OECD Daha İyi Yaşam Endeksi (OECD Better Life Index)……62

2.7. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar……..63

3. ÇEVRE BİLİNCİNİN YAŞAM MEMNUNİYETİ ÜZERİNE ETKİSİ ARAŞTIRMASININ METODOLOJİSİ VE ANALİZ SONUÇLARI…….65

3.1. Araştırmanın Amacı……...65

3.2. Araştırmanın Önemi……...66

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi……67

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları……..69

3.5. Araştırmada Kullanılan Anket Formu ve Ölçekler……69

3.6. Araştırmanın Ön Uygulaması……71

3.7. Araştırma Verilerinin Toplanması……..73

3.8. Araştırma Verilerinin Çözümü ve Yorumlanması……..73

3.8.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı……...……..74

3.8.2. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaşam Memnuniyeti Bölümüne Verdikleri Cevapların Betimsel İstatistikleri……...……82

3.8.3. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çevre Bilinci Bölümüne Verdikleri Cevapların Betimsel İstatistikleri……...……86

3.8.4.Açıklayıcı Faktör Analizi ile Ölçeklerin Alt Boyutlarının Belirlenmesi……93

3.8.4.1. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi……...96

3.8.4.2. Çevre Bilinci Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi……101

3.8.5. Faktör Analizi Sonrası Ölçeklere İlişkin Güvenirlik Analizi Uygulaması..109

3.9. Araştırma Modeli ve Hipotezler……...109

3.10. Ölçeklere İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi……..112

3.10.1. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi……117

3.10.2. Çevre Bilinci Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi……..119

3.11. Yapısal Eşitlik Modeli……121

3.11.1. Yapısal Eşitlik Modeli Analizinin Varsayımlarının İncelenmesi……..122

3.11.2. Ölçme Modeline İlişkin Değerler…….131

3.11.3. Araştırma Modelinin Test Edilmesi……..133

3.12. Ölçeklere İlişkin Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Farklılıklarının Testi……...143

3.12.1. Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Alt Boyutlarının Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Farklılıklarının Testi……..144

3.12.2. Çevre Bilinci Ölçeğinin Alt Boyutlarının Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Farklılıklarının Testi……..153

SONUÇ VE ÖNERİLER……166

KAYNAKÇA……...178

EKLER…… 191

EK-1 ANKET FORMU……...191

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Hava Kalitesinin Korunmasına Yönelik Dünya'da Yapılan Bazı Yasal Çalışmalar……..14

Tablo 2: Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Faktörler (Literatür)…….....48

Tablo 3: 2017 Uzunköprü İlçesi Yaş Kırılımlı Nüfus Bilgisi……..68

Tablo 4: Cronbach α Değerlerine Göre Güvenirlik Düzeyleri ……...….72

Tablo 5: Araştırmada Kullanılan Likert Ölçekli Soru Gruplarının Güvenirlik Analizi Sonuçları…….……...….73

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler ……..…….……...….74

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Bireyleri Hayatta En Çok Mutlu Eden Kişi Dağılımı ……..…….……...……...82

Tablo 8: Araştırmaya Katılan Bireyleri Hayatta En Çok Mutlu Eden Neden Dağılımı…….. 83

Tablo 9: Araştırmaya Katılan Bireylerin Refah Düzeyi Dağılımı……...83

Tablo 10: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Alt Maddelerine İlişkin Betimsel İstatistikler……..84

Tablo 11: Araştırmaya Katılan Bireylerin En Çok Rahatsız Olduğu Kirlilik Türüne Göre Dağılımı……..87

Tablo 12: Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaşadıkları Çevrede Müzdarip Oldukları Kirliliklere Göre Dağılımı…….……..87

Tablo 13: Araştırmaya Katılan Bireylerin Ergene Nehri Kirliliğinin En Çok Kimin Yüzünden Olduğuna Göre Dağılımı……..…….…….88

Tablo 14: Araştırmaya Katılan Bireylerin Kışları Isınmak İçin En Çok Kullandıkları Enerji Kaynağına Göre Dağılımı…….……89

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Bireylerin Beldeye Doğalgazın Gelmesini İstemelerindeki Başlıca Nedene Göre Dağılımı …….…….……89

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Bireylerin Beldeye Doğalgazın Gelmesini İstememelerindeki Başlıca Nedene Göre Dağılımı…….……90

Tablo 17: Çevre Bilinci Ölçeğinin Alt Maddelerine İlişkin Betimsel İstatistikler…..91

Tablo 18: KMO Değerleri ve Yorumları…….....95

Tablo 19: Yaşam Memnuniyeti için KMO ve Bartlett Testi Sonuçları……...96

Tablo 20: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Özdeğer İstatistiği ve Varyans Açıklama Oranı ……...97

Tablo 21: Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Döndürülmüş Faktör Matrisi…….....99

Tablo 22: Çevre Bilinci için KMO ve Bartlett Testi Sonuçları……..102

Tablo 23: Çevre Bilinci Ölçeğinin Özdeğer İstatistiği ve Varyans Açıklama Oranı.103

Tablo 24: Çevre Bilinci Ölçeği Döndürülmüş Faktör Matrisi……...105

Tablo 25: Faktör Analizi Sonrası Ölçeklerin Alt Boyutlarının Güvenirlik Analizi Sonuçları……...109

Tablo 26: Model Yaklaşımı Semboller ve Notasyon……116

Tablo 27: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri……..118

Tablo 28: Çevre Bilinci Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri……..120

Tablo 29: Tek Değişkenli Normallik Tablosu……...123

Tablo 30: Çok Değişkenli Normallik Tablosu……..126

Tablo 31: Faktör Korelasyonlarına Ait Sonuçlar……..128

Tablo 32: Ölçme Modeline İlişkin Değerlerin Sonuçları……..131

Tablo 33: Araştırma Modeline Ait Uyum İyiliği Değerleri……...135

Tablo 34: Yapısal Modele Ait Uyum Değerleri……136

Tablo 35: Yapısal Modele Ait Test Sonuçları ve Bootstrap Güven Aralığı Değerleri …….....137

Tablo 36: Araştırma Modeli YEM Sonuçları……140

Tablo 37: Araştırma Hipotezlerine Ait Sonuçlar……..141

Tablo 38: Ölçeklerin Alt Boyutlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Test Sonuçları …….....143

Tablo 39: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Alt Boyutlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları……...144

Tablo 40: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Alt Boyutlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları……...147

Tablo 41: Çevre Bilinci Ölçeğinin Alt Boyutlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları……...153

Tablo 42: Çevre Bilinci Ölçeğinin Alt Boyutlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları……...157

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Scree Plot (Çizgi Grafiği)…..…….....98

Grafik 2: Çevre Bilinci Ölçeği Scree Plot (Çizgi Grafiği)……..…….....104

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Araştırma Modeli ……....110

Şekil 2: Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı….....117

Şekil 3: Çevre Bilinci Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı……..119

Şekil 4: Araştırma Modelinin AMOS'da Görünümü……133

Şekil 5: Yapısal Eşitlik Modeli……..136

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltma	Kısaltmanın Anlamı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFA	Açıklayıcı Faktör Analizi
AGFI	Adjusted Goodness of Fit Index
AIPO	American Institute of Public Opinion
AMOS	Analysis of Moment Structures
ANOVA	Analysis Of Variance
BHM	Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet
CBEY	Çevre Bilinci İçin Eğitim Yeterliliği
GDD	Geri Dönüşüm Duyarlılığı
CFI	Comparative Fit Index
CKG	Çevrenin Geleceğine İlişkin Kaygı
CKSOE	Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi
CKUO	Çevreye Karşı Uyarı ve Özen
CWA	Clean Water Act
ÇEKÜD	Çevre Kuruluşları Dayanışma Derneği
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
DOÇEV	Doğa ve Çevre Vakfı
EPA	Environmental Protection Agency
EQLS	European Quality of Life Surveys
GHM	Genel Olarak Sağlık-Asayiş-Eğitim-Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet
GFI	Goodness-Of-Fit Index
GHQ	The General Health Qestionnaire
GSOEP	German Socio-Economic Panel Study
GSS	General Social Survey
ISSP	International Social Survey Program

IYAM	İnsan ve Yaşam Alanından Memnuniyet
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KMO	Kaiser-Meyer-Olkin
MÖ.	Milattan Önce
NFI	Normed Fit Index
NO	Nitrit Oksit Gazı
NO_2	Azot Dioksit Gazı
NORC	National Opinion Research Center
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PAH	Polisiklik Aromatik Hidrokarbonlar
PCB	Poliklorlu Bifenil
RMSEA	Root-Mean-Square Error
SO_2	Kükürt Dioksit Gazı
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
SRMR	Standardized Root Mean Square Residual
Std.	Standart
SWB	Subjective Well Being
SWLS	Satisfaction With Life Scale
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRÇEV	Türkiye Çevre Eğitim Vakfı
VIF	Variance Inflation Factor
WHO	World Health Organization
WVS	World Values Survey
WVSA	World Values Survey Association
YEM	Yapısal Eşitlik Modeli
YMA	Yaşam Memnuniyeti Araştırması

GİRİŞ

İnsanlık, varoluşundan bu yana barınma, yiyecek ve hayatı kolaylaştırmak adına gerçekleştirdiği eylemler ile çevrede tahribatlara yol açmıştır. Bu tahribat sanayi devrimi ile hızlı bir ivmeye kavuşmuş ve artık göz ardı edilemeyecek boyutlara ulaşmıştır. Çevresel sorunların insanların sağlıklarını ve geleceklerini tehdit etmeye başlamasıyla insanlarda çevre bilinci oluşmaya başlamış dolayısıyla ve iktisat, hukuk, tıp vb. gibi birçok bilim dallarının çevresel sorunları önlemek için çalışmalara başlamasına neden olmuştur. Yıllar içinde kurulan örgütlerin, çıkarılan yasaların, yürütülen projelerin ve ulusal/uluslararası birliklerin sayısı artmıştır. Günümüzde de çevre bilinci kavramı araştırmacılar için oldukça popüler bir konudur.

Tüm insanlar tartışmasız ki mutlu olmak ister ve her zaman mutluluk beklentileri vardır. Bu nedenle mutluluk hayatın amacı olarak nitelendirilebilir. Yaşam doyumu, yaşam memnuniyeti, öznel iyilik, mutluluk, yaşam kalitesi adları verilen, bireyin kendini nasıl hissettiği ve nasıl daha iyi hissedeceği sorularına cevap arayan bu alan için; felsefe, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi ve tabiî ki psikoloji alan ile ilgili çalışmaların yapıldığı çeşitli sonuçların ortaya konulduğu bilimler olmuşlardır. Temelinde mutluluk duygusu olan yaşam kalitesi, yaşam memnuniyeti, yaşam doyumu vb. kavramlar son yıllarda tüm bilim dünyasının araştırmalarını yoğunlaştırdığı konu başlıkları olarak dikkat çekmektedir.

Araştırmacılar için de çok değerli olan Çevre Bilinci ve Yaşam Memnuniyeti kavramları için yapılan literatür taramasında bu kavramlarla ilgili çok sayıda çalışma olduğu görülmüş ancak bu iki önemli kavram bir arada kullanılarak yeni bir değerlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmayla literatüre bu anlamda katkı sağlanmak amaçlanmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde öncelikle çevre kavramı ele alınmıştır. Çevre kavramıyla ilgili detaylı bilgi verildikten sonra çevresel sorunlara ve çevre kirliliğine

değinilmiştir. Kirlilik çeşitleri aktarılırken araştırmanın evreni olan Uzunköprü ilçesine ait kirlilikler de aktarılmıştır. Son olarak araştırmanın konusunda yer alan Çevre Bilinci kavramı doğuşu, gelişimi ve Türkiye'deki çevre bilinci durumu hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde öncelikle araştırmaya konu olan Yaşam Memnuniyeti kavramı açıklanarak, yaşam memnuniyetinin tarihçesi, yaşam memnuniyeti yaklaşımları, yaşam memnuniyetini belirleyen faktörler ve yaşam memnuniyeti ölçümleri konuları değinilmiştir. Bölüm sonunda dünyada ve Türkiye'de yaşam memnuniyeti kavramıyla ilgili yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde tezin başlığı ve amacı olan; çevre bilincinin yaşam memnuniyeti üzerine etkisi araştırmasının metadolojisine değinilmiş ve analizleri yapılmıştır. Öncelikle araştırmanın amacı, çalışmanın literatür açısından taşıdığı önemi, çalışmanın evreni ve örneklemi belirtilerek verilerin toplanması, çözümü ve yorumlanması ele alınmıştır. Araştırmaya ait temel bilgiler verildikten sonra ölçeklerin içeriği açıklanmış olup, ölçeklerin güvenirlik düzeylerinin sınandığı ön uygulamaya yer verilmiştir. Bu bölümde öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci ile ilgili tutum ve davranışları ile ilgili likert tipi ve çoktan seçmeli sorulara ilişkin betimsel istatistik değerleri verilmiştir. Ankette yer alan verilerin betimsel istatistikleri yorumlandıktan sonra önermelerin toplanacağı boyutları görebilmek ve isimlendirmek için açıklayıcı faktör analizi ve ardından boyutlara ilişkin güvenirlik analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi ile oluşturulan boyutlarla araştırma modeli kurulup hipotezler oluşturulduktan sonra boyutlara doğrulayıcı faktör analizi uygulanarak faktörler doğrulanmıştır. Araştırmanın modeli yapısal eşitlik modellemesi çerçevesinde kurularak test edilmiştir. Son olarak ise sosyo-demografik özelliklerin, faktör analizi neticesinde elde edilen boyutlara etkisi parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi kullanılarak incelenmiştir.

I.BÖLÜM

1. ÇEVRE KİRLİLİĞİ VE ÇEVRE BİLİNCİ

Bu bölümde çevre kavramı açıklanarak, çevre kirliliği ve çevre bilinci konuları ele alınacaktır.

1.1. Çevre Kavramı

Günlük yaşamda ve bilimsel literatürde bu denli yeni olmasına rağmen, bu kadar çok konuşulan pek az kavram vardır. Çevre, hemen herkes tarafından günlük yaşamında kullanılmakta ancak herkese göre farklı tanımları ve içeriği olabilmektedir.[1] İlk bakışta kolay anlaşılabilir olduğu düşünülen çevre incelendikçe, oldukça karmaşık, boyutları bakımından derin ve yayıldığı alanın sınırlarının belirlenmesinin de güç olduğu görülmektedir. Bu nedenlerle çevre, bu kavramı kullanan kişinin çevreyi görmek istediği anlama bürünmüştür. [2]

Çevre kelimesinin İngilizce karşılığı olan "environment" kelimesi Fransızca etrafında anlamına gelen "environ" kelimesinden türemiştir. Etimolojistlere göre İngilizcedeki anlamıyla çevre, insan veya bir organizma etrafındaki her şey veya koşulların tümü olarak ifade edilebilir.[3]

[1] Mustafa Öztürk, Harun Arıkan, Sancar Ozaner vd., *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*, 1. baskı, Beta Kitap, İstanbul-2004, s.14
[2] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *Çevre Politikası,* 5. baskı, İmge Kitapevi, Ankara-1993, s.31
[3] Gerald L., Young, *Environmental Encyclopedia,* Gale Cengage, China-2011,s.557

Çevre, en geniş tanımı ile; "İnsan ve diğer tüm varlıklar ile birlikte doğanın ve doğadaki insan yapısı öğelerin bütünüdür."[4].

Keleş ve Hamamcı' ya göre; "Genel bir tanımla çevre, insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da uzunca bir süre içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır."[5]

2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 2. maddesine göre çevre, "Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır."[6]

Farklı kaynaklarda farklı kelimelerle ifade edilmiş birçok çevre kavramı yer almaktadır. Ancak tüm çevre tanımlarının ortak noktası; çevrenin tüm varlıkların (canlı ve cansız) karşılıklı etkileşimleri olduğudur.

Bu denli geniş ve sınırları neredeyse belirsiz bir kavram olan çevre, tanımlamayı basitleştirmek için belirli özelliklere göre kategorize edilebilir. Örneğin, niteliğine göre çevre fiziksel ve toplumsal olarak ikiye ayrılabilir. Mekânsal boyutlara göre çevre, yerel, bölgesel, ulusal ya da uluslararası olarak da ayrılabilir.[7] Bu çalışmada çevre, fiziksel ve toplumsal olarak kategorize edilip açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1.1. Fiziksel Çevre

İnsanın içinde yaşadığı, varlığını, özelliğini ve niteliğini fiziksel olarak algıladığı ortama *fiziksel çevre* denir. İnsanların yaşadığı mekanlar kentsel ya da kırsal

[4] Aydan Bulca, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt:2, İletişim Yayınları, İstanbul 1995, s.332-335
[5] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.32
[6] 2872 Sayılı Çevre Kanunu, http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.doc, (11.02.2017)
[7] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.33

olabildiği gibi; dağ, ova, çöl, deniz kıyısı, orman içi gibi farklı doğal özellikler gösterebilir, fiziksel açıdan birbirinden ayrılabilir. Bu farklı doğal özellikler farklı yerleşme ve yapılaşma biçimlerini de ortaya çıkarabilir.[8] Fiziksel çevre, oluşumu bakımından doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılabilir.

Doğal çevre, insanoğlunun katkısı olmaksızın hâlihazırda var olan çevredir. İnsanoğlu da bu doğal çevrenin bir parçasıdır. Doğal çevrenin, canlı ve cansız olmak üzere iki öğesi vardır. Bitkiler, hayvanlar ve insanlar doğal çevrenin canlı öğeleri iken; bu canlıların yaşamlarını idame ettirebilmeleri için gerekli olan su, hava, toprak, yer altı kaynakları, yerkabuğunu oluşturan katmanlar da doğal çevrenin cansız öğelerini oluştururlar.[9]

Doğal çevrenin en temel özelliği, insanlar tarafından yaratılmamasıdır. Ancak insanlar tarafından doğal oluşum aşamaları izlenerek yaratılan doğal çevrelerden de bahsedilebilir. Ağaçlandırma çalışmalarıyla oluşan ormanlar, yeşil alanlar ya da göletler, insan katkısıyla oluşan doğal çevreye örnek verilebilir.[10]

Yapay Çevre ise doğal çevrenin aksine, doğal çevreyi kullanarak insanlar tarafından yaratılmış olan çevredir. Tüm yerleşim yerleri yapay çevreyi oluştururlar. Bu yerleşim yerlerindeki yollar, evler, anıtlar vb. yapılar yapay çevrenin öğeleridir. Yapay çevre, yaratıldığı zamanın toplumsal gerekliliklerine ve sistemine göre biçimlenmesinin yanı sıra o dönemdeki toplumun bilgi seviyesi, teknolojik gelişim düzeyi ve toplumsal değerleri hakkında bilgi verir. Dolayısıyla, tarihi çevre yapay çevrenin bir parçasıdır. [11]

[8] *A.g.e.,* s.34
[9] *A.g.e.,* s.34
[10] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.,* s.34
[11] *A.g.e.,* s.34-35

1.1.2. Toplumsal Çevre

İnsanın dışında kalan, onun dolaylı ve/veya dolaysız bir şekilde etkileşimde bulunduğu tüm insanlarla kurumlardan oluşan çevreye sosyal çevre ya da toplumsal çevre denir.[12] Fiziksel çevre içinde bulunan insanların kurdukları ilişkilerin tümü toplumsal çevreyi oluşturur. Toplumsal çevre; eğitim, çalışma koşulları, komşuluk ilişkileri, yöneten-yönetici ilişkileri gibi resmi ya da gayri resmi ilişkiler ve davranışlar ile toplumun yaşam koşullarını belirleyen unsurların toplamıdır.[13]

Fiziksel çevre ile toplumsal çevre birbirini tamamlayan ve iç içe geçmiş iki kavramdır. Fiziksel çevreden etkilenmeyen bir toplumsal çevre olamayacağı gibi, toplumsal çevreden bağımsız bir fiziksel çevre de düşünülemez. [14]

Toplumsal çevre, bireyin fiziksel çevresiyle beraber sosyal ilişkilerini ve toplumsal bağlarını da kapsamaktadır. Bu nedenle, toplumsal ve fiziksel çevre, insanların yaşam memnuniyetlerini doğrudan etkileyebilmektedir.

1.1.3. Çevre Bileşenleri

Çevre; toprak, su, hava, flora ve fauna gibi bir çok bileşenden oluşmaktadır. Toprak, su, hava, flora ve fauna kendiliğinden var olmuş doğal çevre bileşenleridir.

"Toprak; kayaların ve organik maddelerin, iklim, organizmalar ve topoğrafyanın çok uzun süreli etkileri altında, çeşitli derecelerdeki fiziksel parçalanma, kimyasal ve biyolojik ayrışma ürünlerinden meydana gelen, içinde geniş bir canlılar topluluğu barındıran, bitkilere durak yeri ve besin kaynağı görevi yapan,

[12] Hasan Ünder, *Çevre Felsefesi Etik ve Metafizik Görüşler*, Doruk Yayıncılık, Ankara-1996, s.4
[13] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.35
[14] *A.g.e.*, s.35

belli oranda su ve hava içeren, farklı özellikte katmanlardan kurulu aktif, dinamik, üç boyutlu doğal bir maddedir."[15]

Toprak, ekosistemin her bölümünde yer almaktadır. Toprak, canlı doğal kaynakların varlığını sürdürebilmesi için özellikle canlıların besin kaynağını oluşturan ortam olması açısından temel çevre öğesidir.[16] İnsanlar da besin ihtiyaçlarının büyük bir kısmını topraktan elde ederler. Bu nedenle toprak, insanoğlu için vazgeçilmezdir.

Su; doğada katı, sıvı ve gaz halinde bulunabilen hidrojenin oksitlenmiş halidir. Su, yaşamın ve çevrenin temel öğelerinden bir tanesidir. Dünyanın 4'de 3'ünün sularla kaplı olduğu ve insan vücudunun da %75' inin sudan oluştuğu bilinmektedir.

Su canlılar için vazgeçilmez bir madde ve hayatın ta kendisidir. En küçük organizmadan en büyük canlı varlığa kadar bütün biyolojik yaşamı, bütün insan etkinliklerini ayakta tutan sudur. İster bitkisel üretim, ister hayvancılık olsun üretimin her aşamasında suya ihtiyaç vardır.[17]

Hava, dünyayı çevreleyen ve canlıların yaşamasına uygun duruma getiren atmosferdir. Genel olarak hava; azot, oksijen, argon ve karbondioksit gibi atmosferi meydana getiren gazların belli oranlardaki karışımıdır. Ayrıca havada, atmosfer koşullarına göre değişen miktarlarda su buharı da bulunur. Havanın bileşimini belirleyen unsurlar ise; Hidrosfer, Biyosfer, Ekosfer arasındaki dinamik dengedir.[18]

Hava, solunum, sindirim, fotosentez gibi canlıların yaşamını sürdürebilmesi için gerekli hayati süreçlerin temel girdisidir. Yetişkin bir insanın kan dolaşımı ve

---

[15] Arzu Cansaran, E. Selcen Darçın, Canan Dilek vd., *Çevre Eğitimi*, 3. baskı, Pagem Akademi, Ankara, 2012, s.138
[16] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.126
[17] A. Rıza Karacan, *Çevre Ekonomisi Politikası-Ekonomi, Politika, Uluslararası ve Ulusal Çevre Koruma Girişimleri,* Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2007, s.88
[18] Ergun Gürpınar, *Çevre Sorunları*, 3. baskı, Der Yayınları, İstanbul, 1995, s.149; Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.100

beynin üst fonksiyonlar için günde ortalama 14 kg havaya ihtiyaç olduğu havanın hayati önemine verilebilecek bir örnektir.[19]

Flora ve fauna; belirli bir ülkeye yada yöreye özgü bitki örtüsüne flora, belli bir yere özgü hayvan topluluğuna ise fauna denir. Flora ve fauna mikro organizmalarla birlikte çevrenin insan dışında yer alan ve biyolojik zenginlik de denilen canlı öğelerini oluşturmaktadır.[20]

Flora ve fauna mikroorganizmaları da içeren çevrenin insan dışında yer alan ve biyolojik zenginlik dediğimiz canlı öğelerini oluşturur.[21] Bu biyolojik zenginliğin yok olması doğal çevre sistemindeki dengeyi bozmaktadır.

1.2. Çevresel Sorunlar

Çevresel sorunlar, insanların doğaya müdahalesi ve sınırsız olan ihtiyaçlarını karşılamak için doğadan yararlanma zarfında ortaya çıkan olumsuz sonuçlar şeklinde tanımlanabilir.[22]

İnsanların çevrelerinde yarattıkları olumsuz etkilerin tümü olarak niteleyebileceğimiz çevre sorunları, günümüzde sıkça kullanır ve karşılaşır olduğumuz bir kavram haline gelmiştir. İnsanlığın varoluşundan bu yana barınma, yiyecek ve hayatı kolaylaştırmak adına gerçekleştirdiği eylemler çevrede tahribatlara yol açmıştır.

İnsanoğlu var oluşundan bu yana kıtlık sorunu ile karşı karşıyadır. Bu sorunu aşmak için kullanabileceği tek kaynak doğadır. Toplayıcılık ve avcılık dönemlerinde doğada ne bulduysa onunla yetinmek zorunda kalan insanoğlu, başlangıçta kendisini doğanın bir parçası gibi hissetmiş ve onu doğrudan tahribata yönelmemiştir. Zamanla

---

[19] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.100
[20] Ruşen Keleş-Birol Ertan, *Çevre Hukukuna Giriş*, İmge Kitapevi, Ankara, 2002, s.31
[21] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.137,138
[22] Eyüp Zengin- Aqil Esedov, "Çevre Sorunlarının Yerel Özellikleri ve Üsküdar Örneği", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 59, İstanbul 2010, s. 151.

insanın her şeyi kontrol altına alma isteği, doğa tahribatını başlatmıştır. Doğada ilk tahribat ateşin bulunmasıyla ormanlık alanlarda ortaya çıkmış ve bu alanların çok önemli bir bölümü yok olmuştur. Ancak doğadaki bu gelişim endüstri devrimine kadar kendisini çok fazla hissettirememiştir. Endüstri Devrimi 1765 yılında James Watt'ın ilk buharlı makineyi bulmasıyla başlamış, 1870'de elektriğin demir üretiminde girdi olarak kullanımıyla gelişmiş ve 1940 yılında Fordist Üretim Sistemiyle hızlanmıştır.[23]

Dünya ekonomisindeki büyüme hiç şüphesiz geçmişte olduğu gibi günümüzde ve gelecekte de çevreyi en fazla etkileyen faktör olmaya devam edecektir. Küresel ekonomik mal ve hizmetlerdeki büyüme, 1950 yılında 5 trilyon ABD dolarının altında iken 1997 yılında 29 trilyon ABD dolarına yükselmiştir. Küresel ekonomi büyüdükçe, dünya doğal sistemi ve kaynakları üzerindeki stres de artmaktadır. 1950 ile 1997 tarihleri arasındaki odun kullanımı 3 kat, kağıt 6 kat, yakalanan balık miktarı 5, tahıl tüketimi 3, fosil yakıt tüketimi 4 kat artmıştır. Dolayısıyla da hava ve su kirliliği de birkaç kat artmıştır. Ayrıca, dünya ekonomisi büyümeye devam ederken, ekonominin dayandığı ve ekonominin bir parçasını oluşturan ekosistemin sınırları sabittir. Küresel ekonominin günden güne büyümesi paralel olarak ekosistemin üzerindeki stresi gün geçtikçe arttırmaktadır.[24]

Dünya nüfusunun hızlı bir şekilde artması ve dolayısıyla artan tüketim ihtiyacı sebebiyle işletmelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ülkemizde, 1986 yılında İMKB'de (şimdiki adı Borsa İstanbul) işlem gören firma sayısı 80 iken, 2017 yılı Nisan ayı itibariyle bu sayı 507'ye yükselmiştir. [25] Ancak çevre sorunlarının kaynağı olarak sadece sayıları sürekli olarak artan işletmeler gösterilemez.

---

[23] Mevlüt Karabıçak-Ramazan Armağan, "Çevre sorunlarının Ortaya Çıkış Süreci, Çevre Yönetiminin Temelleri ve Ekonomik Etkileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, Isparta 2004, s.204

[24] Lester R. Brown, *The Future of Growth,* The State of the World,Ed., W.W. Norton and Company, New York, 1998, s.1,3

[25] KAP, BIST Şirketleri, https://www.kap.org.tr/tr/bist-sirketler, (18.04.2017); Oktay Özkan, *Çevre Muhasebesi Dersinin Öğrencilerde Çevre Bilinci Oluşturmasına Etkisi Üzerine Bir Araştırma*, (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe-Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Tokat, 2016, s.4

Kentleşme, hızlı nüfus artışı, sanayileşme, bilinçsiz tüketim vb. gibi konular da çevresel sorunların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Açık bir şekilde görülmektedir ki çevresel sorunların en temel kaynağı insanlardır. Ancak, çevresel sorunlar sadece insanlar tarafından ortaya çıkmamakta, doğal afetler de bu sorunların oluşmasına yol açmaktadır. Örneğin, her yıl doğa vasıtasıyla ortalama yüz milyon ton amonyak ve nitrat biçimindeki nitrojenin dünyaya çökeldiği yapılan araştırmalarla görülmektedir. Doğa olayları çevre sorunlarına yol açsa da, çevre sorunların oluşmasında insanlar doğal afetlerden çok daha fazla etkili olmaktadırlar. Çevre kirliliği kavramının, literatürün büyük bir kısmında çevre sorunları kavramı ile aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir; fakat çevresel sorunlar, sadece çevre kirliliği kavramı ile sınırlandırılmamalıdır. Çevresel sorunları teker teker sıralamak mümkün olmasa da; ozon tabakasındaki delikten asit yağmurlarına, karbondioksit gazının artışı nedeni ile ortaya çıkan iklim değişikliklerinden, çölleşmeden, nükleer kirlenmelerden ve bunun gibi daha yüzlerce sorundan sokaktaki gürültüye kadar artık her şey çevresel sorun olarak tartışılarak çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Çevresel sorunlar kavramı çok geniş bir kapsama sahiptir ve bu geniş kapsam içerisindeki en büyük etken çevre kirliliği kavramıdır.[26]

1.3. Çevre Kirliliği

Çevre kirliliği kavramı ilk defa 1869 yılında Massachusetts (ABD) Halk Sağlığı Komitesince ele alınmış ve bu konuda çok önemli bir bildiri yayınlanmıştır. Bu bildiride her insanın temiz havaya, suya ve toprağa ihtiyacı olduğu, bunların kirletilmemesi gerektiği belirtilmiştir.[27]

[26] Hilmi Kırlıoğlu-Ahmet Vecdi Can, *Çevre Muhasebesi*, Değişim Yayınları, Adapazarı, 1998, s. 5.
[27] Turgut Gündüz, *Çevre Sorunları,* Gazi Kitapevi, Ankara, 1998, s. 4.

2872 sayılı Çevre Kanunu çevre kirliliğini, "Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etki" olarak tanımlamaktadır.[28]

Akdur çevre kirliliğini, insan faaliyetleri sonucunda ekolojik dengenin bozularak dünyanın bazı katmanlarında bazı maddelerin birikmesi şeklinde tanımlamaktadır.[29]

Doğada insan eliyle meydana getirilen tahribat; antropojenik çevre kirlenmesi olarak tanımlanır. Çevre kirliliğinin farklı tanımları olmasına rağmen, çevre kirliliği; "istenmeyen miktarda ısı enerjisi, ışık ve ses gibi etkenleri de içeren kimyasal, radyoaktif elementler, katı veya biyolojik atıklar gibi maddelerin ortamda bulunmasıdır" şeklinde genel bir açıklama ile özetlenebilir.[30]

Çevre kirliliği kendi içerisinde Hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, gürültü kirliliği ve diğer kirlilikler olmak üzere beş grup halinde incelenmektedir.

1.3.1. Hava Kirliliği

Kısaca dünyayı çepeçevre sarmalayan bir gaz tabakası olan hava, insan yaşamı için en önemli doğal kaynaklardan biridir. Hava, yaşamın sürdürülmesi için tüm insanlar, hayvanlar ve bitkiler tarafından paylaşılmakta ve kullanılmaktadır.

Hava kirliliği kısaca atmosferin doğal yapısında optimum sınırlarında olmayan bir ya da birden fazla maddenin insan ve çevre sağlığını olumsuz yönde

[28] 2872 Sayılı Çevre Kanunu, http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.doc, (19.04.2017)
[29] Recep Akdur, *Avrupa Birliği ve Türkiye' de Çevre Koruma Politikaları "Türkiye'nin Avrupa Birliğine Uyumu",* Ankara Üniversitesi, Ankara, 2005, s. 13.
[30] Mustafa Öztürk, Harun Arıkan, Sancar Ozaner vd., ***a.g.e.,*** s. 75.

etkileyebilecek düzeyde yeterli bir zaman diliminde bulunması şeklinde tanımlanabilir.[31]

Keleş ve Hamamcı' ya göre hava kirliliği; belli bir kaynaktan atmosfere bırakılan kirleticilerin, havanın doğal bileşimini bozarak onu canlılara ve eşyaya zarar verecek yapıya dönüştürmesidir. [32]

Dünya Sağlık Örgütü (WHO-World Health Organization) ise hava kirliliğini, "iç mekanın veya dış mekan ortamının, atmosferin doğal özelliklerini değiştiren herhangi bir kimyasal, fiziksel veya biyolojik ajanla kontamine olmasıdır" şeklinde ifade etmiştir.[33]

Kirlenen hava, insanların genel sağlığını etkileyen bir veya daha fazla tehlikeli kirletici madde içermektedir. Soluduğumuz hava içerisinde bulunan temel kirleticiler; kurşun, yer seviyesindeki ozon, ağır metaller, kükürt dioksit, karbonmonoksit, ozot dioksit ve benzendir. Hava kirliliği, insanların yaşamlarını önemli ölçüde olumsuz yönde etkilemektedir.[34]

1.3.1.1. Hava Kirliliğinin Nedenleri

Hava kirliliğinin başlıca etmenlerinden insan nüfusunda son 100 yılda meydana gelen dört kat civarındaki artış özellikle vurgulamaya değerdir. Bir milyar civarında tahmin edilen 1800 yılı dünya nüfusu 1850' de 1.250 milyara ulaşmış; 1900' de 1,5 milyarı geçmiştir; 1950' de 2,5 milyarı aşmış ve 1999 yılı sonlarına doğru da 6 milyar iken 2017 yılında 7,5 milyara yaklaşmıştır.[35] Artan nüfusa paralel olarak

---

[31] *A.g.e.*, s. 77.
[32] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.101
[33] WHO (Dünya Sağlık Örgütü), *Air Pollution*, http://www.who.int/topics/air_pollution/en/, (19.04.2017)
[34] Mashhood Ahmad Khan-Arsalan Mujahid Ghouri, "Environmental Pollution: Its Effects on Life and Its Remedies", *Journal of Arts, Science & Commerce*, Sayı 2, 2011, s. 278.
[35] US Census, *World Population*, https://www.census.gov/population/international/data/worldpop/table_population.php, (21.04.2017);

ısınma, ulaştırma, endüstriyel ve tarımsal üretim talepleri de artmış ve sonuç olarak da hava kirliliği ciddi ve önemli boyutlara ulaşmıştır. Keleş ve Hamamcı da hava kirliliği nedenini iki temel olguya bağlamıştır bunlar; kentleşme ve endüstrileşmedir.[36]

Hava kirleticiler, türlerine göre birincil ve ikincil hava kirletici maddeler olarak sınıflandırılabilir. Birincil hava kirleticiler direkt atmosfere verilen ve atmosfer ve çevre sağlığı için tehlikeli olan; ikincil hava kirleticiler ise atmosferdeki fotokimyasal ve diğer tip reaksiyonlar sonucu atmosfere verilen kimyasal maddeler (birincil kirleticiler) tarafından oluşan kirleticilerdir.[37]

Hava kirliliğine neden olan etmenler, doğal ve yapay etmenler olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğanın yarattığı kirlenme, yanardağlar, yıldırım düşmesi, orman yangınları, hayvan ve bitki artıklarının çürümesi sonucu oluşur ve bu kirlenme yine doğa tarafından kısa sürede ekolojik denge içerisinde temizlenebilir. İnsanın yarattığı kirlenme ise hızlı nüfus artışı, trafik yoğunluğu, plansız kentleşme ve endüstrileşme sonucu oluşur. Bu tür hava kirliliği, doğanın hava kirliliğini temizleme kapasitesinin sınırlarını zorlayan boyutlardadır.[38]

1.3.1.2. Hava Kirliliğinin Sonuçları

Hava kirliliği sonuçlarını, insan sağlığı üzerinde ve doğa üzerinde yarattığı olumsuz etkiler olarak kategorize etmek mümkündür.

Canlı yaşamının özellikle insan yaşamının temel öğesi olan hava insanlara solunum olanağı sağladığından, insan sağlığı açısından birinci derecede önem taşımaktadır. Kirli hava solunum yollarını etkileyerek bronşit, akciğer kanseri,

---

US Census, *Historical Estimates of World Population*, https://www.census.gov/population/international/data/worldpop/table_history.php, (21.04.2017)

[36] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.104

[37] Mustafa Öztürk, Harun Arıkan, Sancar Ozaner vd., ***a.g.e.,*** s. 79.

[38] Vasfi Haftacı-
Kamuran Soylu, "Çevre Kirlenmesi ve Çevre Koruma Bağlamında Çevre Muhasebesinin Önemi", *M uhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 2, 2007, s. 104.

raşitizm, romatizma, kalp hastalıkları, göz yanmaları, nefes darlığı ve sinirsel bozukluklara kadar birçok rahatsızlığa sebep olduğu bilinmektedir [39]

Hava kirliliği insanlar dışında iklim, hayvan ve bitki örtüsü üzerinde de olumsuz etkileri vardır. Ayrıca yapı boyalarının yıpranması, tekstil boyalarının solması, kauçuk bozulması, korozyon, kayaç, cam bozulması vb. hava kirliliğinin olumsuz sonuçlarından bazılarıdır. [40]

Hava kirliliğinin uzun vadedeki etkileri, küresel iklim değişikliği ve ozon tabakasının incelmesidir. Tüm bu olumsuz sonuçların engellenebilmesi ve hava kalitesinin korunmasına yönelik olarak, dünyada ve ülkemizde yıllar içerisinde yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan yasal düzenlemelerden bazıları Tablo 1' de gösterilmiştir.[41]

Tablo 1: Hava Kalitesinin Korunmasına Yönelik Dünya'da Yapılan Bazı Yasal Çalışmalar

Yıl	Ülke	Açıklamalar
1307	İngiltere	1. Edward tarafından hava kirliliğini azaltmak amacıyla temizlerken elde edilen kömürün kullanımının yasaklanması
1578	İngiltere	Kraliçe 1. Elizabet'in kömür yanması sonucu oluşan dumanla ilgili olarak Parlamento'ya şikayeti
1819	İngiltere	Parlamento'da hava kirliliği ve insan sağlığı ile ilgili ilk komitenin oluşturulması
1845	Almanya	Hava kirliliği ile ilgili kuralların konması
1903	İngiltere	Birmingham şehrinde duman kontrolü için müfettişleri görevlendirmesi
1912	İngiltere	Atmosfer kirliliğinin araştırılması için komite kurulması ve Londra'da Uluslararası Duman Toplantısı
1955	ABD	Hava kirliliği ile ilgili ilk ulusal yasanın hazırlanması
1956	İngiltere	Temiz Hava Kanunu'nun yürürlüğe girmesi
1963	ABD	Temiz Hava Kanunu'nun yürürlüğe girmesi
1964	Almanya	Temiz Hava Muhafazası Kanunu

[39] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.104; Ergun Gürpınar, *a.g.e.*, s.161.
[40] Hilmi Kırlıoğlu-Ahmet Vecdi Can, *a.g.e.*, s. 8.
[41] Zakir Çobanoğlu, Hava Kirliliği, Somgür Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2000, s. 33-34.

1970	ABD	EPA'nın (Environmental Protection Agency) kurulması ve ulusal hava kalitesi standartlarının belirlenmesi
1983	Türkiye	2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun yürürlüğe girmesi
1986	Türkiye	2872 sayılı kanun uyarınca, Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesi

Kaynak: Zakir Çobanoğlu, *a.g.e.* , s.34.

1.3.1.3. Uzunköprü İlçesinde Hava Kirliliği

Araştırmamızın örneklemine konu olan Edirne' nin Uzunköprü İlçesindeki hava kirliliği, ısınma kaynaklı yani kömür yakılması kaynaklıdır.

İlçenin yeryüzü şekilleri, ortasını Ergene ırmağının oluşturduğu geniş bir ova ve kuzeyinde küçük tepeler ile güneyinde farklı yükselti gösteren tepeler ve platolardan oluşmaktadır.[42] Yapılan araştırmalarda, çevresi yükseltilerle kuşatılmış havza jeomorfolojisine sahip olan yerlerin havasındaki kirletici emisyonlarının miktar ve ortamda kalma sürelerinin arttığı gözlenmiştir.[43] Ayrıca yoğun, çarpık ve çok katlı yerleşme de hava kirliliğinin olumsuz etkilerini arttırmaktadır. Uzunköprü ilçesinin Ergene nehrinin oluşturduğu geniş bir ovada olması ve kışlarının sert geçmesi, ilçedeki kömür kullanımını çoğaltmaktadır. İlçedeki çarpık ve özellikle merkezde yoğun kentleşme de kömür gazının olumsuz etkisini arttırmaktadır.

İlçede hava kirliliği ile ilgili kaygılar son yıllarda artmaya başlamıştır. Bunun üzerine; Belediye, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Valilik vb. kurumlar çalışmalara başlamıştır.

2010 yılında Edirne Makine Mühendisleri Odası ile Uzunköprü Belediyesi arasında "Kazan Yakma Sistemlerinin iyileştirilmesi, çevre bilincinin oluşturulması,

[42] Kültür ve Turizm Bakanlığı, http://www.edirnekulturturizm.gov.tr/TR,76445/uzunkopru-ilcesi.html, (23.04.2017)
[43] Serpil Menteşe-Şermin Tağıl, *Topografyanın Hava Kirliliği Üzerindeki Etkisi: Zonguldak Örneği*, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi VII. Coğrafya Sempozyumu, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 124.

konut güvenliği, konut sakinleri ve çalışanlarının sağlığının korunması konularında çeşitli kampanyalar, eğitim çalışmaları düzenlenmesi ve denetimlerin yapılması hakkında işbirliği" protokolü imzalanmıştır. Bu protokol ile, Uzunköprü ilçesinde ısınmada kullanılan soba ve kalorifer kazanlarının tekniğine uygun olarak yakılması konusunda halkımız bilinçlendirilerek daha az yakıt ile daha iyi ısınmasının sağlanması, enerjinin verimli kullanılması sağlanarak hava ve çevre kirliliğinin en aza indirilmesi; Bu soba ve kaloriferli kazanların teknik yetersizlikleri ya da hatalı kullanımdan kaynaklanan (patlamalar, yangın, zehirlenmeler vb.) can ve mal kaybına sebep olan istenmeyen olayların önlenmesi hedeflenmiştir.[44] Bu doğrultuda 2011 yılında denetimler başlamıştır.

2013' de Uzunköprü Belediyesi tarafından yayınlanan hava kirliliği bilgilendirmesinde; 2013-2014 kış döneminde ilçede ısınmadan kaynaklanan hava kirliliği ile mücadele kapsamında tüm vatandaşların, site yöneticileri ve bireysel katı yakıt tüketicileri; Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden izin verilerek belgelendirilen yakıtları kullanmak zorunda oldukları belirtilmiştir. 10 maddelik bildiride; kaloriferci özelliklerinden, hava sıcaklığı ve saat kısıtlamalarına kadar hava kirliliğini önleme konusunda birçok tedbir alınmıştır. [45]

Yine 28 Nisan 2013 tarih ve 28631 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 2013/4347 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, Belediye tarafından Uzunköprü halkına doğalgaz bilgilendirilmesi yapılarak, hava kirliliği ile mücadele kapsamında doğalgaz bağlanabilmesi için ilçe merkezindeki toplam elektrik abonesinin %60'ının doğalgaz bağlantı bedelini ilgili banka hesabına yatırmaları istenmiştir.[46] Fakat ilçede çok sayıda kömür ticareti ile gelir elde eden ve kömür ocağı sahibi olduğu için yeteri başvuru sayısına ulaşılamamıştır.

---

[44] TMMO, *Makine Mühendisleri Odası Edirne Şubesi Bülteni*, Eylül-Aralık 2010, s. 18.
[45] Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/arsiv/2013/1235-cevre-haberi, (28.04.2017)
[46] Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/arsiv/2013/1172-tc-uzunkoeprue-beledyes-doal-gaz-blglendrmes, (29.04.2017) ; Resmi Gazete, 28631 nolu Bakanlar Kurulu Kararı, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130428-1.htm, (29.04.2017)

İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü 2015 – 2016 Eğitim Öğretim yılında "Katı ve Sıvı Yakıt Kalorifer Ateşçisi" kursunu açmış, Kanun, Yönetmelik ve İl Mahalli Çevre Kurulu Kararlarına uygun belgeli ateşçilerin görevlendirilmesiyle ilçedeki hava kirliliği azaltılmaya çalışılmıştır.[47]

Uzunköprü Belediyesi tarafından ilçede ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin tespiti için 2011 yılından itibaren Çevre ve Şehircilik Bakanlığından talep edilen Mobil Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu 2015 yılında Uzunköprü ilçesine getirilerek kurulumu yapılmıştır.[48] Ölçüm sonuçlarına ilişkin raporlar henüz oluşturulmamıştır.

2016 yılında, Belediye tarafından yürütülen Uzunköprü Hava Kalitesi Belirlenmesi Projesi kapsamında, ilçedeki hava kalitesi ile ilgili bilimsel verilerin tespit edilmesi amacıyla Uzunköprü Belediyesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi arasında protokol imzalanmıştır. İlçe merkezine hava kalitesi ölçüm istasyonu kurulmuştur.[49] Ölçüm sonuçlarına ilişkin raporlar henüz oluşturulmamıştır.

Uzunköprü Belediyesi ve Uzunköprü Kaymakamlığı'nın ilçedeki hava kirliliği ile mücadele talepleri doğrultusunda, ilçede ısınma amaçlı kullanılmasına izin verilen kömürlerin özellikleri değiştirilmiştir. 29.12.2016 tarihinde Edirne Valiliğinde gerçekleştirilen İl Mahalli Çevre Kurulu toplantısında 89 karar numaralı İl Mahalli Çevre Kurulu Kararıyla belirlenen yakıtlar haricinde yakıt bulundurması ve kullanması yasaklanmıştır. Değişen İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı hakkında tüm halkın bilgilendirilmesi ve yeni kararda istenilen özellikteki kömürlerin İlçede 2017 – 2018 kış döneminde temin ve tedarik edilebilmesi için; Belediye personeli tarafından ilçedeki kalorifer tesisatı bulunan tüm sitelere ve apartmanlara kapı kapı ve soba ile

[47] Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/yetkili-kalorifer-atescileri, (29.04.2017)
[48] Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, http://csb.gov.tr/iller/edirne/index.php?Sayfa=haberdetay&Id=16724, (27.04.2017)
[49] Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/haber/guncel/2399-uzunkoeprue-hava-kalitesi-belirlenmesi-projesi, (29.04.2017)

ısınan halka ulaşabilmesi için Mahalle Muhtarlıklarına 3600 adet hava kirliliği bilgilendirmesi broşürleri bırakılmıştır. [50]

Yerel gazetelerde de son yıllarda hava kirliliğiyle ilgili yapılan haberler artmış, halkın hava kirliliği ile ilgili şikayetleri yerel gazete yazarlarının yazılarına sıklıkla konu olmaya başlamıştır.

1.3.2. Su Kirliliği

Su kirliliği terimi, en geniş tanımıyla ekolojik yapının bozulmasını ifade eder. Başka bir anlatımla, su kaynaklarının kullanılmasını bozacak ölçüde, organik, inorganik, biyolojik ve radyoaktif maddelerin suya karışmasına su kirliliği denir.[51]

Çevre Terimleri Sözlüğünde su kirliliği: "suyun yararlı kullanımını etkileyecek miktarlarda kimyasal, fiziksel ya da biyolojik maddelerin katılmasıyla kalitesinin bozulması" olarak tanımlanmıştır.[52]

AB Çevre Koruma Örgütü tarafından hazırlanan Çevre Terimleri Sözlüğü su kirliliğini: "suyun kalitesini ölçülebilecek oranda kötüleştirecek miktarda suya, kanalizasyon suyu, sanayi atığı veya diğer zararlı maddelerin ilave edilmesi" şeklinde tanımlanmaktadır. [53]

25687 Sayılı Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin 3. Maddesinde su kirliliği: "su kaynağının kimyasal, fiziksel, bakteriyolojik, radyoaktif ve ekolojik özelliklerinin olumsuz yönde değişmesi şeklinde gözlenen ve doğrudan veya dolaylı yoldan biyolojik kaynaklarda, insan sağlığında, balıkçılıkta, su kalitesinde ve suyun

[50] Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/haber/guncel/2686-koemuerlern-oezellkler-det
[51] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.116
[52] Ferzan Bayramoğlu Yıldırım-Mary Berkmen, *Çevre Terimleri Sözlüğü*, IULA Çevre Kitapları Serisi, 2. Baskı, İstanbul, 1995, s. 56.
[53] A. Rıza Karacan, *a.g.e.*, s. 401.

diğer amaçlarla kullanılmasında engelleyici bozulmalar yaratacak madde veya enerji atıklarının boşaltılması.” şeklinde tanımlanmıştır.[54]

Ekolojistler tarafından su kirlenmesi: “su ortamında yaşayan canlı türlerinde azalma meydana getiren ve bazı türlerin kaybolması ile sistemin dengesini bozan her şey” veya “bir su yatağındaki organizmalara kötü yönde tesir eden herhangi bir maddenin bu su yatağına girmesi ”şeklinde tarif edilmektedir. [55]

Ergun Gürpınar su kirliliğini: “su ortamının doğal dengesinin mineral oranı, tat, berraklık, asılı partiküllerin bozulması” şeklinde tanımlamıştır. [56]

1.3.2.1. Su Kirliliğinin Nedenleri

Su kirliliği çeşitli insan faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır. Tatlı su kaynaklarının kirletilmesinin başlıca nedenleri nüfusun aşırı artması sonucu ortaya çıkan şehirleşme olgusu ve endüstrileşmedir. Bunlar yalnız içme suyu rezervlerini değil, insanları su canlılarıyla besleyen akarsuları, gölleri, denizleri de kirleten gelişmelerdir.[57]

Akman vd. sudaki çeşitli kirleticileri; biyolojik, kimyasal ve fiziksel kirleticiler olmak üzere üç ana başlıkta toplamışlardır. Biyolojik kirleticiler; mikroorganizmalar, fermente olabilir organik maddeler, bitkilerin çok fazla büyümesine neden olan kirleticiler, kıyı ve kara sularında fermente olabilen çok çeşitli maddelerdir. Kimyasal kirleticiler; çeşitli sentetik organik kirleticiler veya sulu ortamda ekolojik faktörleri değiştiren maddeler ve petrol kökenli kirleticilerdir.

---

[54] TC Başbakanlık Mevzuat Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü-Mevzuat Bilgi Sistemi, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.7221&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0, (29.04.2017)

[55] Mehmet Karpuzcu, *Çevre Kirlenmesi Ve Kontrolü*, Kubbealtı Neşriyatı Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 1991, s. 6.

[56] Ergun Gürpınar, *a.g.e.*, s. 117.

[57] Emrullah Güney, *Genel Ortam Kirlenmesi*, Nobel Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2013, s. 94.

Fiziksel kirleticiler ise; ısınma ve radyoaktivite, sediment (çökelti) kökenli kirleticilerdir.[58]

Su kirliliğinin sebepleri aşağıda maddeler halinde verilmiştir; [59]

- Tarımsal Faaliyetlerin Sonucu
- Toprak Erozyonundan (doğal kayma ve yapay olgular sonucu)
- Bitkilerin Çürümesinden Kaynaklanan Kirlenmeler
- Hayvansal Artıklar
- Tarımsal Mücadele İlaçlarından Kaynaklanan Kirlenmeler
- Endüstriden Kaynaklanan Kirlenmeler
- Kimyasal Kirlenmeler
- Fizyolojik Kirlenmeler
- Biyolojik Kirlilikler
- Atmosferik Kirlenmeler
- Zehirli Varil veya Tehlikeli Atıkların Gizli Gizli Gömülmesi veya Atılmasından Kaynaklanan Kirlenmeler
- Yerleşim Alanlarından Gelen Kirlenmeler
- Rüzgarın Tesiri ile Taşınanlar
- Ulaşım ile (Toprak ve Su-Yeşil örtü Kirlilikleri)
- Endüstri ve Evsel Atıkların (lağım), Dere, Göl, Gölet ve Yüzey Sularına Direkt Bırakılmaması ile Kirlenmeler
- Bulaşıcı Hastalıklı İğne ve Torbaların Sulara Atılması ile Uzak Mesafelere Kirliliğin Taşınması Olayı
- Dış Kaynaklı Kirliliklerin Sularla Değişik Yönlere Yayılması
- Katı Çöplerin Ham Sulara Bırakılması ile Eriyik Oksijen Miktarlarının Aşırı Şekilde Yok Edilmesi ve Suyun Oksijensiz Kalması

[58] Yıldırım Akman- Osman Ketenoğlu vd., *Çevre Kirliliği (Çevre Biyolojisi),* Palme Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2012, s. 176.
[59] Ergun Gürpınar, *a.g.e.,* s. 118

1.3.2.2. Su Kirliliğinin Sonuçları

Su pek çok canlının ortak yaşam alanı, pek çoğunun da yaşamını sürdürebilmesi için temel maddelerinden biri olması nedeniyle, su kirliliği başta insan olmak üzere tüm canlıların sağlıklarını olumsuz etkilemektedir.[60]

Su, insanların yaşamsal vücut olaylarının sürdürülebilmesi için vazgeçilmez bir maddedir. Fizyolojik olaylar susuz ortamda sürdürülemez. Kısacası gerek hücre, gerek doku gerek organ ve gerekse sistem düzeyinde bütün yaşamsal olaylar suya bağımlıdır.[61] Dolayısıyla insan için bu kadar hayati önemi olan suyun kirliliği insan sağlığına ciddi zararlar vermektedir. Su kirliliği, beyin, böbrekler, karaciğer, mide, yemek borusu, bağırsak sistemi, kemik iliği ve metabolik hastalıklara sebep olmakla birlikte; tifo, kolera, virütik ve sarılığın da kirli sularla taşındığı bilinmektedir. Çocuk felci, amipli dizanteri ve basili dizanteri de sularla yayılmaktadır. Ayrıca, sıtma, sarıhumma gibi hastalıkların aktarılmasında sular dolaylı bir yol izlemektedir. [62]

Su kirliliği insanlar dışında bitki ve hayvan toplulukları ile mikro organizmaları da olumsuz etkilemektedir. Su kirliliğinin yüksek düzeyde olduğu bazı bölgelerde hiçbir canlı türü kalmamakta kısaca ölü sular oluşmaktadır. Kirli sular bitki topluluklarının yok olmasına sebep olmakta ve dolayısıyla barınma ortamı kaybolan hayvan toplulukları da zarar görmekte, göç etmek zorunda kalmaktadır. Ayrıca kirli sular; bu suları kullanan hayvan topluluklarına doğrudan zarar vererek hastalanmalarına, hastalık taşıyıcısı olmalarına ya da zehirli maddeleri biriktirmelerine neden olmaktadır. [63]

Su kirlenmesi ekonomik yönden de birçok sorun yaratmaktadır. Suların kirlenmesiyle; atık temizleme ve içme suyu arıtma tesislerinde daha fazla işlem gerekmesi nedeniyle giderler artmaktadır. Kirli sular sulama suyu olarak

[60] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.,* s.124.
[61] Çağatay Güler-Zakir Çobanoğlu, *Su Kirliliği*, TC Sağlık Bakanlığı, 1. Baskı, Ankara, 1994, s. 13.
[62] Emrullah Güney, *a.g.e.*, s. 95.
[63] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.,* s.126.

kullanıldığında, sulanan alanların kirlenmesine ve bunun sonucunda verim düşmesine yol açmaktadır. Su ortamında doğal dengeyi bozan kirleticiler, bu ortamdaki yaşamı etkilediğinden, su ürünlerinde azalma olmaktadır. Su kaynağında estetik yönden bozulmalar başlar. Bu da turizm, su sporları ve dinlenme amacıyla yararlanmayı kısıtlamaktadır. Ayrıca diğer kirleticilerle birlikte su kaynağına gelen nitrat, fosfat gibi besleyiciler ortamda alglerin aşırı çoğalmasına sebep olduğundan; zamanla su kaynağı kullanılamaz hale gelmektedir.[64]

Su kirliliğinin önlemek için kanunlar çıkarılmıştır. Türkiye' de ise sular hakkındaki ilk kanun; 831 sayılı Sular Hakkında Kanun' dur. 10.05.1926 tarih ve 368 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş olup, 23.12.1934 tarihinde çeşitli ilaveler yapılmıştır. Ayrıca, 167 sayılı Yer altı suları Kanunu 23.12.1960 tarih ve 10688 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye' deki yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin korunması ve en iyi biçimde kullanımının sağlanması için, su kirlenmesinin önlenmesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere gerekli olan hukuki ve teknik esasları belirlemek, su ortamlarının kalite sınıflandırmaları ve kullanım amaçlarını, su kalitesinin korunmasına ilişkin planlama esasları ve yasaklarını, atık suların boşaltım amaçlarını, su kalitesinin korunmasına ilişkin planlama ve esasları ile su kirliliğinin önlenmesi amacıyla yapılacak izleme ve denetleme usul ve esasları kapsamında "Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği" çıkarılmıştır. Yönetmelik, 31.12.2004 tarih ve 25687 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. [65]

1.3.2.3. Uzunköprü İlçesinde Su Kirliliği

Trakya yöresi yerleşme merkezi olarak eskiden beri toplumların ve çeşitli medeniyetlerin kurulmasına tanık olmuştur. Dünyadaki ve Türkiye'deki endüstrileşme hareketleri sonucu, 1973 senesinden itibaren Trakya ve çevresinde de organize sanayi

[64] Ergun Gürpınar, *a.g.e.*, s. 149.
[65] Atilla Türkyılmaz, *Su Yönetimi ve Mevzuatı Dünyada ve Ülkemizde Su*, http://www.tbb.gov.tr/online/yayinlar/Dunya_ve_Ulkemizde_Su/files/publication.pdf, (29.04.2017), s. 67-142.

bölgeleri kurulmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak özellikle Ergene havzası ve çevresinde önemli boyutlara ulaşan çevre kirliliği ortaya çıkmış, halk sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır. [66]

Meriç nehrinin bir kolu olan Ergene, Tekirdağ'a bağlı Saray ilçesinin kuzeyini kaplayan Istanca dağlarındaki Karatepe' den çıkar. Geniş bir yay çizerek Kırklareli'nin Pehlivanköy ilçesinden geçer ve Edirne topraklarına girer. Uzunköprü'den geçerek Balabancık köyü yakınlarında Meriç nehri ile birleşir. Uzunköprü, Meriç ve İpsala topraklarının bir bölümünü sular. [67]

Ergun Gürpınar' ın yaptığı bir vaka çalışmasında 1988 ile 1992 yılları arasında her yılın temmuz ayının onbeşi saat 10.00'da Çerkezköy, Çorlu, Muratlı, Lüleburgaz, Babaeski, Pehlivanköy ve Uzunköprü' deki nehir suyundan ayrı ayrı örnekler almıştır. Bütün ölçüm değerlerinden alınan sonuca göre; Ergene Nehri ve Havzası bu yörelerdeki endüstrinin atıklarını düzensizce ve bencilce, nehire bırakmalarının sonucu olarak, bir daha telafi edilemeyecek boyutlarda çevre kirliliği ile karşı karşıyadır. Bunun sonucu olarak da bölgedeki biyolojik denge bozulmakta ve insan sağlığını ciddi boyutlarda tehdit etmektedir.[68]

Ergene Havzası sadece bir sanayi alanı değil, aynı zamanda çok önemli bir tarımsal üretim merkezidir. Ergene çevresinde bulunan su kaynaklarının ve tarım topraklarının son 30 yıldır aşırı sanayileşmeden kaynaklanan atıklarla hızla kirlenmesi, havzadaki tüm yerleşim yerlerindeki yaşamı olduğu gibi, Uzunköprü ilçesini de son derece olumsuz etkilemektedir.[69]

Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'ne göre kıta içi yüzeysel su kategorisine giren akarsular 4 ana sınıfa ayrılmıştır. Buna göre; Sınıf I: Yüksek kaliteli su, Sınıf II:

---

[66] Ergun Gürpınar, *Bir Çevresel Analiz Örneği TRAKYA*, Der Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1994, s. 174.
[67] *A.g.e.*, s. 8-9.
[68] *A.g.e.*, s. 179.
[69] Ergene Havzasında Tarım Topraklarının Kirlilikten Arındırılması ve Islahı Projesi, http://www.ergeneriver.com/wp-content/uploads/pdf/UTB.pdf, (30.04.2017), s. 5.

Az kirlenmiş su, Sınıf III: Kirli su, ve Sınıf IV: Çok kirlenmiş sudur. Ergene Nehri ise tüm ölçüm parametrelerinde IV. Sınıf, çok kirlenmiş su kategorisindedir. [70]

Uzunköprü ilçesinin merkezinden geçen Ergene nehri, ilçede yaşayan insanların sağlığını ciddi derecede tehdit etmektedir. Yıllardır yapılan haberler, eylemler ve girişimler bir sonuç vermemiş, Ergene nehri bilinçsizce kirletilmeye devam edilmiştir. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından yapılan çoğu analizde, kanser vakalarından alınan tümör örneklerindeki ağır metallerle Ergene nehri içerisindeki ağır metaller aynıdır. İnsanların ölümüne neden olduğu kanıtlanmış bir kirlilik için bir an önce sorumluluk alınmalıdır.

1.3.3. Toprak Kirliliği

Toprak kirliliği, genel bir tanımla, insan etkinlikleri sonucu toprağın fiziksel, kimyasal, biyolojik ve jeolojik yapısının bozulmasıdır.[71]

Toprak kirliliği; toprağın insan etkinlikleri sonucu oluşan çeşitli bileşikler tarafından bulaştırılmasını takiben, toprakta yaşayan canlılar ile yetişen ve yetiştirilen bitkilere veya bu bitkilerle beslenen canlılara toksik etkide bulunacak ve zarar verecek düzeyde anormal fonksiyonda bulunmasını, toprağa eklenen kimyasal meteryalin toprağın özümleme kapasitesinin üzerine çıkması, toprağın verim kapasitesinin düşmesi şeklinde tanımlanabilir.[72]

Toprak kirliliği kısaca, toprağın bölgede normal yapısına aykırı katı veya sıvı maddelerle karışması, toprak yapısının fiziksel, kimyasal veya biyolojik özelliklerinin

[70] *A.g.e.*, s. 15-20.
[71] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.127.
[72] Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/05/20050531-6.htm, (01.05.2017)

değiştirilmesi ve toprakların esas kullanım amaçları dışında kullanılması şeklinde tanımlanabilir.[73]

1.3.3.1. Toprak Kirliliğinin Nedenleri

Toprak kirliliği iki şekilde meydana gelmektedir. Bunlar; doğal olarak meydana gelen toprak kirliliği ve insan eliyle (antropojenik) oluşan toprak kirliliğidir. Bazen ana kaya toprak kirliliğine neden olabilmekte çoğu zaman ise insan eliyle toprak kirletilmektedir.[74]

İnsan eliyle oluşan toprak kirliliğine neden olan başlıca etkenler; tarımsal arazilerde aşırı sulama, gerektiğinden fazla gübre ve tarımsal ilaç uygulanması, kentsel alanda uygun olmayan yapılaşma, tarım ve orman arazilerinin işgali, çöp depolama alanlarının hatalı yerlerde seçilmesi ve hatalı şekilde işletilmesi, endüstriyel bölgelerde çevreyi umursamaz üretim teknolojilerinin yakın çevrelerinde neden olduğu toprak kirlenmesi ve endüstri bölgelerinin tarım arazilerini işgalidir.[75]

Toprak kirliliğinin nedenlerini; hava kirliliği kaynaklı, su kirliliği kaynaklı, tarımsal mücadele ve yapay gübre kaynaklı ve katı atık kaynaklı olmak üzere dört genel başlık altında toplamak da mümkündür. [76]

Endüstri, egzoz ya da ısınma kökenli gazların yol açtığı hava kirliliği toprağın ekolojik yapısını etkilemekle birlikte bu gazların neden olduğu asit yağmurları toprağı kirleten hava kirliliği kaynaklı kirleticilerdir. Ayrıca havaya karışan radyoaktif atıklar da toprağa ulaşarak toprakta radyasyon kirliliğine neden olmaktadır.[77]

---

[73] Mustafa Öztürk, Harun Arıkan, Sancar Ozaner vd., *a.g.e.*, s. 91.
[74] *A.g.e.*, s. 91.
[75] *A.g.e.*, s. 91.
[76] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.128.
[77] *A.g.e.*, s.128.

Arıtılmadan su kaynaklarına bırakılan kentsel ve endüstriyel atık suların dere, ırmak, göl gibi kirletmiş olduğu yüzeysel sularla sulanan tarım arazilerindeki topraklara geçerek kirliliğe neden olmaktadır. Bu tür kirlenmeler su kirliliği kaynaklı toprak kirlenmeleridir.[78]

Tarımda verimi olumsuz etkileyen bitki hastalıkları, zararlı böcekler ve yaban otlarına karşı kullanılan tarımsal mücadele ilaçları (pestisid) zehirli kimyasal maddelerdir. Yanlış ve aşırı pestisid ve yapay gübre kullanımı toprağı kirletmektedir.[79]

Tüm toplumsal ve ekonomik aktivite sonucu önemli miktarlarda katı atık ortaya çıkmaktadır. Bu atıkların özen gösterilmeden toplanması, depolanması ve zararsız duruma getirilmesi katı atıklardan kaynaklanan toprak kirliliğine örnek gösterilebilir.[80]

1.3.3.2. Toprak Kirliliğinin Sonuçları

Toprak kirliliğinin insan sağlığı, bitki sağlığı ve hayvan sağlığı üzerinde olumsuz etkisi vardır. Toprak kirliliği ekolojik dengeyi de olumsuz etkiler. Ayrıca, kirlenmiş toprağın verimliliği düşer.

Toprak kirliliği insan sağlığını olumsuz etkilemektedir. İnsanların temel besin kaynağı topraktan elde edilen ürünlerdir. Kirlenmiş toprakta yetiştirilen bitkiler, kirliliğin çoğunu emer ve bunları insanlara aktarır. Kirletici maddelerin bir kısmı yüksek dozda vücuda girmeleri halinde zehirleyici etki yapabilirken, bazıları düşük dozda alınsalar bile biyolojik birikim nedeniyle zararlı etkilere yol açabilmektedir. Kirlenmiş toprağa ya da ürünlerine uzun süre maruz kalmak, vücudun genetik yapısını

[78] *A.g.e.*, s.128.
[79] *A.g.e.*, s.129.
[80] *A.g.e.*, s.129.

etkileyerek doğumsal kusurlara ve kolayca tedavi edilemeyen kronik sağlık sorunlarına neden olabilmektedir.[81]

Toprak kirliliği, bitkilerin sağlığını olumsuz etkilemektedir. Kirli topraklarda yetişen bitkiler ağır metaller ve kimyasallarla zehirlenir bu nedenle, hasat sonrası yüksek toksisite düzeyi olan bu bitkiler yenilmemelidir. Örneğin, Çin'in tarım sektörüne göre, yılda yaklaşık 12 milyon ton kirli tahıl bertaraf edilmekte ve Çinli çiftçiler 2.6 milyar ABD Doları'na kadar ekonomik kayıplar vermektedir. Dünyanın bazı yerlerinde de, kurşun, asbest ve kükürt gibi metaller ve kimyasallarla kirlenmiş ağır topraklar bitki üretimi için elverişsiz kabul edilerek ekin yetiştirmek için kullanılmamaktadır.[82]

Toprakta en belirgin ve en önemli unsur doğurganlıktır. Toprak, kimyasallar, ağır metaller veya madencilik gibi insan faaliyetlerinden dolayı kirlendiğinde; doğurganlığı değer kaybetmekte veya tamamen kaybolmaktadır. Topraktaki zararlı kimyasallar ve ağır metaller toprağın kimyasal aktivitesini azaltmakta ve toprağın verimini düşürmektedir. [83]

Toprak kirliliği ekolojik dengeyi bozmaktadır. Kirlenen toprakta yaşayan bitkiler ölünce, bitkilere bağımlı hayvanlar da ölmektedir. Bu durum, daha büyük hayvanların ve yırtıcı hayvanların besin kaynağı bulmak için diğer bölgelere göç etmesine ve yavaş yavaş o bölgedeki yaban hayatın yok olmasına yol açmaktadır.[84]

---

[81] Conserve Energy Future, https://www.conserve-energy-future.com/causes-and-effects-of-soil-pollution.php, (03.05.2017)
[82] Earth Eclipse, http://www.eartheclipse.com/pollution/devastating-effects-of-soil-pollution.html, (02.05.2017)
[83] *A.g.e.*
[84] *A.g.e.*

1.3.3.3. Uzunköprü İlçesinde Toprak Kirliliği

Uzunköprü'nün içinde bulunduğu Ergene Havzasında, ülkemizin buğday üretiminin % 12' si, ayçiçeği üretiminin % 61' i, pirinç üretiminin ise % 54' ü yapılmaktadır. Ayrıca, su kirliliği bölümünde açıklandığı gibi; Ergene Nehri kirliliği ve havzada günlük olarak ortaya çıkan toplam 562 bin metreküp atık su Ergene Ovasını kirletmektedir. Bu kirlilikten de özellikle nehir üzerinde bulunan Uzunköprü ilçesi etkilenmektedir. [85]

Ergene Havzasındaki toprak kirliliği nedenleri; eski sanayii bölgelerindeki kirlenmiş zeminler, sanayi ve kentsel kaynaklı sulama suyu kirliliğine bağlı olarak topraklarda oluşan çoraklaşma ve ağır metal kirliliği, tarımda kullanılan gübre ve pestisitlerin aşırı kullanımları ve kontrolsüz anız yakılmasıdır.[86]

Toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla; arazi ve doğal kaynaklarla ilgili planlama, uygulama, değerlendirme, kontrol, izleme ve eşgüdüm mekanizmaları güçlendirilmeli; tarım ve orman arazilerinin amaç dışı kullanımı engellenmeli; ormanlaştırma, yeniden ormanlaştırma, erozyon kontrolü ve çayır/mera ıslahı için gerekli finansman sağlanmalıdır.[87]

1.3.4. Gürültü Kirliliği

Gürültü kirliliği insanoğlu kadar eski bir ortam bozulması olayıdır. Gürültü, "insanlar üzerinde olumsuz fizyolojik ve psikolojik etkiler yaratan, arzu edilmeyen sesler" olarak tanımlanmıştır. Gürültü başka bir tanımla, istenmeyen ya da dinleyen için anlamı olmayan ya da hoşa gitmeyen, rahatsızlık verici sesler bütünüdür. [88]

---

[85] Ergene Havzasında Tarım Topraklarının Kirlilikten Arındırılması ve Islahı Projesi, http://www.ergeneriver.com/wp-content/uploads/pdf/UTB.pdf, (02.05.2017), s. 9.
[86] *A.g.e.*, s. 12.
[87] *A.g.e.*, s. 12.
[88] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.111.

Gürültünün insan sağlığını, en az hava ve su kirlenmesi kadar etkilediği saptanmıştır. Gelişmiş ülkelerde teknolojinin gelişmesine paralel olarak ortaya çıkan ses kirlenmesi, günümüzün önemli çevre sorunlarından biri olmasına karşın, ülkemizde az bilinen ya da önemsenmeyen bir kirlilik türüdür.[89]

Canlıların bulunduğu her yerde bir ses oluşumu vardır. İnsanlar ve hayvanlar yaşayış düzenleri içinde gerekli-gereksiz sesler çıkartırlar; gürültü yaparlar. Örneğin, çok çeşitli hayvanların yaşadığı tropik ormanın kendine özgü bir gürültüsü vardır. Savanların, bozkırların da daha düşük düzeyde de olsa, belli ölçüde gürültüleri vardır. Hayvanların savunma, haberleşme ve beslenme konularında günlük eylemler içinde gürültü yaparlar. [90]

Gürültü, sağlıklı yaşam koşullarını tehdit eden bir çevre sorunudur. İnsan sağlığı üzerinde de fizyolojik ve psikolojik olumsuz etkileri bulunmaktadır. Kulak çınlaması, sağırlık gibi işitme sorunları, yorgunluk ve sinirlilik durumu, dikkat dağılması, uyku düzeninin bozulması vb. birçok sorun gürültü kirliliği etkisiyle ortaya çıkmaktadır.[91]

1.3.5. Diğer Kirlilikler

Hava, su, toprak ve gürültü kirliliği dışında önemi her geçen gün artan başka çevresel kirlilikler de bulunmaktadır. Bunlar radyasyon-radyoaktif kirlenme, görüntü kirliliği, elektronik kirlilik ve ışık kirliliğidir. Bu kirliliklerin içerisinde şüphesiz ki insan ve çevre için en tehlikeli olanı radyoaktif kirlilik yani radyasyondur.

Radyasyon; bazı maddelerin çevreye yaydığı zararlı ışınlar ve parçacıklar olarak tanımlanabilir. Radyasyon, öldürücü dozdayken bile görülmez, duyu organlarıyla algılanmaz. Dünyada canlı yaşamı başladığından bu yana radyasyon

[89] Emrullah Güney, *a.g.e.*, s. 145.
[90] *A.g.e.*, s. 145.
[91] Ruşen Keleş-Can Hamamcı, *a.g.e.*, s.115.

vardır. Doğadaki azot gibi maddeler, toprakta bulunan radyasyon, güneşten gelen radyasyon ve insan vücudunda yapı taşı görevi gören kimyasal maddelerden gelen radyasyon; doğal radyasyon kaynaklarıdır. Nükleer reaktörler, parçacık hızlandırıcılar, x ışını makinaları, yakıt işleme tesisleri, radyoaktif izotop kullanımı, nükleer silah ve bombalar ise yapay radyasyon kaynaklarıdır.[92]

Isı kirlenmesi olarak da bilinen radyoaktif kirlenmenin kaynağı radyoaktif atıklardır. Özellikle nükleer silah ve nükleer enerji üretimi sırasında ortaya çıkan radyoaktif atıklar; sularla ya da gazlarla uzak yerlere bile taşınabilirler. Radyoaktif kirlenmenin tehlikesinin boyutlarını 1945' de Hiroşima' ya atılan atom bombası sonrası yaşanan kirlilikten bilmekteyiz. Atom bombasının insana ve doğaya verdiği zararlar günümüzde bile devam etmektedir. [93]

1.4. Çevre Bilinci

Çevre bilinci, en geniş haliyle; bireyin toplumsal, tarihsel, doğal çevresini kavraması, bilinçli bir duyarlılık edinmesi, çevreyle ilgili karşılaşılan sorunların çözülmesinde sivil toplum örgütleri yoluyla kararlara katılması, haklarını savunmak, tepkisini göstermek için girişimlerde bulunması, çevreyi yok etmeden kullanma gereğini kavraması, doğal yaşamın ve doğal kaynakların insan hayatı için önem ve vazgeçilmezliğini kavraması, insanın tarihsel, doğal, toplumsal çevresinde gerçekleşen olaylarla ilgilenmesi, izlenmesi ve bütün tüketim etkinliklerinde tasarrufu ön planda tutması olarak tanımlanabilir.[94]

[92] Emrullah Güney, *a.g.e.,* s. 127.
[93] *A.g.e.,* 127
[94] Halil Kızılaslan-Nuray Kızılaslan, "Çevre Konularında Kırsal Halkın Bilinç Düzeyi ve Davranışları (Tokat İli Artova İlçesi Örneği)", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Sayı 1, 2005, s. 68.

Çevre bilinci, özetle; "bir insanın çevresiyle ilişkisinin kendi varlığı bakımından öneminin farkına varması" şeklinde ifade edilmektedir.[95]

Çevre bilinci, zaman içinde bireysel ve siyasal boyutlarda oluşan "çevreye zarar verilmemesi ve onun sürdürülebilir bir düzeyde kullanımının önemini kavrama" olarak da tanımlanmaktadır.[96]

Çevre bilincinin düşünsel, duygusal ve davranışsal boyutları vardır. Diğer bir deyişle çevre bilinci; çevreyle ilgili kararları, ilkeleri, yorumları içeren düşüncelerden, bu düşüncelerin yaşama aktarılması olan davranışlardan ve bütün bunlarla ilgili olarak çeşitli duygulardan oluşmaktadır. Böylesine kapsamlı bir kavramın gelişimi de kuşkusuz basit bir süreçle oluşmamaktadır. İnsanoğlunun çevresiyle etkileşime girişiyle ivme kazanan bu süreç yaşam boyu devam eder. Çevre bilinci kişilik gelişimine paralel olarak çeşitli etkenlerin karşılıklı etkileşimi ile gelişmektedir. Bu üç boyutun her zaman aynı oranda geliştiğinden söz edilemez. Örneğin çevre ile ilgili bilgisi olup bunu davranışlarına dönüştüremeyen insanlar olduğu gibi, çevrenin kirlenmesinden endişe duyup ama onu koruma yönünde davranışlar sergilemeyenler de olabilmektedir.[97]

Böylesine modern bir çağda yaşarken, çoğu yerde çevre sorunlarının içinden çıkılmaz bir hal almasının nedeni bireylerin ilgisizliği, duyarsızlığı veya kendi çıkarları için doğaya karşı bencilce davranışları olabileceği gibi, aslında temelde yeterli bir çevre bilgisine sahip olmayışlarıdır. İnsanlar çoğu zaman çevreye verdikleri zararın dahi farkında olmamakta veya önemsiz gibi görünen bir çevre kirliliğinin küresel olarak ne boyutlara ulaşabileceğini kavrayamadan yaşamlarını sürdürmektedirler. İnsanların çevre bilincini oluşturup davranış olarak sergilemesi ve

---

[95] TÜBA-Türkiye Bilimler Akademisi, *Türkiye İçin Sürdürülebilir Kalkınma Öncelikleri*, Editör: İlhan Tekeli, TÜBİTAK, Ankara, 2002, s. 29.
[96] Muzaffer Yücel, Faruk Altunkasa, vd. , "Adana'da Çevre Duyarlılığı Düzeyinin ve Geliştirme Olanaklarının Araştırılması", *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, 2006, s. 218.
[97] Gürhan Can, Şefik Yaşar, vd., *Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan*, 1. baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1998, s. 172.

günlük davranışlarının çevre üzerinde yaratacağı etkiler hakkında bilgi sahibi olması için çevre eğitiminin gerekliliği tartışılmazdır. [98]

1.4.1. Çevre Bilincinin Doğuşu

Çevre hareketinin ilk olarak nerede başladığı sorusunun yanıtını vermek oldukça zordur. Bu hareketin kökenin Eski Mısır ve Yunan'a kadar götürenler olmuştur. Ancak İngilizler 1534'de VII. Henry'nin yaban kuşlarını korumak için çıkardığı yasayı, Fransızlar 1669'daki suların kalitesi ile ilgili düzenlemeyi, Almanlar ormanları koruma yasalarını ve 18. Yüzyılda Prusya'da kimi hayvan türlerini yok olmaktan kurtarmak için avlanmanın yasaklanmasını ileri sürerek bu hareketin öncüsü olduklarını kanıtlamaya çalışmaktadırlar. Ancak genelleme yapılırsa; çevre hareketinin ilk olarak, kalkınmasını Sanayi Devrimini gerçekleştirerek sağlamış aynı zamanda doğa üzerinde ağır bir tahrip yaratmış olan İngiltere ile kimi Avrupa ülkeleri ve Amerika gibi ülkelerde 18. Yüzyılın ikinci yarısında etkisini göstermeye başladığı söylenebilir. Çevre bilincinin ve bunun bir ürünü olarak ortaya çıkan çevreciliğin ilk kıpırdanışlarına çağımızdan birkaç yüzyıl önce, 1700-1800'lü yıllarda tanık olunmuş, yine bu dönemde güçlenmeye, adından sıkça söz ettirmeye başlamıştır.[99]

1.4.2. Çevre Bilincinin Gelişimi

Çevresel sorunların insanların geleceklerini tehdit etmeye başlaması, çevresel sorunların insanların odak noktası haline gelmesine, insanlarda çevre bilinci oluşmasına ve iktisat, hukuk, tıp vb. gibi birçok bilim dallarının çevresel sorunları önlemek için çalışmalara başlamasına neden olmuştur.[100]

---

[98] Sevil Ünal, Ebru Mançuhan, Ahmet Alp Sayar, *Çevre Bilinci, Bilgisi ve Eğitimi*, 1. Baskı, Marmara Üniversitesi Yayını, İstanbul, 2001, s. 6.
[99] Arzu Cansaran, E. Selcen Darçın, Canan Dilek vd., *a.g.e.*, s. 179.
[100] Oktay Özkan, *a.g.e.*, s. iii.

Hızlı sanayileşme ve bunun sonucunda ortaya çıkan kirlenme, enerji krizi, kimi büyük kazalar, nükleer gücün getirdiği sorunlar, sanayileşmenin değiştirdiği yaşam tarzına tepkiler gibi etmenler halkın çevre konusunda bilinçlenmesine başka bir deyişle çevreye olan ilgilinin artmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca bu konuları işleyen kitapların yayımlanması ve basının çevre konularına eskisine oranla daha çok yer vermesinin de söz konusu ilgiyi arttırdığı eklenmelidir.[101]

Çevre bilinci çevre hareketlerini, çevre hareketleri de çevre bilincini doğurmaktadır. Bu nedenle Çevre hareketlerinin gelişimi incelendiğinde aynı zamanda çevre bilincinin de gelişimini incelemiş olmaktadır.

En eski çevre örgütlerinden biri olan Sierra Kulübü 1892'de ABD'de kurulmuştur. Doğa koruma amaçlı ilk toplumsal hareket ve örgütlerin ortaya çıktığı 19. yüzyıl sonundan 20. yüzyılın ortalarına kadarki dönem genellikle çevre hareketinin Birinci Dalgası olarak adlandırılmaktadır (Birinci Dalga: Doğa Korumacılık). Doğayı insan müdahalesinden sakınarak olduğu gibi koruma (preservationism) anlayışını savunan akımın başlıca temsilcileri arasında Henry David Thoreau, John Audubon ve John Muir gibi isimler bulunmaktadır.[102]

İkinci Dalga çevre hareketi (İkinci Dalga: Ekoloji Hareketi); 1960'ların sonunda başta Avrupa ve Amerika olmak üzere tüm dünyada yükselişe geçen ve yerleşik düzene meydan okuyan öğrenci hareketleri, savaş ve nükleer silahlanma karşıtı hareketlerle yakından ilişkilidir.[103]

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra gelişmiş batılı ülkelerde ardı ardına ortaya çıkan; sanayileşmeden kaynaklanan kirlenme, zehirli atıklar, asit yağmurları, nükleer santrallerin yaygınlaşması gibi sorunlar, yine bu yıllarda meydana gelen büyük kazalar sonucu ortaya çıkan kirlilik kamuoyu tarafından çarpıcı bir biçimde sunulmuş ve

[101] Arzu Cansaran, E. Selcen Darçın, Canan Dilek vd., *a.g.e.*, s. 180.
[102] Bilhan Kartal- Belkıs Kümbetoğlu, *Yeni Toplumsal Hareketler,* Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir 2011, s. 15.
[103] *A.g.e.,* s. 16.

insanları hızlı sanayileşme konusunda düşünmeye sevk etmiştir. Örneğin 1967'de "Torrey Canyon" adlı tankerin Manş Denizi'nde karaya oturmasıyla binlerce ton ham petrolün denize dökülmesi, 1969' da Santa Barbara kıyılarında petrol çıkarma alanında meydana gelen patlamanın etkisinin sonradan California kıyılarında görülmesinin çevre bilincinin gelişmesinde, kamuoyunun bilinçlenmesinde etkileri büyüktür.[104]

1970'li yıllarla doğa üzerindeki baskının artması çevreye karşı duyarlılığı arttırmış bunun neticesinde; çevre sorunları ile ilgili haberlere daha çok yer verilmiş, gönüllü kuruluşların ve bunların üyelerinin sayıları artmış, çevre adına yapılan gösterilerin ve yurttaş girişimlerinin sayıları artmış, batılı ülkelerde çevre koruma yasaları gündeme gelmiş (Çevre konusunda düzenlemeye giden ilk ülkeler ve yasa yılları: Amerika 1969, İngiltere 1974, Japonya 1969, Norveç 1970, Danirmarka 1972, Fransa 1976), uluslararası ilişkilerde de çevreyi ilgilendiren gelişmeler olmuştur (1972'de Birleşmiş Milletler öncülüğündeki Stockholm Konferansı).[105]

1980'li yıllarda uluslararası çevre girişimleri hızla devam ederek; 1983 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Kararı ile kurulan birçok ülkenin temsilcilerinden oluşan Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun hazırladığı "Our Common Future" (Ortak Geleceğimiz) adlı Brundtland Raporu, yine Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca 1989' da yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda 178 ülke ve 115'den fazla devlet başkanının katılımıyla Stockholm' dan sonraki en büyük çevre etkinliği olmuştur. Konferans'ın dünyanın değişik ülkelerinden binlerce çevreciyi bir araya getirmesi, kamuoyunun gündeminde çevrenin daha güçlü olarak yer almasını sağlayarak, çevre bilincinin gelişmesine katkı yapmıştır.[106]

20. yüzyılın sonuna doğru yaşanan çevre kirliliğinin sınır tanımaması, diğer yandan iletişim araçlarının çok hızlı gelişmesi sonucu, dünyanın bir ucunda yaşanan

[104] Arzu Cansaran, E. Selcen Darçın, Canan Dilek vd., *a.g.e.*, s.180.
[105] *A.g.e.*, s.183-184.
[106] *A.g.e.*, s.185-186.

bir olayın, diğer ucunda kısa sürede duyulması, bütün dünyada önemli bir çevre duyarlılığının oluşmasının nedenlerinden biridir.[107]

1.4.3. Türkiye'de Çevre Bilincinin ve Çevre Hareketinin Gelişimi

Türkiye'de çevre hareketinin başlangıç yılları tüm dünyada olduğu gibi 1970'li yıllardır. Çevre konusundaki toplumsal duyarlık özellikle 1990'lardan sonra yükselmiştir. Türkiye'deki çevre hareketi; 1970-1980 dönemi, 1980-1987 dönemi ve 1987 ve Sonrası dönem olarak 3 döneme ayırılabilir.

1970-1980 dönemi çevre sorunlarına karşı kitlesel tepkilerin verilerek, çevre hareketlerinin ilk örneklerinin görüldüğü yıllardır. Türkiye'de bu dönemi çevreci hareketin doğuşu olarak niteleyebilecek örnekler şunlardır; 1970'lerden sonra Çarşamba Ovası'nda açılan fabrikaların çevreye zarar verip tazminat davasına konu olmuştur. 1975'de Murgul'da faaliyete geçen Etibank Bakır İşletmeleri'nin çevreye verdiği zarar sonucunda yöre halkından dava açanlar olmuştur. 1975 yılında Samsun Bakır İzole Tesislerinde çıkan zehirli gazlardan zarar gören 21 köy ve mahalle halkı yürüyüş yapmıştır. 1977' de Ankara Elmadağlı köylülerin barut ve çimento fabrikalarının tarım üzerindeki zararlı etkilerinden şikâyetçi olarak durumu Ankara'ya bildirmişlerdir. 1977' de Silifke Taşucu Balıkçılar Kooperatifi üyelerinin nükleer santral yapılacağı biçimindeki söylentiler üzerine deniz araçlarıyla protesto yapmışlardır. 1978' de İzmitli balıkçılar körfezin kirliliğine dikkat çekmek için tekneleriyle gösteri yapmışlardır.[108]

1980-1987 dönemine çevre hareketinde canlanma dönemi denilebilir. 1984' de Gökova' da termik santral yapılacağı haberinin duyulmasıyla yerel bir gazete öncülüğünde "Kemerköy Santraline Hayır" kampanyası başlatılmış, toplumun çeşitli

[107] Burcu Çabuk-Cem Karacaoğlu, "Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 36, Sayı 1-2, Ankara 2003, s. 190.
[108] Arzu Cansaran, E. Selcen Darçın, Canan Dilek vd., *a.g.e.*, s. 190-191.

kesimlerinden kurumların da kampanyayı desteklemesiyle yurt genelinde uzun süre yankılanan bir sorun haline gelmiştir. 1986'da meydana gelen Çernobil nükleer santral kazasının Türkiye üzerinde de yıkıcı etkileri bulunması nükleer santrallerin gündeme gelmesini sağlayarak kamuoyunun radyasyon ve insan sağlığı üzerinde etkileri konularına yoğunlaşmasını sağlamıştır. Kazanın, kamuoyunda çevre bilincinin gelişmesinde katkı sağladığı söylenebilir. [109]

1987 ve sonrası döneme yeşillerin ortaya çıkışı denilebilir. 1987' de Ankara kent merkezindeki Güvenpark üzerinde otopark ve çarşı yapılmasını uygun gören imar planı değişikliğini gerçekleştirmesi üzerine tepki gösterilmiş ve Çevre Duyarlılığını Yayma Grubu' nun yaptığı kampanya ile park herkesin dikkatini çekmeye başlamıştır. Yapılan imza kampanyaları, parktaki sosyal aktiviteler neticesinde işlem iptal edilmiştir. Yine 1987' de Köyceğiz-Dalyan' da "caretta-caretta" türü kaplumbağaların yumurtalarını bıraktıkları yerde turistik tesis kurulmasını engellemek amacıyla açlık grevinden protesto mektuplarına kadar bir dizi eylem yapılarak tesisin kurulumu engellenmiştir. Aynı yılda İstanbul Büyükçekmece'de bulunan Türkiye'nin en büyük çimento fabrikasının uzun süredir sebep olduğu çevre kirliliği için Yeşil Dayanışma Grubu ve Hava Kirliliğiyle Savaş Derneği'nin öncülüğünde gerçekleştirilen eylemler neticesinde fabrikanın modernizasyon başlatması sağlanmıştır. 1989' da Aliağa' da termik santral kurulumunu engellemek için kampanyalar başlatılarak santral kurulumu engellenmiştir. 1990' da Pamukkale' nin kurtarılması için kampanya başlatılmıştır. 1993' de yapılan nükleer karşıtı kampanya ile 170.000' i aşan imza ile TBMM' ye iletilmiştir. Bu dönemde Greenpeace de adından söz ettirmeye başlamıştır.[110] 1996'da Bergama ve 1997 yılında siyanürle altın aramak için yapılan ağaç kesimlerine tepki olarak gerçekleştirilen protestolar, önceki yıllara oranla çok daha büyük yankı bulmuş, dönemin önemli tartışma konularına dönüşmüştür.

1990'lı yılların sonu ise çevre sorunlarının farklılaşıp çeşitlenmesiyle birlikte yeni direniş alanlarının oluşmasının ve toplamda Türkiye'deki çevre hareketinin

[109] *A.g.e.*, s.191-192.
[110] *A.g.e.*, s.192-194.

niceliksel genişlemesinin yılları olmuştur. Türkiye'deki çevre örgütlenmelerinin çevre sorunlarının farklılaşmasına bağlı olarak 1990'lı yıllarda bir kurumsallaşma sürecine girdiğinden bahsedilebilir. Bugün de varlıklarını devam ettiren birçok çevre derneği ve çevre vakfının kuruluşu 1990'lı yıllarda gerçekleşmiştir.[111]

Çevre hareketi örnekleri sayıca 1990'lı yıllardan itibaren artmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren sivil kuruluşlar olarak ortaya çıkan mevcut çevre örgütlenmeleri üye sayılarıyla birlikte etki alanlarını 2000'li yıllarda genişletmişlerdir. 2000'li yıllarda çevreciliğin en azından söylemsel olarak yaygınlaşmasındaki temel faktörlerden biri de farklı toplumsal gruplardan çevreci kuruluşların, eğitim aracılığıyla çevre farkındalığını arttırmak için yaptıkları faaliyetlerdir. 2000'li yıllarda yeni çevre kuruluşlarının oluşturduğu ivmelenmeyle birlikte eğitim ve çevre ilişkisini ön plana çıkararak, bilinçlendirme süreçlerini eğitim aracılığıyla kurumsal bir hale getirmişlerdir. TEMA vakfı, DOÇEV, TÜRÇEV, ÇEKÜD gibi çevre kuruluşları, ilköğretim düzeyinden yükseköğretim düzeyine kadar eğitim kurumları içinde faaliyet göstermeye önem vermiş, bununla birlikte kendi eğitim faaliyetlerini geliştirerek çevre konusunda bireysel farkındalığı arttırmaya çalışmışlardır.[112]

[111] Özkan Öztürk, "Çevrecilik Söylemleri Ve Türkiye'deki Çevre Hareketlerinin Seyri", *Journal of History Culture and Art Research*,
[112] Özkan Öztürk, *a.g.m.,* s. 451-453.

II. BÖLÜM

2. YAŞAM MEMNUNİYETİ

Yaşam memnuniyeti kavramından bahsetmeden önce bu kavramın temelini oluşturan mutluluk kavramına değinmek gerekir. Tüm insanlar tartışmasız ki mutlu olmak ister ve her zaman mutluluk beklentileri vardır. Bu nedenle mutluluk hayatın amacı olarak nitelendirilebilir. Thomas Jefferson' ın 1776'da Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nde yazdığı gibi: "Bütün insanların eşit yaratıldıklarına; yaratıcıları tarafından onlara hayat, özgürlük ve mutluluğu arama hakkı gibi geri alınamaz bazı haklar verildiğine inanıyoruz".[113] Bu üç haktan en fazla üçüncüsü hayatımızda büyük bir önem taşımaktadır. Temelinde mutluluk duygusu olan yaşam kalitesi, yaşam memnuniyeti, yaşam doyumu vb. kavramlar son yıllarda tüm bilim dünyasının araştırmalarını yoğunlaştırdığı konu başlıkları olarak dikkat çekmektedir.

2.1. Yaşam Memnuniyeti Kavramı

Yaşam memnuniyeti ya da yaşam doyumu, bir kişinin hayatının genel kalitesini bir bütün olarak olumlu olarak değerlendirme derecesidir. Başka bir deyişle, kişinin sürdürdüğü hayattan ne kadar memnun olduğudur. Yaşam memnuniyeti, 'görünür' yaşam kalitesinin göstergelerinden biridir.[114]

Yaşam memnuniyeti, bireylerin hayatlarının kalitesini kendi benzersiz ölçütlerine göre değerlendirdikleri yargısal bir süreci ifade etmektedir. Algılanan yaşam koşullarının bireylerin kendi oluşturdukları standartla veya genel standartlar dizisi ile karşılaştırarak çıkardıkları uyum sonucu bireyler yaşam memnuniyetlerini

[113] Library of Congress, https://www.loc.gov/exhibits/jefferson/jeffdec.html, (10.06.2017)
[114] Ruut Veenhoven, *The Study of Life Satisfaction*, Comparative Study of Satisfaction with Life in Europe, Eötvös University Press, 1996, s. 6.

derecelendirir. Bu nedenle, yaşam memnuniyeti, yargılanma ölçütlerinin kişiye kalacağı bilinçli bir bilişsel yargıdır.[115]

Türkiye İstatistik Kurumu'na (TÜİK) göre ise yaşam memnuniyeti, ihtiyaçların ve isteklerin karşılanmasından doğan tatmin duygusu olarak tanımlanmaktadır.[116]

Yaşam memnuniyeti büyük oranda duygusal temele dayanan bir kavramdır. 'Hoşnut duyguların sıklığı ve yoğunluğu' olarak kabul edilen mutluluk ve yaşam memnuniyeti kişinin kendi hayatını genel olarak değerlendirmesi veya kişinin yaşamının ideale ne kadar yakın olduğunu göstermektedir.[117]

Yaşam, kişinin işte ve iş dışında geçirdiği zamanı tanımlar. Yaşam memnuniyeti ise, kişinin iş, boş zaman ve diğer iş dışı zaman olarak tanımlanan yaşama gösterdiği duygusal tepki ya da tutumu ifade etmektedir. [118]

Anlamlı bir yaşama sahip olma, yaşamdan zevk alma, yaşamdaki uğraşının fazla olması gibi faktörlerin yaşam memnuniyeti ile ilişkili olduğu görülmüştür.[119]

Yaşam memnuniyetine benzer olan "yaşam doyumu" kavramı Neugarten tarafından ilk defa 1961'de kullanılmıştır. Neugarten' e göre yaşam doyumu; bir insanın beklentileriyle yani ne istediği ile elinde olanların yani elde ettiklerinin

---

[115] William Pavot - Ed Diener, Review of the Satisfaction With Life Scale, Assessing Well-Being: The Collected Works of Ed Diener, Social Indicators Research Series 39, 2009, s.102.
[116] TUİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması-Metaveri-Analatik Çerçeve, Kapsam, Tanımlar ve Sınıflamalar, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21518, (12.06.2017)
[117] Ronald F. Piccolo vd., "Core self-evaluations in Japan: relative effects on job satisfaction, life satisfaction, and happiness", *Journal of Organizational Behavior,* 26, 2005, s. 966.
[118] Zeliha Selçukoğlu, *Araştırma Görevlilerinde Tükenmişlik Düzeyi ile Yalnızlık Düzeyi ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, (Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Konya 2001, s. 18.
[119] Christopher Peterson vd., "Orientations to Happiness and Life Satisfaction: The Full Life versus the Empty Life", *Journal of Happiness Studies*, 6, 25-41, 2005, s. 31.

karşılaştırılmasıyla elde edilen durum ya da sonuçtur. Genel olarak kişinin mutluluk, moral vb. açıdan iyi olma halini ifade etmektedir.[120]

2.2. Yaşam Memnuniyetinin Tarihçesi

Mutluluk ve yaşam memnuniyeti kavramları, dünya genelinde felsefe kapsamında geçmişten günümüze, çeşitli boyutlarıyla ele alınan bir konudur.

Veri toplama yöntemiyle mutluluk düzeyi ölçümü, dünyada 1940'ların ikinci yarısında başlamıştır. Bu alandaki teorik ve uygulamalı çalışmalar "World Data Base of Happiness" veritabanında yer almaktadır. Ayrıca, yaşam memnuniyeti ile ilgili "Journal of Happiness Studies" adında bir süreli yayın da mevcuttur.[121]

Mutluluk ile ilgili resmi istatistik olarak Türkiye'de yapılan ilk araştırma, "Yaşam Memnuniyeti Araştırması" (YMA) adıyla 2003 yılında gerçekleştirilmiştir. YMA, TÜİK' in toplumsal içerikli ve aynı zamanda öznel öğeler içeren ilk araştırması olma özelliğini taşımaktadır. Araştırmada bireylerin mutluluk, umut, temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyeti ve bu alanlardaki kamu hizmetlerinden memnuniyeti ölçülmektedir.

Yaşam memnuniyetine ilişkin alan uygulamalarında tanımlama ve ölçülebilirlik standartlarını nispeten koruyarak zaman serisi oluşturmuş çok sayıda ulusal ve bölgesel araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmaların en bilinenleri Amerika'nın "Genel Sosyal Araştırması" ve Avrupa Birliği'nin "Euro-barometre"

---

[120] Sultan Karataş, "Yaşlılıkta Yaşam Doyumu ve Etkilen Etmenler", *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-2-3, 1990, s. 107-108.

[121] Serkan Demircan, TUİK Yaşam Memnuniyeti Anketleri Üzerine Veri Madenciliği Uygulaması, (Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, 2015, s. v.

araştırmasıdır. Ayrıca, çok sayıda ülkeyi içeren bir alan uygulaması olarak "Dünya Değer Araştırmasında" bu kapsamda sorular bulunmaktadır. [122]

2.3. Yaşam Memnuniyeti Yaklaşımları

Yaşam doyumu, yaşam memnuniyeti, öznel iyilik, mutluluk, yaşam kalitesi adları verilen, bireyin kendini nasıl hissettiği ve nasıl daha iyi hissedeceği sorularına cevap arayan bu alan, disiplinler arası bir yapıya sahiptir. Felsefe, sosyoloji, sosyal psikoloji, ekonomi ve tabiî ki psikoloji; alan ile ilgili çalışmaların yapıldığı çeşitli sonuçların ortaya konulduğu bilimler olmuşlardır. Her bir bilim mutluluğu, yaşam doyumunu kendi disiplinine göre açıklamış ve formüle etmiştir. Burada bazı temel yaşam doyumu-öznel iyilik yaklaşımlarından bahsedilecektir. Bu yaklaşımlar; amaçsal yaklaşımlar, etkinlik yaklaşımları, yukarıdan aşağıya aşağıdan yukarıya yaklaşım, ilişkilendirici yaklaşım ve yargı yaklaşımıdır. [123]

2.3.1. Amaçsal Yaklaşımlar

Wilson tarafından 1960'larda öne sürülen amaçsal yaklaşım en basit hali ile; doyurulan gereksinimlerin mutluluğa, doyurulmayanların ise mutsuzluğa yol açacağını ileri süren yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Amaçsal yaklaşımdaki en önemli tartışma konusu ise, hangi gereksinimlerin ve amaçların daha önemli olduğu ve bu gereksinimlerden birbirleriyle ilişkisinin ne türde olduğu sorularıdır.[124]

Amaçsal yaklaşımlar içinde dikkat çeken üç temel yaklaşım vardır. Bunlar gereksinimler hiyerarşisi yaklaşımı, kişi-çevre uyum yaklaşımları ve yaşam planı yaklaşımıdır. Gereksinimler hiyerarşisi Maslow tarafından ortaya konulmuştur. Bu hiyerarşinin bir basamağında bulunan bireyin mutluluğu, ancak o basamağın

---

[122] Sevda Gürsakal- K. Burcu Öngen, "2007 Yaşam Memnuniyeti Anketinin İstatistiksel Yöntemler ile Analizi", *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 2008, s. 2.
[123] Erhan Eroğlu, "Örgütlerde İletişim Kalitesini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi", Selçuk *Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 26, 2011, s.140.
[124] *A.g.m.*, s. 140.

gereksinimleri karşılandığında ortaya çıkacaktır. Kişi-çevre uyum yaklaşımı ise, Diener, Larsen ve Emmons (1983) tarafından kişi çevre uyumu çerçevesinde, insanların gereksinmeleri doyurulduğunda mutlu oldukları bulgusunu elde etmesiyle ortaya konulmuştur. İnsanın yeterlilik, onay görme, beğenilme, anlaşılma gibi çeşitli evrensel gereksinimleri olduğu ve bu evrensel gereksinimlerin karşılanmasının tüm kültürlerde mutluluğu, yaşam doyumunu sağladığını savunmaktadır. Uyum süreci içinde doğru iletişimin çok önemli bir rolü bulunmaktadır. Amaçsal yaklaşımlar içinde irdelenecek bir diğer yaklaşım olan yaşam planı yaklaşımına göre, yaşam doyumu iki temel etmene bağlıdır: Amaçların bir sistem içerisinde uyumlu bütünleşmesi ve bu amaçların başarılması. Bu konu ile ilişkili olarak yapılan bir çalışmada, bireylerin kendilerine özgü plan ve projelerinin olduğu ve bunların bütün proje sistemi içinde olduğu varsayımı ileri sürülmüştür. Bu projeler ölçülmüş ve doyumsuz bireylerin uzun süre içinde ödüllendirilebilecek amaçları olduğu, kısa süreli doyumlardan ve eğlencelerden hoşlanmadıkları bulunmuştur. Doyumu daha yüksek olan bireylerin daha eğlenceli, zorluğu daha az ve o zaman için daha önemli projeler yapmakta oldukları saptanmıştır.[125]

2.3.2. Etkinlik Yaklaşımı

Etkinlik yaklaşımı, mutluluğun bireyin kendi etkinliklerinden kaynaklandığı varsayımına dayanmaktadır. Etkinlik teorileri mutluluğun insan faaliyetinin bir yan ürünü olduğunu savunmaktadır. Örneğin, bir dağa tırmanma faaliyeti, zirveye ulaşmaktan daha büyük bir mutluluk getirebilir. Aristo, en eski ve en önemli etkinlik teorilerinin önemli bir savunucusudur. Aristoteles'in teorisine göre, belirli insan yetenekleri vardır ve bunlar mükemmel bir şekilde gerçekleştirildiğinde mutluluk ortaya çıkmakta; bu mutluluk iyi gerçekleştirilen etkinliklerden kaynaklanmaktadır.[126]

Etkinlik teorilerinde, benlik bilincinin mutluluğu azaltacağı görüşü vardır. Bu düşünce, mutluluk kazanmaya odaklanmanın kendini yenilgiye uğratabileceği

[125] *A.g.m.*, s. 140.
[126] Ed Diener, "Subjective Well-Being", *Psychological Bulletin*, Vol 95, No 3, Urbana 1984, p.564

yönündeki popüler düşünce ile eş anlamlıdır. Bu yaklaşıma göre, önemli faaliyetler ve hedefler üzerinde yoğunlaşıldığında mutluluk, istenmeyen yan ürün olarak gelecektir. Bu fikirler, literatürde sıklıkla görülebilecek olmasına rağmen, henüz kesin bir şekilde formüle edilmemiş veya deneysel olarak test edilmemiştir.[127]

Belki de etkinlik ve öznel iyi oluş (Subjective Well Being-SWB) ile ilgili en açık formülasyon akış teorisidir. Etkinlik, kişinin beceri seviyesine uyduğunda, aktiviteler keyif verici olarak görülür. Bir etkinlik çok kolay ise can sıkıntısı gelişecek; çok zorlayıcı ise endişe doğacaktır. Yoğun konsantrasyon isteyen, kişilerin görev ve sorumluluklarının kabaca eşit olduğu bir faaliyette bulunan bir kişi keyifli bir akış deneyimi yaşayacaktır. Ameliyat ve dağ tırmanışı bu keyifli deneyimlere örnek olarak verilebilir. İnsanlar, ilginç ve dikkat çekici etkinliklere katıldığı ölçüde daha mutlu olur.[128]

2.3.3. Yukarıdan Aşağıya Aşağıdan Yukarıya Yaklaşımı

Aşağıdan yukarıya yaklaşımı, bir kişinin genel yaşam doyumunun, yaşamın birçok somut alanındaki memnuniyetine bağlı olduğunu varsaymaktadır. Bu yaklaşım, aile, arkadaşlık, iş, boş zaman vb geniş yaşam alanlarına ayrılabilmektedir.[129]

Aşağıdan yukarı yaklaşımı ile ilgili kuramlar, bir bireyin öznel iyi oluşumla ilgili genel tecrübesinin, bireyin anlık ve günlük temelde yaşadığı devam eden olumlu ve olumsuz olayların ve duyguların bir toplamını temsil ettiğini varsaymaktadır.[130]

Aşağıdan yukarıya teorileri, evlilik, çalışma ve aile gibi belirli alanlardaki iyilik halini özetleyerek, genel olarak öznel iyi olma hissi geliştirdiğini savunmaktadır.

---

[127] *A.g.m.*, p.564.
[128] *A.g.m.*, p.564.
[129] William Pavot - Ed Diener, The Satisfaction with Life Scale and The Emerging Construct of Life Satisfaction, Journal of Positive Psychology, Volume 3, 2008, p.137.
[130] Susan David, Ilona Boniwell, Amanda Conley Ayers, *The Oxford Handbook of Happiness*, 3. Baskı, Oxford University Press, United Kingdom-2014, p.136.

Başka bir deyişle, memnuniyet ve mutluluk, yaşamda birçok özel mutluluk anı yaşanmasından kaynaklanmaktadır. [131]

Yukarıdan aşağıya yaklaşımı, aşağıdan yukarıya yaklaşımının aksine, insanların yaşam deneyimlerini pozitif veya negatif yollarla yorumlama eğilimi taşıdığını ve bu yatkınlığın kişinin belirli alanlardaki memnuniyetini değerlendirdiğini varsaymaktadır. Deneyim objektif olarak o kadar iyi veya kötü değildir ama bu şekilde yorumlanmaktadır. Yukarıdan-aşağıya yaklaşımında, objektif koşullardan daha çok olayların subjektif yorumlanmasının daha etkili olduğu görülmektedir. Yukarıdan aşağıya yaklaşımında, sağlık, günlük sorunlar, dünya görüşleri ve yapıcı düşünme öncülüğünde SWB' yi kavramsallaştırarak daha operasyonel bir duruma getirilmiştir. Kısaca, yukarıdan aşağıya doğru model SWB' nin bir nedeni, aşağıdan yukarıya doğru model ise SWB' de bir etkidir.[132]

Özetle, yukarıdan aşağıya yaklaşımı, yaşam memnuniyetini kişinin bir fonksiyonu olarak değerlendirirken, aşağıdan yukarıya yaklaşımı yaşam alanlarının bir fonksiyonu olarak yaşam memnuniyetini ifade etmektedir.[133]

2.3.4. İlişkilendirici Yaklaşım

İlişkilendirici yaklaşım, bazı bireylerin neden mutluluğa yatkın bir mizaca sahip olduklarını açıklamaya çalışmaktadır. Bu modellerin çoğu, bilişsel ilkelere dayanmaktadır. [134]

---

[131] Ed Diener, *a.g.m.*, p. 565.
[132] Gregory J. Feist, Todd E. Bodner, John F. Jacobs, Marilyn Miles, and Vickie Tan, "Integrating Top-Down and Bottom-Up Structural Models of Subjective Well-Being:A Longitudinal Investigation", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 68, No 1, 1995, p. 139.
[133] Berrin Erdogan, Talya N. Bauer, Donald M. Truxillo, and Layla R. Mansfield, "Whistle while you work: A review of the life satisfaction literatüre", *Journal of Management*, Vol. 38, No 4, 2012, p. 1042.
[134] Tanksale Deepa Deepak, *Psychosocial Correlates of Subjective Wellbeing*, (University of Pune, Mental,Moral & Social Sciences Faculty, Department of Psychology, Ph.D. Thesis), Ganeshkhind, 2002, p.34-36

Bilişsel yaklaşımlar, insanların olaylara ilişkin yaptıkları atıflara dayanmaktadır. İnsanlar iyi olayları iç istikrarlı faktörlere bağlarlarsa sonuç mutluluk ile neticelenebilmektedir. Diğer bir ifade ile, iyi olarak algılanan olayların, özniteliklere bakılmaksızın, mutluluğa yol açmasıdır.[135]

Mutluluğa ilişkin genel bir bilişsel yaklaşım, bellekte birleştirici ağlarla ilişkilidir. Bower (1981) insanların duygusal olarak mevcut duygusal durumlarıyla uyumlu anıları hatırlayacaklarını göstermiştir. Bellek ağları üzerine yapılan araştırmalar, kişilerin zengin bir pozitif çağrıştırma ağı ve daha sınırlı ve izole edilmiş olumsuz ağlar oluşturabileceğini ortaya koymaktadır. Böylece, bu kadar ağırlıklı olarak pozitif bir ağa sahip olan bir kişi olaylara daha olumlu bir şekilde tepki vermeye yatkındır.[136]

Şartlandırma teorisi için araştırmalar, duygusal koşullanmanın tükenmeye son derece dirençli olabileceğini göstermiştir. Bu nedenle, mutlu kişiler, çok sayıda gündelik uyaranlarla ilişkili olumlu duygusal deneyime sahip olanlar olabilir. Zajonc'un (1980) duygusal reaksiyonların zihinsel değerlendirmeden ziyade bağımsız olarak ve daha hızlı ortaya çıktığı ve bunun mutluluk konsept yaklaşımı ile uyumlu olduğu görüşündedir. Bazı kişiler, olumlu çağrışımlar arasında güçlü bir ağ oluşturmuş olabilir ve alışılmış şekilde olumlu yönde tepki vermeyi öğrenmişlerdir. Genel olarak, olumsuz düşünceleri azaltmaya yönelik bilinçli bir girişim mutluluğu artırabilir.[137]

2.3.5. Yargı Yaklaşımı

Yargı yaklaşımı, insanların yaşam deneyiminden aldığı tatminin, bazı standart ve fiili koşullar arasındaki zihinsel karşılaştırmasının doğrudan bir fonksiyonu olduğunu öne sürmektedir. Micholas (1983, 1985) hayatta başarılı olarak algılanan ile hayatta beklenen arasındaki tutarsızlıkların yaşam memnuniyeti ile anlamlı derecede

[135] Tanksale Deepa Deepak, *a.g.e.*, p.35.
[136] Tanksale Deepa Deepak, *a.g.e.*, p.35.
[137] Tanksale Deepa Deepak, *a.g.e.*, p.36.

ilişkili olduğunu göstermiştir. Yargı teorileri, yaşam memnuniyetinin çeşitli standartlar tarafından etkilendiğini iddia etmektedir. Yargı teorisinin temelleri, toplumsal karşılaştırma süreçleri (Festinger,1954), göreli yoksullaştırma teorisi (Crosby, 1976; Davis, 1959), aşağı doğru karşılaştırma teorisi (Wills, 1981) ve uyum teorisi (Sirgy, 1987; Sirgy & Tyagi, 1986) gibi çeşitli psikolojik kuramlarda görülmektedir. [138]

Yargı yaklaşımı daha önce de belirtildiği gibi mutlulukların bazı standart ve gerçek koşullar arasındaki bir karşılaştırmadan kaynaklandığını varsaymaktadır. Gerçek koşullar standardı aşarsa, mutluluk doğar. Yargı teorilerini ayırmanın bir yolu, kullanılan standarda dayanmaktadır. Sosyal karşılaştırma teorisinde, kişi başkalarını standart olarak kullanır. Bir kişi başkalarına göre daha iyiyse, o kişi memnun veya mutlu olur. Uyarlama ve aralık-frekans teorisinde, kişinin geçmiş yaşamı standart belirlemek için kullanılır. Bireyin güncel yaşamı bu standardı aşarsa, bu kişi muhtemelen mutlu olacaktır. Birey, başka yollarla da bir standart kazanabilir. Örneğin, bireyin benlik kavramına veya kişinin ailesi tarafından söylenenlere dayanarak kişi belirli bir seviyeye erişmeyi isteyebilir.[139]

2.4. Yaşam Memnuniyetini Belirleyen Faktörler

Yaşam memnuniyetini belirleyen faktörlerin neler olduğunu saptamak, araştırmacıların uğraştığı en önemli sorulardan bir tanesidir

Bu alandaki araştırmaların çoğu, kişilik (örneğin genetik, doğuştan gelen özellikler) ve çevre (örneğin yaşam şartları ve yaşam olayları) olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Yaşam memnuniyetinin istikrarlı ve kalıcı bir nitelik olup olmadığı ya da dışsal olaylar ve yaşam koşullarından oldukça etkilenen bir değişken olup olmadığı çok sayıda çalışma tarafından araştırılmıştır. Bu araştırmalara dair örnek birkaç soru

[138] Neharika Vohra, *Life Satisfaction of Indian Immigrants in Canada*, (A thesis presented to the University of Manitoba in the fulfillment of the thesis requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Psychology), Winnipeg, Manitoba, 1995, p.10-11.
[139] Ed Diener, *a.g.m.*, p.566-567.

sorabiliriz. Örneğin, ayrımcılık veya taciz, bir çocuğun doğumu, boşanma, bir ev satın alma, ileri derecede eğitim alma veya iş ile ev hayatını dengelemek için gündelik zorluklar yaşanması bir kadının yaşamından aldığı memnuniyeti önemli ölçüde etkileyecek mi? Alternatif olarak, kadın gelirindeki, medeni halindeki, iş durumundaki veya diğer önemli yaşam olaylarında meydana gelen değişiklikler karşısında memnun (ya da hoşnutsuz) olmasına rağmen kadının olaylara karşı sabit karakteri mi onun yaşam memnuniyetini belirler? Son görüşe destek olarak, araştırmalar, bireylerin zaman içinde ve birçok yaşam alanlarında benzer düzeyde tatmin olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Örneğin, evlilikleri ile mutlu olan kadınlar, eserleri, çocukları, mali durumları ve hatta günlük hava şartlarından ötürü bile memnun kalmaktadırlar. Yine alternatif bir perspektiften destek alan başka bir araştırma, bir önceki yılda yaşanan olumlu ya da olumsuz yaşam olaylarının oranının bir sonraki yıl içinde bir kişinin yaşam memnuniyetini öngördüğünü bulmuştur. Bu bulgu, yeni bir evlilik ya da yeni bir iş gibi yaşam olaylarının kişinin genel yaşam doyumunu gerçekten önemli ölçüde artırabileceğini ya da yok edebileceğini göstermektedir.[140]

Yaşam memnuniyeti, yaşamın çeşitli yönlerinden etkilenir. Yaşam alanı adı verilen bu etkenler, kabaca ikiye ayrılmaktadır:

1) mikro-sosyal yaşam alanları ya da bireysel yaşam koşulları (işle ilgili koşullar, öznel sağlık koşulları, medeni durum, hane halkı mali durumu vb.)

2) makro-sosyal yaşam alanları ya da toplumsal koşullar (siyasi demokrasi, refah büyümesi ve ekonomik eşitlik vb.) [141]

Yaşam memnuniyeti; gelir, iş özellikleri, sağlık, aile ve sosyal ilişkiler, güvenlik, özgürlük, meslek özellikleri, konut koşulları, boş zaman, ahlaki değerler,

[140] Lorie Sousa-Sonja Lyubomirsky, "Encylopedia of women and gender: Sex similarities and differences and the impact of society on gender", *http://sonjalyubomirsky.com/wp-content/themes/sonjalyubomirsky/papers/SL2001.pdf,* (18.11.2017), s. 11-12.
[141] Michiel Frijns, *Determinants of Life Satisfaction: A Cross-Regional Comparison*, (Maastricht University School of Business and Economics Master of Science in International Business Concentration: Organisation Final Thesis), Netherlands 2010, p. 3.

dini inanç ve diğerleri (her şeyden önce kişilik) arasında değişen birçok şeye bağlıdır.[142]

Yaşam Memnuniyetini etkileyen faktörlerin belirlenmesine katkı sağlayan, büyük veri setleriyle yapılan araştırmalara dair bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Faktörler (Literatür)

Yazarlar	Veri Seti	Sonuçlar
Richard A. Easterlin (1974)	AIPO (American Institute of Public Opinion) 1946-1970 dönemi Asya Afrika ve Latin Amerika Ülkelerinden 19 Ülke (İngiltere, ABD, Batı Almanya, Tayland, Japonya, Filipinler, Malezya, Fransa, İtalya, Küba, Mısır, İsrail, Yugoslavya, Panama, Nijerya, Brezilya, Polonya, Hindistan, Dominik Cumhuriyeti)	Gelir artışı mutluluğu belli bir noktadan sonra etkilemez.
Ruut Veenhoven (1994)	30 Ülke verisi (Hindistan, Yunanistan, Beyaz Rusya, Portekiz, Güney Kore, Meksika, İtalya, Filipinler, Macaristan, İspanya, Japonya, Batı Almanya, İsviçre, Güney Afrika, Lüksemburg, Singapur Brezilya, Fransa, Finlandiya, Norveç, ABD, Belçika, İsveç, Hollanda, Danimarka, N. (Güney), İngiltere, Avustralya, Kanada, İrlanda, İzlanda)	Gelir artışı mutluluğu aynı oranda artırmaz.

[142] Namkee Ahn, "Factors Affecting Life Satisfaction among Spanish Workers: Relative Importance of Wage and Other Factors", *https://web.ua.es/jelalicante/Ahn.pdf*, (29.11.2017), p. 2.

Beste Atay(2012)	World Values Survey (1994-1999 dönemi) Bulgaristan (1997), Çek Cumhuriyet,(1998),Macaristan (1998), Polonya (1997), Romanya (1998), Slovakya (1998), Slovenya (1995), Türkiye (1996).	Yaş (-), Kadın (+), İktisadi Özgürlük İndeksi(+), Dindar (+), Evli (+), İşsizlik (-), Kent (+), Eğitim (+), HDI (+)
Liliana Winkelmann Rainer Winkelmann (1998)	GSOEP (German Socio-Economic Panel Study) 1984-1989 yıllarına ait Almanya verisi	İşsizlik yaşam memnuniyetini negatif yönde etkiler.
A. Ferrer-i-Carbonell (2005)	GSOEP Almanya verisi	Gelir artışı zenginlerin mutluluğunun artırmaz. Yoksul insanların gelirinin düşük olması mutsuzluğuna sebep olur.
Boes ve Winkelmann (2004)	GSOEP 1992 ve 1997 yıllarına ait Almanya verisi	Mutluluk parayı satın alır.
Onur Kahyaoğlu (2008)	TÜİK YMA (Türkiye Yaşam Memnuniyeti Anketi) 2004 yılı Türkiye verisi	Yaş(u), Gelir(+), Sağlık(+), Refah(+), Eğitim(+),
Murat Şeker (2009)	TÜİK YMA (Türkiye Yaşam Memnuniyeti Anketi) 2003-2007 dönemi Türkiye verisi	TÜİK'in Yaşam Memnuniyeti Anketi verilerini açıklamalı bir şekilde sunar ve çalışmasında mutluluk konusuna verilen önemin yetersiz olduğunu belirtir.

Şahamet Bülbül ve Selay Giray (2011)	TÜİK YMA 2008 yılı Türkiye verisi	Evli kişilerin hiç evlenmemiş olanlara kıyasla yaşamında özel yaşam memnuniyeti ile iş yaşamı arasında daha güçlü ilişki bulunmaktadır. Gelir(+), Eğitim(+)
Asena Caner (2014)	TÜİK YMA 2003-2011 dönemi Türkiye verisi	Kriz yıllarında ekonomik genişleme yıllarına kıyasla, yüksek mutlak gelir elde etmenin mutluluk için önemi daha fazladır. Yüksek nispi gelir veya yüksek gelir beklentilerinin önemi daha düşüktür. İşsiz Olmak (-), Erkek (-), Yaş (u)
Devrim Dumludağ vd.(2015)	TÜİK YMA 2011 yılı Türkiye verisi	Gelir artışı mutluluğu artırır. Eğitim seviyesinin mutluluk üzerinde belirgin bir etkisi yoktur. Yaş (u),Kırsal (+), Evlilik (+)
Gözde Genç (2016)	Meta Analiz için elektronik veri tabanlarından (EmeraldInsight, JSTOR, EBSCOhost, Google Akademik, ERIC, ProQuest Digital Dissertation, Sage Journal, Science Direct, Scopus) belirli kriterlerle göre seçilmiş toplamda 1.634.930 kişilik 81 çalışma.	Gelir(+), İşsizlik (-), Aile ile ilişkiler(+), Çevre ile ilişkiler(+), Okuldaki İlişkiler(+), Sosyal Destek(+), Mutluluk(+), İş Doyumu(+), İş Stresi(-), Tükenmişlik(-)
Eren ve Aşıcı (2015)	TÜİK YMA 2004-2013 dönemi Türkiye verisi	Umudun derecesi mutluluğun en güçlü belirleyicisidir. Kadın (+), Eğitim (?), Umut Düzeyi (+), İfade Edilen Sağlık (+), Gelir Sıralaması (+), Parayı

		Öncelemek (-), Yaş (u) Not
Yasemin Bahar Yücel (2017)	TÜİK YMA 2015 yılı Türkiye verisi	Memnuniyet puanlarını etkileyen en önemli değişkenin kişilerin çalışma durumu olduğu ve en önemli faktörün ise gelecekten umutlu olma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak, kişiyi kimin mutlu ettiği ve neyin mutlu ettiği kişilerin memnuniyet puanını etkilememektedir. Çalışma Durumu(+), Umut Düzeyi (+)

Not: (-) ters yönlü, (+) aynı yönlü, (u) u şeklinde bir ilişki yani; mutluluk önce azalmakta sonra bir müddet değişmemekte, sonra artmakta olduğunu gösterirken, (?) ise anlamsız bir ilişkiyi ifade eder.[143]

2.5. Yaşam Memnuniyetinin Ölçümü

Sübjektif yaşam memnuniyetinin tanımlanması ve ölçülmesinde iki temel yaklaşım vardır. Birinci yaklaşım sübjektif yaşam kalitesini tek bir üniter varlık olarak görürken, diğer yaklaşım ise ayrı alanlardan oluştuğunu düşünmektedir. Diğer bir deyişle, bazı ölçümler tek bir sorudan oluşurken, diğerleri birden çok sorudan

[143] Bensu Timur, "Kadın ve Erkeklerin Mutluluğunu Etkileyen Faktörlerin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Modeli ile Analizi", *Social Sciences Research Journal*, Vol 6, Issue 3, 2017, s. 93-94.

oluşmaktadır. Bu ölçüm farklılığı, tek-nesne ve çoklu nesne ölçümleri olarak adlandırılır. Genelde araştırmacılar çoklu nesne ölçümlerini tercih etmektedirler. [144]

2.5.1. Frank Andrews ve Stephen Withey Memnun - Mutsuz Skalası

Tek nesne yaklaşımlarının ilk örneklerinden biri Frank Andrews ve Stephen Withey (1976) tarafından geliştirilen "yaşamınızın tümüyle ilgili ne hissediyorsunuz?" şeklindeki tek sorudur. Bu sorunun cevabı likert ölçeğini kullanarak kullanıcıların yaşam memnuniyeti ya da memnuniyetsizliğini yanıtlamasıyla alınmaktadır. Bu yaklaşım popülasyon örneklerini karşılaştırmak için çok yararlı olduğu kanıtlanmış olsa da, algılanan refahın yalnızca küresel bir ölçüsü olduğundan daha küçük grup karşılaştırmaları için yararsız bulunmaktadır. [145]

2.5.2 Cantril Merdiveni Ölçeği

Bir diğer tek nesne ölçüm tekniği ise psikolog Hadley Cantril tarafından (1965) geliştirilmiş olan “Cantril Merdiveni” ölçeğidir. Ölçek sorusu; “Lütfen en alt basamağı sıfırdan başlayarak 10 basamaklı merdiveni hayal edin. Merdivenin tepesi sizin için mümkün olan en iyi yaşamı temsil eder ve merdivenin alt kısmı sizin için en kötü yaşamı temsil ederken, siz şu an merdivenin hangi basamağında bulunduğunuzu hissediyorsunuz?” şeklindedir. Elde edilen puanı orta puan değerinin altında olanlar, yaşamından memnun olmayanlar olarak değerlendirilirken; elde edilen puanı orta puanın üzerinde olanlar ise yaşamından memnun olarak değerlendirilmektedirler. [146]

---

[144] Michael Argyle, “Causes and correlates of happiness”, In D. Kahneman & E. Diener (Eds.), Well – Being: The Foundations of Hedonic Psychology, *New York: Russell Sage Foundation*, 1999, p. 202.
[145] Robert A. Cummins, “The domains of life satisfaction: An attempt to order chaos”, *Social Indicators Research*, Volume 38, Issue 3, 1996, p. 303-304.
[146] Lorie Sousa-Sonja Lyubomirsky, *a.g.m.*, p. 8.

Cantril Merdiven ile ilgili en kapsamlı veri seti Gallup tarafından toplanır. Gallup Dünya Anketi verileri, dünya çapında 40'dan fazla dilde 160'dan fazla ülkede yüz yüze görüşme ve telefon görüşmesi yoluyla toplanmaktadır.[147]

2.5.3. Bradburn' un Duygu Denge Ölçeği

Bradburn, psikolojik olarak iyi olmanın bir göstergesi olarak mutluluğun, olumlu ve olumsuz duygular arasındaki dengenin bir işlevi olduğunu belirtmiştir. Duygu Denge Ölçeği; Bradburn (1969) tarafından, olumlu ve olumsuz etkilerin yaşam memnuniyeti ve / veya refah göstergesi olarak değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, olumlu etki ve olumsuz etki bileşeni olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır. Her bileşenin 5 öğesi vardır. Ölçek, katılımcılara, son birkaç hafta içinde belirli duygular hissettiklerini sormakta ve katılımcı her soruya "Evet" veya "Hayır" cevabını vermektedir. Olumlu/olumsuz etki farkı puanı oluşturmak için "Hayır" puanı "Evet" puanından çıkarılmıştır. Ölçek soruları aşağıdaki gibidir:

<u>Olumlu duyguların soruları:</u>

Geçtiğimiz birkaç hafta boyunca (hissettiniz)…

- Özellikle heyecanlı hissettiniz mi veya bir şeyle ilgilendiniz mi?
- Gurur duyduğun biri sana yapmış olduğun bir şey için iltifat etti mi?
- Bir şey başarmış olmaktan memnun musunuz?
- Dünyanın zirvesinde?
- İşlerin yolunda mı gidiyordu?

<u>Olumsuz duyguların soruları:</u>

Geçtiğimiz birkaç hafta boyunca (hissettiniz)…

[147] Esteban Ortiz-Ospina and Max Roser, "Happiness and Life Satisfaction", https://ourworldindata.org/happiness-and-life-satisfaction, (31.03.2018), s.3.

- Bir sandalyede uzun süre oturamayacağınız kadar huzursuz hissediyor muydunuz?
- Çok yalnız veya diğer insanlardan çok uzak mı?
- Canı sıkkın?
- Depresif ya da çok mutsuz mu?
- Birisi seni eleştirdiği için üzgün mü? [148]

2.5.4. Yaşam Skalası İle Memnuniyet

Yaşam memnuniyetinin ölçülmesinde kullanılan en yaygın ölçme tekniği Yaşam Skalası ile Memnuniyet (Satisfaction With Life Scale - SWLS) ölçümüdür. Ed Diener ve arkadaşları tarafından (1985) evrensel yaşam memnuniyetini ölçmek için tasarlanmıştır. Genel olarak yaşam memnuniyetinin ölçülmesinde kullanılan bu ölçek ile bireylerden beş tane ifadeyi 7 puanlı likert ölçeği (1 = kesinlikle katılmıyorum, 4 = ne katılıyorum ne katılmıyorum, 7 = kesinlikle katılıyorum) üzerinden cevaplandırılması istenmektedir. Bu beş soru ise aşağıdaki gibidir:

1. Pek çok açıdan hayatım idealimdeki yaşama yakındır.

2. Hayatımdaki koşullar mükemmeldir.

3. Hayatımdan memnuniyet duyuyorum.

4. Şimdiye kadar, hayatta istediğim önemli şeyleri elde ettim.

5. Eğer tekrar yaşama şansım olsaydı, neredeyse hayatımdaki hiçbir şeyi değiştirmezdim.[149]

2.5.5. Oxford Mutluluk Envanteri

Oxford Mutluluk Envanteri, Argyle, Martin ve Crossland (1989) tarafından 29 maddelik 4' lü likert tipi (0-3) bir envanter olarak geliştirilmiştir. Argyle ve

[148] Norman M. Bradburn, *The structure of psychological well-being*, Vol.15, Aldine Publishing Company, Chicago 1969, p. 218-150.
[149] Lorie Sousa-Sonja Lyubomirsky, *a.g.m.*, p. 7.

arkadaşları mutluluğun üç temel bileşen içerdiğini ileri sürmüşlerdir: Olumlu duyguların veya neşenin sıklığı, belirli bir yaşam sürecinde yaşanan yüksek yaşam doyumu düzeyi ve öfke, kaygı, korku gibi olumsuz duyguların azlığı. Hills ve Argyle tarafından 2002 yılında revize edilen Oxford Mutluluk Ölçeği, 8 maddelik kısa formu ile 6'lı likert tipinde yeniden geliştirilmiştir.[150]

2.5.6. Öznel Mutluluk Ölçeği

Lyumbomirsky ve Lepper (1999) tarafından mutluluğun değerlendirilmesine yönelik "öznel yaklaşım" kullanılarak, küresel öznel mutluluğun yeni 4 maddelik bir ölçüsü geliştirilmiş ve toplamda 732 katılımcı ile 14 çalışmada doğrulanmıştır. Araştırma sonuçları, Öznel Mutluluk Ölçeğinin yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermiştir. Yeni bir mutluluk ölçüsü geliştirmenin gerekçesi ve bu ölçeğin avantajları tartışılmaktadır.[151]

4 maddenin her biri, belirli bir cümle parçasını tamamlayan 7 seçenekten birini seçerek tamamlanmaktadır. Seçenekler dört sorunun her biri için farklıdır. Bu 4 madde ve seçenekleri aşağıdaki gibidir:

1. Genel olarak kendimi düşünüyorum:

çok mutlu bir insan değil 1 2 3 4 5 6 7 çok mutlu bir insan

2. Akranlarımın çoğuna kıyasla, kendimi düşünüyorum:

daha az mutlu 1 2 3 4 5 6 7 daha mutlu

3. Bazı insanlar genellikle çok mutludurlar. Neler olup bittiğine bakılmaksızın hayattan zevk alıyorlar, her şeyden en iyi şekilde faydalanıyorlar. Bu karakterizasyon size ne ölçüde tarif ediyor?

---

[150] Tayfun Doğan-Nesrin Akıncı Çötok, "Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Sayı 36, Ankara 2011, s. 166.

[151] Sonja Lyubomirsky-Heidi S. Lepper, "A Measure of Subjective Happiness: Preliminary Reliability and Construct Validation", *Social Indicators Research,* Volume 46, Issue 2, 1999, p. 137-155.

Hiç de değil 1 2 3 4 5 6 7

4. Bazı insanlar genellikle çok mutlu değildirler. Depresyonda olmasalar da, olabilecekleri kadar mutlu görünmezler. Bu özellik ne kadar uzanır?

Hiç de değil 1 2 3 4 5 6 7 [152]

2.5.7. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği

Lavallee ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilen Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (Contentment with Life Scale) de 5 maddeden oluşmaktadır. Tek boyutlu olan bu ölçek, 7'li likert tipi bir derecelendirmeye ("1" Kesinlikle katılmıyorum- "7" Kesinlikle katılıyorum) sahiptir. Bu 5 madde aşağıdaki gibidir: [153]

1. Hayatımdan çok memnunum.

2. Hayatımı sonuna kadar yaşıyorum.

3. Hayatımı bir bütün olarak incelediğimde, özlemlerimi karşılamadığımı hissediyorum.

4. Memnun değilim çünkü hayatımda yapmak istediğim her şeyi yapamıyorum.

5. Hayatımda hiçbir şey şu anda eksik değil.

2.6. Dünyada Yapılan Çalışmalar

Dünyada mutluluk düzeyi ölçümü, veri toplama yöntemiyle dünyada 1940'ların ikinci yarısında başlamıştır. Bu alandaki teorik ve uygulamalı çalışmalar hakkında zengin veri tabanı örneği için "World Data Base of Happiness" a bakılabilir.

---

[152] Sonja Lyubomirsky-Heidi S. Lepper, *a.g.m.*, p. 137-155.
[153] Ahmet Akın - Abdullah Yalnız, "Yaşam memnuniyeti Ölçeği (YMÖ) Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 54, 2015, s. 95.

Ayrıca, yaşam memnuniyeti ile ilgili "Journal of Happiness Studies" adında bir süreli yayın da mevcuttur.

Bu bölümde dünyada yapılan önemli yaşam memnuniyeti çalışmalarından; Genel Sağlık Anketi (The General Health Qestionnaire, GHQ), Dünya Değerler Araştırması (World Values Survey, WVS), Eurobarometer Araştırması (Eurobarometer Survey), Genel Sosyal Araştırma (General Social Survey) ve OECD Daha İyi Yaşam Endeksi (OECD Better Life Index) tek tek ele alınacak ve açıklanacaktır.

2.6.1. Genel Sağlık Anketi (The General Health Qestionnaire, GHQ)

Genel Sağlık Anketi (GHQ), mevcut ruhsal sağlığın bir ölçütüdür ve 1970'lerde Goldberg tarafından geliştirilmesinden bu yana farklı ortamlarda ve farklı kültürlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Muhtemelen, psikolojik iyi oluşun en yaygın değerlendirmesi GHQ' dur. [154]

Anket orijinal olarak 60 maddelik bir araç olarak geliştirilmiştir, ancak şu anda kısaltılmış versiyonları mevcuttur. Ölçek, katılımcının son zamanlarda belirli bir semptom veya davranış yaşayıp yaşamadığını sormaktadır. Her madde dört noktalı bir ölçekte (normalden daha az, normalden fazla değil, normalden daha fazla veya normalden daha fazla) derecelendirilmiştir. Verilen cevaplar puanlandırılarak kişinin psikolojik durumu değerlendirilmektedir.[155]

[154] Craig Jackson, "General Health Questionnaire", *Occupational Medicine,* Volume 57, Issue 1, 2007, p. 79.
[155] Craig Jackson, *a.g.m.,* p. 79.

2.6.2. Dünya Değerler Araştırması (World Values Survey, WVS)

Dünya Değerleri Araştırması (www.worldvaluessurvey.org), Viyana, Avusturya merkezli WVS Derneği ve WVSA Sekreterliği ile uluslararası bir bilim insanı tarafından yönetilen; değişen değerleri ve sosyal ve politik yaşam üzerindeki etkisini inceleyen, küresel bir sosyal bilimciler ağıdır.[156]

1981'de başlayan anket, her ülkede en titiz, yüksek kaliteli araştırma tasarımlarını kullanmaya çalışmaktadır. WVS, dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 90'ını barındıran, neredeyse 100 ülkede yürütülen, ulusal düzeyde temsili anketlerden oluşmaktadır ve ortak bir anket formu kullanmaktadır. WVS, neredeyse 400.000 katılımcıyla yapılan görüşmeler dahil olmak üzere, bugüne kadar yürütülen en büyük ticari olmayan, uluslar arası, zaman serileri araştırmasıdır. [157]

WVS, bilim insanlarının ve politikacıların dünyadaki insanların inançları, değerleri ve motivasyonlarındaki değişiklikleri anlamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Binlerce siyaset bilimci, sosyolog, sosyal psikolog, antropolog ve ekonomist bu verileri ekonomik kalkınma, demokratikleşme, din, toplumsal cinsiyet eşitliği, sosyal sermaye ve öznel iyi oluş gibi konuları analiz etmek için kullanmışlardır. [158]

Ankette, 18 yaş ve üzeri bireylerle yüz yüze yapılan görüşmelerde bireylere yöneltilen "Bugünlerde genel olarak mutlu musunuz?" şeklindeki 4 ölçekli soruya "çok mutluyum", "biraz mutluyum", "pek mutlu değilim" ve "hiç mutlu değilim" şeklinde cevap vermeleri istenmektedir. "Bütün her şey göz önüne alındığında hayatınızdan genel olarak ne kadar memnunsunuz?" şeklinde yöneltilen yaşam

[156] WVS, http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp, (01.04.2018)
[157] *A.g.e.*
[158] *A.g.e.*

memnuniyeti sorusunu ise "hiç memnun değilim" ve "çok memnunum" skalasında 10 ölçekli yanıtlamaktadırlar.[159]

2.6.3. Eurobarometer Araştırması (Eurobarometer Survey)

Eurobarometre Araştırması Avrupa Birliği tarafından 1973 yılında kurulmuştur. Starndart Eurobarometer, Özel Eurobarometer, Flaş Eurobarometer ve Nitel Eurobarometer anketleri olarak kendi içerisinde ayırılıp raporlanmaktadırlar. [160]

Standart Eurobarometer'da her bir anket için ülke başına yaklaşık bin adet yüz yüze görüşme yapılmıştır. Raporlar yılda iki kez yayınlanmaktadır. [161]

Özel Eurobarometer raporları, Avrupa Komisyonu veya diğer AB Kurumlarının çeşitli hizmetleri için yürütülen ve Standart Eurobarometer'a entegre edilen, derinlemesine tematik çalışmalara dayanmaktadır.[162]

Flaş Eurobarometer; Avrupa Komisyonu'nun herhangi bir hizmetinin talebi üzerine yapılan geçici tematik telefon görüşmeleridir. Flaş anketleri, Komisyonun sonuçları nispeten hızlı bir şekilde almasını ve gerektiğinde ve belirli hedef gruplara odaklanmasını sağlamaktadır.[163]

Nitel araştırmalar ise, seçilmiş sosyal grupların belirli bir konu ya da kavrama yönelik motivasyonlarını, duygularını ve tepkilerini derinlemesine tartışarak, tartışma

---

[159] Songül Gül, *Mutluluk Ekonomisi ve Göç Üzerine Bir İnceleme*, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi), İstanbul 2017, s. 31.
[160] European Commission Public Opinion, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/General/index, (05.04.2018)
[161] *A.g.e.*
[162] *A.g.e.*
[163] *A.g.e.*

gruplarında ya da yönlendirici olmayan görüşmelerde kendilerini ifade etme biçimlerini dinleyip analiz etmektedir.[164]

Eurobarometer anketinde yer alan yaşam memnuniyeti ile ilgili 4 ölçekli cevabı olan genel soru: "Genel olarak hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?" şeklindedir. Katılımcılar soruya "çok memnunum", "biraz memnunum", "az memnunum" ve "hiç memnun değilim" şeklinde cevap vermektedirler. Bu soru, Eurobarometer araştırmasının 1973'te başlamasından bu yana düzenli olarak sorulduğu için, memnuniyet düzeylerinin geçmişten bugüne nasıl geliştiğini görmek mümkündür. Bu bağlamda Eurobarometer; uzun yıllardır topladığı veriyi depolayan değerli bir kaynaktır.[165]

Ayrıca Avrupa Birliği tarafından 2003 yılından bu yana her 4 yılda bir gerçekleştirilen Avrupa Yaşam Kalitesi Anketleri (European Quality of Life Surveys - EQLS); Avrupalı vatandaşların hayatlarına dair objektif koşulları hem de vatandaşların bu koşullar ve genel olarak yaşamları hakkında ne hissettiklerini incelemektedir. Anket istihdam, gelir, eğitim, konut, aile, sağlık ve iş-yaşam dengesi gibi bir dizi konuyu ele almaktadır. Ayrıca insanların mutluluk seviyeleri, yaşamlarından ne denli memnun oldukları ve yaşadıkları toplumların kalitesini ne şekilde algıladıkları gibi subjektif konuları değerlendirmektedir. Ayrıca, ikinci EQLS'te yer alan bazı sorular, 2009 yılında gerçekleştirilen Eurobarometer anketinin bir parçası olarak kullanılmıştır. [166]

[164] *A.g.e.*
[165] European Commission Public Opinion, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/General/index, (05.04.2018)
[166] European Quality of Life Surveys (EQLS), https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-quality-of-life-surveys, (05.04.2018)

2.6.4. Genel Sosyal Araştırma (General Social Survey)

Genel Sosyal Araştırma (General Social Survey - GSS), 1972'den bu yana Amerikan toplumunun toplumsal değişimi ve büyüyen karmaşıklığını incelemektedir.

GSS, Amerika Birleşik Devletleri'ni kapsayan sosyolojik ve tutumsal eğilim verileri için en iyi kaynaktır. Araştırmacıların genel olarak toplumun yapısını ve işleyişini, ayrıca ilgili alt grupların oynadığı rolü anlamasının yanı sıra Amerika Birleşik Devletleri'ni diğer milletlerle karşılaştırmasını sağlar.

GSS soruları, standart demografik, davranışsal soruların yanında özel ilgi alanlarını da içermektedir. Ele alınan konular arasında sivil özgürlükler, suç ve şiddet, gruplar arası hoşgörü, ahlak, ulusal harcama öncelikleri, psikolojik iyi oluş, sosyal hareketlilik, stres ve travmatik olaylar sayılabilir. GSS' de yer alan "Genel olarak baktığınızda ne kadar mutlusunuz?" sorusuna katılımcıların 3 ölçekli (çok mutlu, mutlu, hiç mutlu değil) cevap vermeleri beklenmektedir. [167]

Uluslararası Sosyal Araştırma Programı (International Social Survey Program-ISSP), sosyal bilimlerde en geniş çaplı ulusal araştırma programıdır. ISSP, 1984'te Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Büyük Britanya ve Batı Almanya'daki NORC ve diğer sosyal bilim kuruluşları tarafından kurulmuştur. ISSP işbirliğinde şuan 60 ülke bulunmaktadır. ISSP, tüm ülkelerde aynı türden bir soru sormaktadır; ABD'de bu sorular 1985'de GSS' ye dahil edilmiştir.[168]

[167] The General Social Survey, http://gss.norc.org/, (05.04.2018)
[168] International Social Survey Programme, http://www.issp.org/menu-top/home/, (05.04.2018)

2.6.5. OECD Daha İyi Yaşam Endeksi (OECD Better Life Index)

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü), ülkeleri karşılaştırmak için çok boyutlu bir refah ölçüm aracı geliştirmiştir. 2011 yılında uygulamaya koyduğu bu endeksi "Daha İyi Yaşam Endeksi, Better Life Index" olarak adlandırmıştır. Bu Endeks, OECD'nin maddi yaşam koşulları ve yaşam kalitesi alanlarında temel olarak belirlediği 11 kritere dayalı olarak ülkeler arasında refahı karşılaştırmasına olanak tanımaktadır. Endeks, 11 kriterin birleşmesiyle bir değer üretmektedir. Bu kriterler:

- Konut
- Gelir
- İş
- İletişim ve toplum
- Eğitim
- Çevre
- Sivil katılım ve yönetim
- Sağlık
- Yaşam memnuniyeti
- Güvenlik
- İş yaşam dengesidir[169]

OECD oluşturmuş olduğu bu endeksle, pek çok kriteri bir arada ölçerek OECD ülkeleri arasındaki refahı kıyaslamayı başarmıştır. Bütün kriterlerin ülke bazında ayrı ayrı değerlerinin takip edilebildiği, araştırmacıların kriterlerin ağırlıklarını değiştirerek kendilerine özgü endeks çıktıları alabildikleri bir internet sitesi (http://www.oecdbetterlifeindex.org/) de yaratılmıştır. [170]

[169] Sevda Akar, "Türkiye'de Daha İyi Yaşam Endeks: OECD Ülkeleri İle Karşılaştırma",*Journal of Life Economics*, Sayı 1, 2014, s.1-12.
[170] OECD Better Life Index, http://www.oecdbetterlifeindex.org/, (06.04.2018)

OECD Yaşam Memnuniyeti kriterinde, insanların hayatlarını bir bütün olarak mevcut duygularından ziyade nasıl değerlendirdiklerini ölçmektedir. Yaşam memnuniyeti 0'dan 10'a kadar olan bir ölçekte değerlendirilmektedir.[171]

2.7. Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Türkiye'de mutluluk konusunu ele alan ilk araştırma, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından "Yaşam Memnuniyeti Araştırması" (YMA) adıyla 2003 yılında gerçekleştirilmiştir. [172]

YMA, TÜİK' in toplumsal içerikli ve aynı zamanda öznel öğeler içeren ilk araştırması olma özelliğini taşımaktadır. Araştırmanın amacı; bireyin genel mutluluk algısını, toplumsal değerlerini, temel yaşam alanlarındaki genel memnuniyetini ve bu alanlardaki kamu hizmetlerinden memnuniyetini ölçmek ve bu memnuniyet düzeyinin zaman içindeki değişimini takip etmektir.[173]

YMA ilk defa 2003 yılında hane halkı bütçe anketine ek olarak gerçekleştirilmiştir. 2004 yılından itibaren ise bağımsız olarak uygulanmaya başlanmıştır. YMA, il düzeyinde tahmin verme amacıyla tasarlanmış olup, yılda bir kez 18 yaşından büyük kişilerle yüz yüze görüşme tekniği ile veri toplanmaktadır.[174]

Veriler, belirlenen örnekleme yöntemine göre seçilen hane halklarından derlenmektedir. Demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, eğitim durum, referans kişiye yakınlık vb) tüm hane halkı bireylerinden alınırken yaşam memnuniyetine ilişkin

---

[171] *A.g.e.*
[172] TUİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18629, (31.03.2018).
[173] *A.g.e.*
[174] *A.g.e.*

sorular sadece hane halkında bulunan 18 ve daha yukarı yaştaki bireylere sorulmaktadır.[175]

[175] *A.g.e.*

III. BÖLÜM

3. ÇEVRE BİLİNCİNİN YAŞAM MEMNUNİYETİ ÜZERİNE ETKİSİ ARAŞTIRMASININ METODOLOJİSİ VE ANALİZ SONUÇLARI

Çalışmanın üçüncü bölümünde, ilk iki bölümde yer alan kavramlar ışığında öncelikle araştırma modeli oluşturulmuştur. Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzerindeki bireyler üzerinde gerçekleştirilen çalışmanın amacı, bu çalışmanın literatür açısından taşıdığı önemi, çalışmanın evreni ve örneklemi belirtilerek verilerin toplanması, çözümü ve yorumlanması ele alınmıştır. Ayrıca araştırmanın yöntemi, hipotezleri, araştırmada kullanılan anket formu ve ölçeklerin içeriği açıklanmış olup, ölçeklerin güvenirlik düzeylerinin sınandığı ön uygulamaya yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; çevre bilincinin yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Edirne'nin Uzunköprü ilçesi, Türkiye'nin en kirli akarsuyu havzasında kurulu, başlıca geliri tarım olan ve özellikle ısınma kaynaklı ciddi hava kirliliği sorunu olan bir ilçedir. Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzerindeki bireylerden alınan verilerin analizi ile ciddi çevre kirliliği sorunları yaşayan bu bireylerin sosyo-demografik özellikleri, çevre bilinci ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiler bulunarak ve bu bilgiler ışığında; çevre bilinci düzeyinin, yaşam memnuniyeti seviyelerinin iyileştirilmesi için gereklilikler tartışılmaya çalışılacaktır.

3.2. Araştırmanın Önemi

İnsanın kendisine yaşama, koruma ve besin olanağı sağlayan çevresi olmadan hayatta kalması ve neslini devam ettirmesi mümkün değildir. Bu nedenle insan-çevre ilişkisi insanlık tarihiyle başlar. 19.yy sonunda başlayan sanayi devrimi ile insanla doğa arasında süregelen dostluk, insanlar tarafından yavaş yavaş yok edilmeye başlanmıştır. Çevre sorunları ve bunun varlığını en iyi yansıtan çevre kirliliği tüm dünyayı ilgilendiren bir sorun olarak 1970'li yıllarda görülmeye başlanmıştır. Bu yıllardan başlayarak tüm dünyada çevre bilinci oluşmaya başlamıştır. Bugün dünyanın geldiği noktada çevre bilinci, artık bir ideal olmaktan çıkmış ve gelecek kuşaklara görev haline gelmiştir. İnsanoğlu büyük bir hızla, gelecek neslin yaşamlarını ipotek altına almaktadır.

1990'lı yıllarda başlayan küreselleşme ile birlikte değişen yaşam koşulları refahın ölçülmesinde çok sık kullanılan gelir yöntemini yetersiz kılmaya başlamıştır. Özellikle bu süreçte, refahın tanımlanmasında ve ölçülmesinde yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulmuştur. Küreselleşme ve refah kavramının öneminin artmasıyla birçok uluslararası kurum ve kuruluş endeks çalışmaları yapmaya başlamıştır. Birleşmiş milletlerin İnsani Gelişim İndeksi, OECD' nin Daha İyi Yaşam Endeksi ve benzeri global endeksler ülkelerin dünya küresel piyasadaki yerlerini ve geliştirmeleri gereken noktaları görmelerine olanak sağlanmaktadır.

Araştırmacılar için de çok değerli olan Çevre Bilinci ve Yaşam Memnuniyeti kavramları için yapılan literatür taramasında bu kavramlarla ilgili çok sayıda çalışma olduğu görülmüş ancak bu iki önemli kavram bir arada kullanılarak yeni bir değerlendirme yapılmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye'nin en kirli akarsuyu havzasında kurulu, başlıca geliri tarım olan ve özellikle ısınma kaynaklı ciddi hava kirliliği sorunu olan Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzerindeki bireylerden elde edilen çevre bilinci, yaşam

memnuniyeti ve sosyo-demografik özellikler bilgilerinin analizi literatüre katkı yapması açısından, çalışma önem arz etmektedir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bir araştırmanın temel amaçlarından biri, elde edilen sonuçların genellenebilmesidir. Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği gruptur. Fakat maliyet, zaman, izin gibi çeşitli sebeplerle araştırmalar çok geniş gruplar üzerinde yapılamamaktadır. Bu durumda araştırma, evrene çok benzediği düşünülen ve özel yöntemlerle belirlenmiş olan örneklem adı verilen küçük gruplar üzerinde yapılmaktadır. Örneklem üzerinde yapılan araştırma, örneklem ve evren arasındaki benzerlikten yola çıkılarak evrene genellenip yorumlanmaktadır.

Çevre bilincinin yaşam memnuniyeti üzerine etkisini ölçmek amacıyla yapılan araştırmanın evreni; Edirne ilinin Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylerdir. Tüm bireylere ulaşılması mümkün olmadığından örnekleme yapılması zorunlu görülmüştür.

Araştırma, Edirne ilinin Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylere 2016 yılının kasım, aralık ve 2017 yılının ocak aylarında yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

Yüz yüze anket uygulaması anketin cevaplanmama oranını azaltmaktadır. Bu teknik uygulanırken aynı zamanda bir başka teknik olan gözlem tekniğinin uygulanmasına imkan sağladığından daha fazla bilgi edinilmesini ve sağlanan bilgilerinin doğruluğunun test edilmesini sağlamaktadır. Diğer yöntemlere göre çok daha esnektir. Bu yöntemle anket uygulaması sırasında, cevaplandırıcının anlayamadığı soruları sorarak daha doğru ve tutarlı bilgiler verilmesini sağlamaktadır.

Anket yapılacak kişilerin seçiminde, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan; kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Oldukça yaygın olarak kullanılan bu yöntemde esas, ankete cevap veren herkesin, örneklem büyüklüğüne erişilinceye kadar örnekleme dahil edilmesidir. Kolayda örneklemede veriler en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır. Araştırmada, örneklemin evreni iyi temsil etmesi gerektiği göz önünde bulundurularak mümkün olduğunca farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikteki bireylere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın evreninin genişliğini belirlemek için, TUİK Bilgi Dağıtım ve İletişim Daire Başkanlığından e-mail yolu ile Edirne ili Uzunköprü İlçesinde yaşayan 18 yaş üzeri nüfus bilgisi talep edilmiştir. TUİK Bilgi Dağıtım ve İletişim Daire Başkanlığından e-mail yolu ile gelen bilgiye istinaden: 2017 adrese dayalı nüfus kayıt istatistiklerine göre; Edirne ili Uzunköprü ilçesinde 18 yaş üzeri 50.864 kişi yaşamaktadır. TUİK' den alınan; yaş, cinsiyet ve belde/köy kırılımlı nüfus bilgisi Tablo 3'de verilmiştir. Araştırmanın evreni 50.864 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemi ise 702 kişiden oluşmakta olup yeterli sayıda olduğu söylenebilir.

Tablo 3: 2017 Uzunköprü İlçesi Yaş Kırılımlı Nüfus Bilgisi

İLÇE KAYIT NO	İLÇE ADI	İL/İLÇE MERKEZİ - BELDE/KÖY	CİNSİYET	TOPLAM	YAŞ	
					0-17	18 - +
1705	UZUNKÖPRÜ	TOPLAM	TOPLAM	61920	11056	50864
			ERKEK	31212	5674	25538
			KADIN	30708	5382	25326
		İL/İLÇE MERKEZİ	TOPLAM	40163	8370	31793
			ERKEK	20166	4255	15911
			KADIN	19997	4115	15882
		BELDE/KÖY	TOPLAM	21757	2686	19071
			ERKEK	11046	1419	9627
			KADIN	10711	1267	9444

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yürütülen bilimsel araştırmalarda bazı kısıtlar nedeniyle kesin sonuçlara ulaşılamamaktadır. Araştırmanın sınırlılıklarının belirlenmesi, araştırmanın yürütülebilirliği açısından son derece önemlidir. Araştırmanın sınırlılıkları, veri toplama ve çözümlemede kullanılan yönteme ve elde edilecek bulguların niteliğine göre, araştırmadan yapılabilecek çıkarsamaların sınırlarının önceden belirtilmesidir.[176]

Yapılan bu araştırmanın sınırlılıkları şu şekilde sıralanabilir;

1.Araştırmada kullanılan anket formu içerdiği soru sayısının fazla olması sebebiyle veri toplama süresi uzamıştır.

2.Araştırmayı tüm ülkeye genellemenin anket uygulaması ve analiz bakımından yüksek maliyetli olması ve uzun zaman alacak olması nedeniyle araştırma Edirne ili Uzunköprü ilçesi ile sınırlı tutulmuştur.

3.Birçok kişinin anket sorularına yanıt vermemesi ise araştırmanın kısıtı olarak görülen bir diğer faktördür. Kişilerin belediye hizmetlerini değerlendirmekten çekinmeleri, mutluluk düzeyleri ile ilgili bilgileri kişisel görmeleri, anket formunun bir kısmını doldurup bir kısmını boş bırakmaları, doldurmuş olmak için hep aynı seçeneği (genellikle yargı belirtmediği için kararsızım seçeneği) işaretlemeleri gibi sebeplerden dolayı anket sayısı belirli bir sayıda kalmıştır.

3.5. Araştırmada Kullanılan Anket Formu ve Ölçekler

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu toplam beş sayfadan oluşmakta olup; sosyo-

[176] Victor Jupp, *The SAGE Dictionary of Social Research Methods,* 1 edition, SAGE Publications Ltd, 2006, p. 325.

demografik özellikler, yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır.

Anket formunda ilk olarak sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesine yönelik 16 soru yer almaktadır. Bunlar; cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim durumu, meslek, çalışma durumu, aylık hane geliri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailede kaç kişi yaşandığı, yaşanılan evin mülkiyet durumu, tasarruf yapabilme durumu, tasarruf değerlendirme biçimi, Uzunköprü' de yaşama nedeni ve Uzunköprü' de kaç yıldır yaşandığı şeklinde sıralanmaktadır.

Anket formunun ikinci bölümünü oluşturan, yaşam memnuniyeti bölümündeki sorular; TUİK tarafından yürütülen Yaşam Memnuniyeti Araştırmasında kullanılan Yaşam Memnuniyeti Anketi sorularıdır. Bu soruların ilk ikisi kapalı uçlu ve tek seçimlik sorular olup; kişiyi hayatta en çok mutlu eden kişi ve kişiyi hayatta en çok mutlu eden neden şeklinde sıralanmaktadır. Sonraki 19 soru ise ölçeklendirme soruları olup 5'li likert yöntemiyle derecelendirilmiştir. Ölçeklendirme soruları puanlama işlemi; "Kesinlikle Katılmıyorum=1", "Katılmıyorum=2", "Kararsızım=3", "Katılıyorum=4", "Kesinlikle Katılıyorum=5" şeklinde gerçekleştirilmiştir. Yaşam memnuniyeti bölümünün son sorusu ise tek seçimlik refah düzeyi sorusudur. YMA' nın Yaşam Memnuniyeti Anketinde yer alan sorular çok sayıdadır ve birbirinden farklı ölçeklendirilmiştir. Araştırmada kullanılan yaşam memnuniyeti soruları, araştırma konusu dikkate alınarak seçilmiş olup, tek tip ölçeklendirme ile cevaplandırılmıştır.

Anket formunun üçüncü bölümünü oluşturan çevre bilinci bölümündeki sorular birden çok kaynaktan alınmıştır. 1.9. soru hariç, 1.1. ile 1.15. soru arasındaki sorular Çabuk ve Karacaoğlu (2003)[177] tarafından geliştirilen Çevre Duyarlılığı Anketi sorularından alınmıştır. Bu anketteki soruların bir kısmı kullanılmış ve orijinalinden farklı olarak 5'li likert yöntemiyle derecelendirilmiştir. 1.16 ile 1.19. soru arasındaki sorular Milfont ve Duckitt (2006) tarafından geliştirilen, Ak (2008)[178] tarafından

[177] Burcu Çabuk - Cem Karacaoğlu, a.*g.m.*, s. 193-196.
[178] Süleyman Ak, *İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Bilinçlerinin Bazı*

Türkçeye uyarlanan ve adaptasyon çalışmaları yapılan Çevre Bilinci Ölçeği sorularından alınmıştır. Yine bu anketteki soruların bir kısmı kullanılmış ve orijinalinden farklı olarak 5'li likert yöntemiyle derecelendirilmiştir. 1.9., 1.20.,1.21. ve 1.22. sorular araştırmanın yapılacağı coğrafyadaki çevre bilincini ölçmek amacı ile araştırmacı tarafından oluşturulup 5'li likert yöntemiyle derecelendirilmiştir.

Çevre bilinci bölümünde yer alan 2 ile 7 numaraları arasındaki sorular ise, yine araştırmacı tarafından oluşturulan, araştırmanın yapılacağı coğrafyaya ilişkin sorulardır. Bu sorulardan 3. soru derecelendirme sorusu olup, ankete katılan kişinin yaşadığı çevrede müzdarip olduğu kirlilikleri en çokdan en aza (1 ile 5 arasında) sıralaması istenmektedir. Diğer sorular ise kapalı uçlu ve tek seçimlik sorulardır.

Araştırmada kullanılan anket formunda toplam 66 soru bulunmaktadır. Bu anket formuna, tezin ekler bölümünde (Ek-1'de) yer verilmiştir.

3.6. Araştırmanın Ön Uygulaması

Araştırmada kullanılan sorular, farklı ölçeklerden alınmış ve yeni oluşturulmuş sorulardan oluştuğu için güvenli bir ölçme aracı olup olmadığını test edecek bir pilot çalışma gerekmektedir. Ankette kullanılan yaşam memnuniyeti ile çevre bilinci bölümlerinin ölçek güvenirlik ve geçerlilik çalışması olarak da kabul edilebilecek bu çalışma için; 150 kişiye anket uygulanmıştır. 150 kişinin verileri SPSS 21 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Likert tipi bir ölçeğin güvenirliğini kestirmek için, öncelikle, Cronbach (1951) tarafından geliştirilmiş olan ve kendi adıyla anılan α katsayısının kullanılması gerekir. Birbiriyle yüksek ilişki gösteren maddelerden oluşan ölçeklerin a katsayısı yüksek olur. Cronbach α katsayısı, ölçek içinde bulunan maddelerin iç tutarlığının (homojenliğinin) bir ölçüsüdür. Ölçeğin, α katsayısı ne kadar yüksek olursa bu ölçekte

---

Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi,(Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), Bolu 2008, s. 108-114.

bulunan maddelerin o ölçüde birbirleriyle tutarlı ve aynı özeliğin öğelerini yoklayan maddelerden oluştuğu şeklinde yorumlanır.[179]

Alfa katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenirliği Tablo 4' deki gibi yorumlanmaktadır:

Tablo 4: Cronbach α Değerlerine Göre Güvenirlik Düzeyleri[180]

Cronbach α değeri	Güvenirlik Düzeyi
$0,80 \leq \alpha \leq 1$	Yüksek
$0,60 \leq \alpha < 0,80$	Oldukça
$0,40 \leq \alpha < 0,60$	Düşük
$0 \leq \alpha < 0,40$	Güvenilir Değil

Araştırmanın anketinde bulunan yaşam memnuniyeti bölümünün likert ölçekli 19 sorusu ile çevre bilinci bölümünün likert ölçekli 22 sorusuna ait Cronbach Alfa güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 5 'de verilmiştir. Yaşam memnuniyeti altındaki 19 soruta ait genel alfa katsayısı 0,895 olarak bulunmuştur. Tablo 4' de yer alan güvenirlik düzeyi kriterlerine göre; yaşam memnuniyeti ölçeğinin güvenirlik düzeyi yüksek olup, geçerli ve güvenli bir ölçektir. Aynı şekilde; çevre bilinci altındaki 22 soruya ait genel alfa katsayısı 0,875 olarak bulunmuştur. Tablo 4' de yer alan güvenirlik düzeyi kriterlerine göre; çevre bilinci ölçeğinin güvenirlik düzeyi yüksek olup, geçerli ve güvenli bir ölçektir.

Cronbach alfa güvenirlik test sonuçlarında yer alan, sorular ölçekten çıkartıldığında Alfa katsayısında meydana gelen değişimler incelendiğinde, soruların hiçbirinin çıkartılması gerekmediği sonucuna ulaşılmıştır.

[179] Prof. Dr. A. Ata Tezbaşaran, *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Klavuzu,* Mersin 2008, s. 48.
[180] Doç. Dr. Fatma Lorcu, *Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı*, Detay Yayıncılık, Ankara 2015, s. 208.

Tablo 5: Araştırmada Kullanılan Likert Ölçekli Soru Gruplarının Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek Adı	Cronbach Alfa Katsayısı	Madde Sayısı
Yaşam Memnuniyeti	0,895	19
Çevre Bilinci	0,875	22

3.7. Araştırma Verilerinin Toplanması

Çevre bilincinin yaşam memnuniyeti üzerine etkisini ölçmek amacı ile anket hazırlanmış olup bu anket Edirne ilinin Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylere uygulanmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi olan ankete cevap veren ve kriterlere uygun herkese yapılan yüz yüze anket uygulaması ile veriler toplanmıştır. Araştırmada, örneklemin evreni iyi temsil etmesi gerektiği göz önünde bulundurularak mümkün olduğunca farklı sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özellikteki bireylere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Edirne ili Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş üzeri 50.864 kişiden 702 kişiye anket uygulanmıştır.

Araştırma verilerinin toplanması 2016 yılının kasım aralık ve 2017 yılının ocak aylarında yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

3.8. Araştırma Verilerinin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmada, yapılan anketler neticesinde elde edilen veriler kodlanmış olup istatistik paket programına aktarılmıştır. SPSS 21 ve AMOS 22 paket programları kullanılarak istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öncelikle katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin soruların ve ölçeklerde yer alan soruların frekans ve yüzde frekans betimsel istatistik değerlerine yer verilmiştir. Ayrıca anketin yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci bölümlerinde yer alan ve ölçekler

dışında bulunan, çoktan seçmeli sorulara ilişkin betimsel istatistik değerleri verilmiştir. Ankette yer alan verilerin betimsel istatistikleri yorumlandıktan sonra önermelerin toplanacağı boyutları görebilmek ve isimlendirmek için açıklayıcı faktör analizi ve ardından boyutlara ilişkin güvenirlik analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi ile oluşturulan boyutlarla araştırma modeli kurulup hipotezler oluşturulduktan sonra boyutlara doğrulayıcı faktör analizi uygulanarak faktörler doğrulanmıştır. Araştırmanın modeli yapısal eşitlik modellemesi çerçevesinde kurularak test edilmiştir. Son olarak ise sosyo-demografik özelliklerin, faktör analizi neticesinde elde edilen boyutlara etkisi parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılarak incelenmiştir.

3.8.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Ankete katılan bireylerin; cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim durumu, meslek, çalışma durumu, aylık hane geliri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailede kaç kişi yaşandığı, yaşanılan evin mülkiyet durumu, tasarruf yapabilme durumu, tasarruf değerlendirme biçimi, Uzunköprü' de yaşama nedeni ve Uzunköprü' de kaç yıldır yaşandığına ilişkin frekans ve yüzde frekans dağılımları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Araştırmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

DEĞİŞKEN ADI	GRUP	FREKANS	% FREKANS	KÜMÜLATİF % FREKANS
CİNSİYET	Kadın	368	52,4	52,4
	Erkek	334	47,6	100,0
	Toplam	702	100,0	
YAŞ	18-25	256	36,5	36,5
	26-35	143	20,4	56,8

	36-45	128	18,2	75,1
	46-55	97	13,8	88,9
	56-65	42	6,0	94,9
	66+	36	5,1	100,0
	Toplam	702	100,0	
MEDENİ DURUM	Hiç Evlenmedi	325	46,3	46,3
	Evli	311	44,3	90,6
	Eşi Öldü	38	5,4	96,0
	Boşandı	23	3,3	99,3
	Ayrı Yaşıyor	5	0,7	100,0
	Toplam	702	100,0	
ÇOCUK SAYISI	yok	369	52,6	52,6
	1	111	15,8	68,4
	2	144	20,5	88,9
	3	51	7,3	96,2
	4	21	3,0	99,1
	5 ve üzeri	6	0,9	100,0
	Toplam	702	100,0	
EĞİTİM DURUMU	Okur-Yazar Değil	8	1,1	1,1
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	15	2,1	3,3
	İlkokul	91	13,0	16,2
	Ortaokul	62	8,8	25,1
	Lise	335	47,7	72,8
	Önlisans	79	11,3	84,0
	Lisans	98	14,0	98,0
	Yüksek Lisans	10	1,4	99,4
	Doktora	4	0,6	100,0
	Toplam	702	100,0	
MESLEK	Memur	62	8,8	8,8
	Serbest Meslek/Esnaf	123	17,5	26,4
	Çiftçi	50	7,1	33,5
	İşçi	110	15,7	49,1
	Ev Hanımı	95	13,5	62,7
	Öğrenci	201	28,6	91,3
	Diğer	61	8,7	100,0
	Toplam	702	100,0	
ÇALIŞMA DURUMU	Çalışıyor	309	44,0	44,0
	İşsiz iş arıyor	35	5,0	49,0
	Ev kadını/kızı	82	11,7	60,7

	Çalışan Öğrenci	15	2,1	62,8
	Öğrenci	188	26,8	89,6
	Çalışan Emekli	22	3,1	92,7
	Emekli	38	5,4	98,1
	Mevsimlik Çalışan	8	1,1	99,3
	Çalışamaz halde	5	0,7	100,0
	Toplam	702	100,0	
HANE AYLIK ORTALAMA NET GELİRİ	0-1499	250	35,6	35,6
	1500-2999	249	35,5	71,1
	3000-4499	120	17,1	88,2
	4500-5999	37	5,3	93,4
	6000-7499	14	2,0	95,4
	7500-8999	15	2,1	97,6
	9000-10499	9	1,3	98,9
	10500 ve üzeri	8	1,1	100,0
	Toplam	702	100,0	
ANNENİN EĞİTİM DURUMU	Okur-Yazar Değil	103	14,7	14,7
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	78	11,1	25,8
	İlkokul	298	42,5	68,2
	Ortaokul	115	16,4	84,6
	Lise	92	13,1	97,7
	Önlisans	5	0,7	98,4
	Lisans	10	1,4	99,9
	Yüksek Lisans	1	0,1	100,0
	Toplam	702	100,0	
BABANIN EĞİTİM DURUMU	Okur-Yazar Değil	49	7,0	7,0
	Okur-Yazar Ancak Bir Okul Bitirmemiş	59	8,4	15,4
	İlkokul	289	41,2	56,6
	Ortaokul	137	19,5	76,1
	Lise	133	18,9	95,0
	Önlisans	11	1,6	96,6
	Lisans	22	3,1	99,7
	Yüksek Lisans	2	0,3	100,0
	Toplam	702	100,0	
AİLEDE KAÇ KİŞİ YAŞADIĞI	1	38	5,4	5,4
	2	98	14,0	19,4
	3	174	24,8	44,2
	4	231	32,9	77,1
	5	110	15,7	92,7

	6	34	4,8	97,6
	7 ve üzeri	17	2,4	100,0
	Toplam	702	100,0	
YAŞANILAN EVİN MÜLKİYETİ	Kendinizin	482	68,7	68,7
	Büyüklerinizin, Miraslı Ev	77	11,0	79,6
	Akraba,Tanıdık Yanı	10	1,4	81,1
	Lojman	1	0,1	81,2
	Kira	132	18,8	100,0
	Total	702	100,0	
TASARRUF DURUMU	Evet	292	41,6	41,6
	Hayır	410	58,4	100,0
	Toplam	702	100,0	
TASARRUF DEĞERLENDİRME	Banka	120	40,8	40,8
	Altın	62	21,1	61,9
	Gayrimenkul	26	8,8	70,7
	Borsa	2	0,7	71,4
	Diğer	84	28,6	100,0
	Toplam	292	100	
	Boş	410		
	Genel Toplam	702		
UZUNKÖPRÜDE YAŞAMA NEDENİ	Uzunköprülüyüm,Ailem Uzunköprülü	425	60,5	60,5
	Evlilik Nedeniyle,Eşim Uzunköprülü	59	8,4	68,9
	İş Nedeniyle	91	13,0	81,9
	Eğitim Nedeniyle	118	16,8	98,7
	Diğer	9	1,3	100,0
	Toplam	702	100,0	
UZUNKÖPRÜDE İKAMET ETME YILI	1 yıldan az	42	6,0	6,0
	1-2 yıl	56	8,0	14,0
	3-4 yıl	50	7,1	21,1
	5-6 yıl	14	2,0	23,1
	7-8 yıl	17	2,4	25,5
	9-10 yıl	20	2,8	28,3
	11-12 yıl	12	1,7	30,1
	13-14 yıl	29	4,1	34,2
	15 yıl ve üzeri	462	65,8	100,0
	Toplam	702	100,0	

Araştırmaya katılan birey sayısı toplam 702 kişi olup, bireylerin 368'i kadın, 334'ü ise erkektir. Araştırmaya katılanların cinsiyetlerinin frekans yüzdelerine bakıldığında %52,4'ü kadın, %47,6'sı erkek olduğu görülmektedir. Cinsiyetle ilgili verilere bakıldığında kadın ve erkek bireylerin neredeyse eşit oranda olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin %36,5'i 256 kişi ile 18-25 yaş aralığında, %20,4'ü 143 kişi ile 26-35 yaş aralığında, %18,2'si 128 kişi ile 36-45 yaş aralığında, %13,8'i 97 kişi ile 46-55 yaş aralığında, %6'sı 42 kişi ile 56-65 yaş aralığında, %5,1'i 36 kişi ile 66 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Kümülatif frekans yüzdesine bakıldığında, araştırmaya katılan bireylerin %75'i 18-45 yaş aralığındadır.

Araştırmaya katılan bireylerin medeni durumları incelendiğinde; katılımcıların %46,3'ünün 325 kişi ile hiç evlenmemiş olduğu, %44,3'ünün 311 kişi ile evli olduğu, %5,4'ünün 38 kişi ise eşinin ölü olduğu, %3,3'ünün 23 kişi ile boşanmış olduğu, %0,7'sinin 5 kişi ile ayrı yaşıyor olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin neredeyse yarısını hiç evlenmemiş, diğer yarısını da evli bireylerin oluşturduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin çocuk sahibi olma durumu incelendiğinde; %52,6'sının 369 kişi ile çocuk sahibi olmadığı, %15,8'inin 111 kişi ile 1 çocuğunun olduğu, %20,5'inin 144 kişi ile 2 çocuğu olduğu, %7,3'nün 51 kişi ile 3 çocuğu olduğu, %3'ünün 21 kişi ile 4 çocuğu olduğu ve %0,9'unun 6 kişi ile 5 ve üzeri çocuğu olduğu görülmektedir. Katılımcıların neredeyse yarısının çocuğunun olmadığı, çocuğu olanların ise genelde 1 veya 2 çocuğu olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin eğitim durumları -en son diploma aldıkları kurumlara göre- incelendiğinde; %1,1'inin 8 kişi ile okur-yazar olmadığı, %2,1'inin 15 kişi ile okur-yazar ancak bir okul bitirmemiş olduğu, %13'ünün 91 kişi ile ilkokul mezunu olduğu, %8,8'inin 62 kişi ile ortaokul mezunu olduğu, %47,7'sinin 335 kişi ile lise mezunu olduğu, %11,3'ünün 79 kişi ile önlisans mezunu olduğu, %14'ünün 98

kişi ile lisans mezunu olduğu, %1,4'ünün 10 kişi ile yüksek lisans mezunu olduğu ve %0,6'sının 4 kişi ile doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tüm eğitim durumlarına ilişkin katılımcıların araştırmada yer aldığı ve katılımcılarının neredeyse yarsının lise mezunu olduğu, söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin meslekleri incelendiğinde; %8,8'inin 62 kişi ile memur olduğu, %17,5'inin 123 kişi ile serbest meslek erbabı ya da esnaf olduğu, %7,1'inin 50 kişi ile çiftçi olduğu, %15,7'sinin 110 kişi ile işçi olduğu, %13,5'inin 95 kişi ile ev hanımı olduğu, %28,6'sinin 201 kişi ile öğrenci olduğu ve %8,7'sinin 61 kişi ile diğer mesleklerden olduğu görülmektedir. Diğer mesleklerden olduklarını belirtenlerin meslekleri: hayvancılık, tüccar, restoran müdürü, mühendis, sekreter, denizci, teknisyen, akademisyen, eczacı, bakıcı, şoför, muhasebeci ve bankacı' dır.

Araştırmaya katılan bireylerin çalışma durumları incelendiğinde; %44'ünün 309 kişi ile memur olduğu, %5'inin 35 kişi ile işsiz olup iş arıyor olduğu, %11,7'sinin 82 kişi ile ev kadını olduğu, %2,1'inin 15 kişi ile çalışan öğrenci olduğu, %26,8'inin 188 kişi ile öğrenci olduğu, %3,1'inin 22 kişi ile çalışan emekli olduğu, %5,4'ünün 38 kişi ile emekli olduğu, %1,1'inin 8 kişi ile mevsimlik çalışan olduğu ve %0,7'sinin 5 kişi ile çalışamaz olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin hane aylık ortalama kullanılabilir net geliri incelendiğinde; %35,6'sının 250 kişi ile 0-1499TL arasında olduğu, %35,5'inin 249 kişi ile 1500-2999TL arasında olduğu, %17,1'inin 120 kişi ile 3000-4499TL arasında olduğu, %5,3'ünün 37 kişi ile 4500-5999TL arasında olduğu, %2'sinin 14 kişi ile 6000-7499TL arasında olduğu, %2,1'inin 15 kişi ile 7500-8999TL arasında olduğu, %1,3'ünün 9 kişi ile 9000-10499TL arasında olduğu ve %1,1'inin 8 kişi ile 10500 ve üzeri gelir grubunda olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin %71,1'inin 3000TL altında aylık hane geliri olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin annelerinin eğitim durumları incelendiğinde; %14,7'sinin 103 kişi ile okur-yazar olmadığı, %11,1'inin 78 kişi ile okur-yazar ancak

bir okul bitirmemiş olduğu, %42,5'inin 298 kişi ile ilkokul mezunu olduğu, %16,4'ünin 115 kişi ile ortaokul mezunu olduğu, %13,1'sinin 92 kişi ile lise mezunu olduğu, %0,7'sinin 5 kişi ile önlisans mezunu olduğu, %1,4'ünün 10 kişi ile lisans mezunu olduğu, %0,1'inin 1 kişi ile yüksek lisans mezunu olduğu ve doktora mezunu anneye sahip katılımcının olmadığı görülmektedir. Katılımcıların annelerinin neredeyse yarısının ilkokul mezunu olduğu ve %97,7'sinin lise ve altı okullardan mezun oldukları görülmekte olup, katılımcıların annelerinden daha iyi eğitim seviyesine sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin babalarının eğitim durumları incelendiğinde; %7'sinin 49 kişi ile okur-yazar olmadığı, %8,4'ünün 59 kişi ile okur-yazar ancak bir okul bitirmemiş olduğu, %41,2'sinin 289 kişi ile ilkokul mezunu olduğu, %19,5'inin 137 kişi ile ortaokul mezunu olduğu, %18,9'unun 133 kişi ile lise mezunu olduğu, %1,6'sının 11 kişi ile önlisans mezunu olduğu, %3,1'inin 22 kişi ile lisans mezunu olduğu, %0,3'ünün 2 kişi ile yüksek lisans mezunu olduğu ve doktora mezunu babaya sahip katılımcının olmadığı görülmektedir. Katılımcıların babalarının neredeyse yarısının ilkokul mezunu olduğu ve %95'inin lise ve altı okullardan mezun oldukları görülmekte olup, katılımcıların babalarından ve babalarının da annelerinden daha iyi eğitim seviyesine sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin ailelerinde kaç kişi yaşadıkları incelendiğinde; %5,4'sinin 38 kişi ile 1 kişi yaşadığı, %14'ünün 98 kişi ile ailede 2 kişi yaşadığı, %24,8'inin 174 kişi ile ailede 3 kişi yaşadığı, %32,9'unun 231 kişi ile ailede 4 kişi yaşadığı, %15,7'sinin 110 kişi ile ailede 5 kişi yaşadığı, %4,8'nin 34 kişi ile ailede 6 kişi yaşadığı ve %2,4'ünün 17 kişi ile ailede 7 ve üzeri kişi yaşadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin yaşadıkları evlerin mülkiyeti incelendiğinde; %68,7' sinin 482 kişi ile kendisinin, %11'inin 77 kişi ile büyüklerinin veya miraslı, %1,4'ünün 10 kişi ile akraba veya tanıdık yanı, %0,1'inin 1 kişi ile lojman ve %18,8'inin kira olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısından çoğunun kendilerine ait evlerde oturduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin tasarruflarını değerlendirme durumları incelendiğinde; %41,6'sının 292 kişi ile tasarruf yaptığı, %58,4'ünün 410 kişiyle tasarruf yapmadığı görülmektedir. Tasarruf yapan bireylerin tasarruflarını değerlendirme biçimleri incelendiğinde; %40,8'inin 120 kişi ile banka, %21,1'inin 62 kişi ile altın, %8,8'inin 26 kişi ile gayrimenkul, %0,7'sinin 2 kişi ile borsa ve %28,6'sının 82 kişi ile diğer tasarruf biçimlerini tercih ettikleri görülmektedir. Katılımcılardan tasarruf eden bireylerin tasarruf değerlendirme biçimlerinin çoğunlukla banka olduğu söylenebilir. Tasarruf değerlendirme biçimine "diğer" seçeneğini işaretleyen katılımcıların çoğu yastık altı veya para biriktirme şeklinde tasarruflarını değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Tasarruf değerlendirme biçimine "diğer" seçeneğini işaretleyen katılımcıların iki tanesi hayvan alımı yaparak, bir tanesi de araba alarak tasarruflarını değerlendirdiğini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri incelendiğinde; %60,5'inin 425 kişi ile Uzunköprülü/ailesinin Uzunköprülü olduğu, %8,4'ünün 59 kişi ile evlilik nedeniyle, %13'ünün 91 kişi ile iş nedeniyle, %16,8'inin 118 kişi ile eğitim nedeniyle ve %1,3'ünün 9 kişi ile diğer sebeplerden dolayı Uzunköprü'de yaşadıkları görülmektedir. Katılımcılarının yarısından fazlasının Uzunköprülü olduğu veya ailesi Uzunköprülü olduğu için Uzunköprü ilçesinde yaşadıkları söylenebilir. "Diğer" seçeneğini seçen bireylerden biri kızı Uzunköprü'de yaşadığı için, iki kişi mecburiyetten, diğerleri ise sevdikleri için Uzunköprü'de yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin Uzunköprü ilçesinde ikamet etme yılları incelendiğinde; %6'sının 42 kişi ile 1 yıldan az, %8'inin 56 kişi ile 1-2 yıl, %7,1'inin 50 kişi ile 3-4 yıl, %2'sinin 14 kişi ile 5-6 yıl, %2,4'ünün 17 kişi ile 7-8 yıl, %2,8'inin 20 kişi ile 9-10 yıl, %1,7'sinin 12 kişi ile 11-12 yıl, %4,1'inin 29 kişi ile 13-14 yıl ve %65,8'inin 462 kişi ile 15 yıldan fazladır Uzunköprü ilçesinde yaşadıkları görülmektedir. Katılımcıların çoğunun 15 yıldan fazladır Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri söylenebilir

3.8.2. Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaşam Memnuniyeti Bölümüne Verdikleri Cevapların Betimsel İstatistikleri

Anket formunun ikinci bölümünü oluşturan, yaşam memnuniyeti bölümünde öncelikle "Sizi hayatta en çok kim mutlu eder?" ve "Sizi hayatta en çok ne mutlu eder?" sorularının tanımlayıcı istatistikleri Tablo 7 ve Tablo 8'de verilmiştir. Ardından yaşam memnuniyeti bölümünün sonunda yer alan "Türkiye'de yaşayan insanların refah düzeyini "0" basamağı en düşük "10" basamağı en yüksek" düzey olarak düşündüğünüzde, kendinizi hangi düzeyde görüyorsunuz?" sorusunun tanımlayıcı istatistiğine Tablo 9'da verilmiş ve son olarak yaşam memnuniyeti ölçeğine ilişkin 19 yargıya ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 7: Araştırmaya Katılan Bireyleri Hayatta En Çok Mutlu Eden Kişi Dağılımı

HAYATTA EN ÇOK MUTLU EDEN KİŞİ	FREKANS	% FREKANS
Kendim	79	11,3
Çocuklarım	97	13,8
Anne-Babam	62	8,8
Arkadaşlarım	19	2,7
Yeğenlerim	3	,4
Torunlarım	19	2,7
Eşim	41	5,8
Tüm Ailem	382	54,4
Toplam	702	100,0

Araştırmaya katılan bireyleri hayatta en çok kimin mutlu ettiği incelendiğinde; %11,3'ünün 79 kişi ile kendisi, %13,8'inin 97 kişi ile çocukları, %8,8'inin 62 kişi ile anne-babası, %2,7'sinin 19 kişi ile arkadaşları, %0,4'ünün 3 kişi ile yeğenleri, %2,7'sinin 19 kişi ile torunları, %5,8'inin 41 kişi ile eşi ve %54,4'ünün 382 kişi ile tüm ailesi olduğu görülmektedir. Katılımcılarının çoğunu hayatta en çok ailesinin mutlu ettiği söylenebilir.

Tablo 8: Araştırmaya Katılan Bireyleri Hayatta En Çok Mutlu Eden Neden Dağılımı

HAYATTA EN ÇOK MUTLU EDEN NEDEN	FREKANS	% FREKANS
Güç	26	3,7
Başarı	100	14,2
İş	13	1,9
Sağlık	340	48,4
Sevgi	122	17,4
Para	101	14,4
Toplam	702	100,0

Araştırmaya katılan bireyleri hayatta en çok mutlu eden neden incelendiğinde; %3,7'sinin 26 kişi ile güç, %14,2'sinin 100 kişi ile başarı, %1,9'unun 13 kişi ile iş, %48,4'ünün 340 kişi ile sağlık, %17,4'ünün 122 kişi ile sevgi ve %14,4'ünün 101 kişi ile para olduğu görülmektedir. Katılımcılarının yaklaşık yarısını hayatta en çok mutlu eden nedenin sağlık olduğu; sevgi, para ve başarının onu takip ettiği söylenebilir.

Tablo 9: Araştırmaya Katılan Bireylerin Refah Düzeyi Dağılımı

REFAH DÜZEYİ (0 en düşük, 10 en yüksek)	FREKANS	% FREKANS	KÜMÜLATİF % FREKANS
0 düzeyi	33	4,7	4,7
1 düzeyi	26	3,7	8,4
2 düzeyi	71	10,1	18,5
3 düzeyi	117	16,7	35,2
4 düzeyi	105	15,0	50,1
5 düzeyi	154	21,9	72,1
6 düzeyi	70	10,0	82,1
7 düzeyi	57	8,1	90,2
8 düzeyi	47	6,7	96,9
9 düzeyi	7	1,0	97,9
10 düzeyi	15	2,1	100,0
Toplam	702	100,0	

Araştırmaya katılan bireylere “Türkiye'de yaşayan insanların refah düzeyini "0" basamağı en düşük "10" basamağı en yüksek" düzey olarak düşündüğünüzde, kendinizi hangi düzeyde görüyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %4,7’sinin 33 kişi ile 0 düzeyinde, %3,7’sinin 26 kişi ile 1 düzeyinde, %10,1’inin 71 kişi ile 2 düzeyinde, %16,7’sinin 117 kişi ile 3 düzeyinde, %15’inin 105 kişi ile 4 düzeyinde, %21,9’unun 154 kişi ile 5 düzeyinde, %10’unun 70 kişi ile 6 düzeyinde, %8,1’inin 57 kişi ile 7 düzeyinde, %6,7’sinin 47 kişi ile 8 düzeyinde, %1’inin 7 kişi ile 9 düzeyinde ve %2,1’inin 15 kişi ile 10 düzeyinde refaha sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısının 4 düzeyi ve altında refaha sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 10: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Alt Maddelerine İlişkin Betimsel İstatistikler

İfadeler		**Frekans %Frekans**	**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle Katılıyorum**	**Ortalama**	**Standart Sapma**
YM1	Aile hayatımdan çok memnunum.	**Frekans**	31	29	62	249	331	4,168	1,047
		%Frekans	4,4	4,1	8,8	35,5	47,2		
YM2	Oturduğum konuttan çok memnunum	**Frekans**	35	65	111	316	175	3,756	1,081
		%Frekans	5,0	9,3	15,8	45,0	24,9		
YM3	Oturduğum semtten veya mahalleden çok memnunum.	**Frekans**	56	73	116	287	170	3,630	1,186
		%Frekans	8,0	10,4	16,5	40,9	24,2		
YM4	Yakın çevremdeki insanlarla ilişkilerimden memnunum.	**Frekans**	24	41	81	397	159	3,892	0,934
		%Frekans	3,4	5,8	11,5	56,6	22,6		
YM5	Sağlık hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	80	109	179	242	92	3,224	1,197
		%Frekans	11,4	15,5	25,5	34,5	13,1		
YM6	Asayiş hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	61	114	155	259	113	3,355	1,183
		%Frekans	8,7	16,2	22,1	36,9	16,1		
YM7	Eğitim hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	86	153	179	204	80	3,056	1,206
		%Frekans	12,3	21,8	25,5	29,1	11,4		
YM8	Ulaştırma Hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	78	122	188	233	81	3,167	1,177
		%Frekans	11,1	17,4	26,8	33,2	11,5		
YM9	Belediyenin çöp ve çevresel atık toplama	**Frekans**	141	166	138	210	47	2,795	1,252
		%Frekans	20,1	23,6	19,7	29,9	6,7		

	hizmetinden çok memnunum.								
YM10	Belediyenin şebeke suyu hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	272	178	102	119	31	2,229	1,248
		%Frekans	38,7	25,4	14,5	17,0	4,4		
YM11	Belediyenin toplu taşıma hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	143	132	155	237	35	2,842	1,232
		%Frekans	20,4	18,8	22,1	33,8	5,0		
YM12	Belediyenin yol/kaldırım yapımı hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	212	163	114	177	36	2,519	1,292
		%Frekans	30,2	23,2	16,2	25,2	5,1		
YM13	Belediyenin yeşil alan ve ağaçlandırma hizmetinden çok memnunum.	**Frekans**	185	187	146	139	45	2,533	1,249
		%Frekans	26,4	26,6	20,8	19,8	6,4		
YM14	Belediyenin hava kirliliği ile mücadelesinden çok memnunum.	**Frekans**	258	205	114	96	29	2,192	1,189
		%Frekans	36,8	29,2	16,2	13,7	4,1		
YM15	Belediyenin sağlık, spor merkezi olanaklarından çok memnunum.	**Frekans**	170	171	160	165	36	2,610	1,226
		%Frekans	24,2	24,4	22,8	23,5	5,1		
YM16	Belediyenin engellilere yönelik düzenlemelerden çok memnunum.	**Frekans**	170	161	202	116	53	2,603	1,229
		%Frekans	24,2	22,9	28,8	16,5	7,5		
YM17	Belediyenin ışıklandırma hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	127	122	123	261	69	3,033	1,290
		%Frekans	18,1	17,4	17,5	37,2	9,8		
YM18	Belediyenin temizlik hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	166	156	151	172	57	2,712	1,287
		%Frekans	23,6	22,2	21,5	24,5	8,1		
YM19	Belediyenin gıda üreten tesislerin denetimi hizmetlerinden çok memnunum.	**Frekans**	160	151	238	103	50	2,618	1,189
		%Frekans	22,8	21,5	33,9	14,7	7,1		

Yaşam memnuniyeti ölçeği altındaki ifadelerin tanımlayıcı istatistiklerini yorumlamadan önce, "Araştırmada Kullanılan Anket Formu ve Ölçekler" başlığı altında da belirttiğimiz puanlama işleminin; "Kesinlikle Katılmıyorum=1", "Katılmıyorum=2", "Kararsızım=3", "Katılıyorum=4", "Kesinlikle Katılıyorum=5" şeklinde gerçekleştirildiğini tekrar belirtmekte yarar görülmüştür.

Tablo 10'da görüldüğü gibi yaşam memnuniyeti ölçeğine ilişkin en yüksek puan alan ym1 numaralı ifadedir. Bireylerin çoğunluğu 4,168 ortalama ile "Aile

hayatımdan çok memnunum" ifadesine katıldıklarını belirtmişlerdir. En yüksek puan alan diğer ifadeler ise sırasıyla ym4, ym2 ve ym3' dür. Bireylerin bir kısmı 3,892 ortalama ile "Yakın çevremdeki insanlarla ilişkilerimden memnunum." , 3,756 ortalama ile "Oturduğum konuttan çok memnunum" ve 3,629 ortalama ile "Oturduğum semtten veya mahalleden çok memnunum." İfadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir.

Yaşam memnuniyeti ölçeğine ait en düşük puan alan ifade ise ym14 numaralı ifadedir. Bireylerin çoğunluğu 2,192 ortalama ile "Belediyenin hava kirliliği ile mücadelesinden çok memnunum." ifadesine katılmadıklarını belirtmişlerdir. En düşük puan alan diğer ifadeler ise sırasıyla ym10, ym12 ve ym13' dür. Bireylerin bir kısmı 2,229 ortalama ile "Belediyenin şebeke suyu hizmetlerinden çok memnunum." , 2,519 ortalama ile "Belediyenin yol/kaldırım yapımı hizmetlerinden çok memnunum." ve 2,533 ortalama ile "Belediyenin yeşil alan ve ağaçlandırma hizmetinden çok memnunum." İfadelerine katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Yaşam memnuniyeti ölçeğine ilişkin ifadelerin tanımlayıcı istatistiklerini genel olarak yorumlamak gerekirse, ankete katılan bireyler belediye hizmetleriyle ilişkili memnuniyet sorularına (ym9-…-ym19) çoğunlukla katılmadıklarını veya kararsız kaldıklarını bildirmişlerdir.

3.8.3. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çevre Bilinci Bölümüne Verdikleri Cevapların Betimsel İstatistikleri

Anket formunun üçüncü bölümünü oluşturan, çevre bilinci bölümünde öncelikle "Hangi tür kirlilik sizi en çok rahatsız eder", "Yaşadığınız çevrede hangi tür kirliliklerden müzdaripsiniz?" , "Ergene Nehri'ndeki kirliliğin en çok kimin yüzünden olduğunu düşünüyorsunuz?", "Kışları ısınmak için en çok hangi enerji kaynağını kullanıyorsunuz?" , "Beldenize doğalgazın gelmesini istemenizdeki başlıca nedeniniz nedir?" ve "Beldenize doğalgazın gelmesini istememenizdeki başlıca nedeniniz nedir?" sorularının tanımlayıcı istatistikleri sırasıyla Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13,

Tablo 14, Tablo 15 ve Tablo 16 ’da verilmiştir. Son olarak çevre bilinci ölçeğine ilişkin 22 yargıya ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 11: Araştırmaya Katılan Bireylerin En Çok Rahatsız Olduğu Kirlilik Türüne Göre Dağılımı

EN ÇOK RAHATSIZ EDEN KİRLİLİK TÜRÜ	FREKANS	% FREKANS
Gürültü Kirliliği	83	11,8
Hava Kirliliği	377	53,7
Su Kirliliği	183	26,1
Toprak Kirliliği	50	7,1
Diğer	9	1,3
Toplam	702	100,0

Araştırmaya katılan bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü incelendiğinde; %11,8’inin 83 kişi ile gürültü kirliliği, %53,7’sinin 377 kişi ile hava kirliliği, %26,1’inin 183 kişi ile su kirliliği, %7,1’inin 50 kişi ile toprak kirliliği ve %1,3’ünün 9 kişi ile diğer kirlilik türünden rahatsız olduğu görülmektedir. Katılımcıları yarısından fazlasını en çok rahatsız eden kirlilik türünün hava kirliliği olduğu, sonraki en çok rahatsız eden kirlilik türünün ise su kirliliği olduğu görülmektedir. “Diğer” seçeneğini işaretleyen bireyler en çok rahatsız oldukları kirliliklerin radyasyon ve bilgi kirliliği olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 12: Araştırmaya Katılan Bireylerin Yaşadıkları Çevrede Müzdarip Oldukları Kirliliklere Göre Dağılımı

Kirlilik Türü	Frekans %Frekans	1	2	3	4	5
Hava Kirliliği	**Frekans**	371	202	84	35	10
	%Frekans	**52,8**	28,8	12,0	5,0	1,4
Gürültü Kirliliği	**Frekans**	80	116	160	330	16
	%Frekans	11,4	16,5	22,8	**47,0**	2,3
Su Kirliliği	**Frekans**	191	275	182	45	9

	%Frekans	27,2	**39,2**	25,9	6,4	1,3
Toprak Kirliliği	**Frekans**	42	108	271	271	10
	%Frekans	6,0	15,4	**38,6**	38,6	1,4
Diğer Kirlilikler	**Frekans**	18	1	5	21	657
	%Frekans	2,6	,1	,7	3,0	**93,6**

Araştırmaya katılan bireylerin yaşadıkları çevrede en çok müzdarip oldukları kirlilik türünün sıralamasını "1:en çok ,.., 5: en az" olacak şekilde sıralamaları istenen bu sorunun Tablo 13'deki tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde; en çok müzdarip olunan kirlilik türünün %52,8 , 371 kişi ile hava kirliliği, ikinci sırada müzdarip olunan kirlilik türünün %39,2, 275 kişi ile su kirliliği , üçüncü sırada müzdarip olunan kirlilik türünün %38,6 , 271 kişi ile toprak kirliliği, dördüncü sırada müzdarip olunan kirlilik türünün %47 , 330 kişi ile gürültü kirliliği ve en az müzdarip olunan kirlilik türünün ise %93,6, 657 kişi ile diğer kirlilikler olduğu görülmektedir. Araştırmanın birinci bölümünde Uzunköprü ilçesinde yaşanan hava, su ve toprak kirlilikleri incelenmiştir. Tablo 12'de araştırmaya katılan bireylerin de Uzunköprü ilçesinde var olan kirlilik türlerinden müzdarip olduklarını belirttikleri söylenebilir.

Tablo 13: Araştırmaya Katılan Bireylerin Ergene Nehri Kirliliğinin En Çok Kimin Yüzünden Olduğuna Göre Dağılımı

ERGENE NEHRİ KİRLİLİĞİNİN EN ÇOK KİMİN YÜZÜNDEN OLDUĞU	FREKANS	% FREKANS
Sanayi Kuruluşları	623	88,7
Kamu Kuruluşları	31	4,4
Yerel Halk	48	6,8
Toplam	702	100,0

Araştırmaya katılan bireylerin Ergene Nehri kirliliğinin en çok kimin yüzünden olduğu sorusuna verdileri cevaplar incelendiğinde; %88,7 - 623 kişi ile sanayi kuruluşları, %4,4 - 31 kişi ile kamu kuruluşları ve %6,8 - 48 kişi ile yerel halk cevabını verdikleri görülmüştür. Araştırmanın birinci bölümünde "Uzunköprü

İlçesinde Su Kirliliği" bölümünde de açıklandığı üzere, Ergene nehri kirliliğine en çok sanayi kuruluşları neden olmaktadır. Tablo 13'deki sonuca göre, ankete katılan bireylerin çoğunluğunun Ergene nehri kirliliğinin ana nedeni olan sanayi kuruluşları hakkında bilgi sahibi oldukları söylenebilir.

Tablo 14: Araştırmaya Katılan Bireylerin Kışları Isınmak İçin En Çok Kullandıkları Enerji Kaynağına Göre Dağılımı

KIŞLARI EN ÇOK KULLANILAN ENERJİ KAYNAĞI	FREKANS	% FREKANS
Kömür	617	87,9
Elektirik	42	6,0
Tüp	5	0,7
Odun	38	5,4
Toplam	702	100,0

Araştırmaya katılan bireylerin kışları ısınmak için en çok kullandıkları enerji kaynakları; %87,9'unun 617 kişi ile kömür, %6'sının 42 kişi ile elektrik, %0,7'sinin 5 kişi ile tüp ve %5,4'ünün 38 kişi ile odun olduğu görülmektedir. Katılımcılarının büyük bir kısmının kışları ısınmak için kömür kullandığı, bunun da Uzunköprü ilçesinde hava kirliliğine neden olduğu söylenebilir.

Tablo 15: Araştırmaya Katılan Bireylerin Beldeye Doğalgazın Gelmesini İstemelerindeki Başlıca Nedene Göre Dağılımı

DOĞALGAZIN GELMESİNİ İSTEME BAŞLICA NEDEN	FREKANS	% FREKANS
Daha ekonomik olması	103	17,0
Daha zahmetsiz olması	115	19,0
Çevre dostu olması	365	60,3
Diğer	22	3,6
Toplam	605	100,0

Araştırmaya katılan bireylerin beldeye doğalgaz gelmesini istemelerinin başlıca nedeni incelendiğinde 605 kişiden; %17'sinin 103 kişi ile "daha ekonomik olması", %19'unun 115 kişi ile "daha zahmetsiz olması", %60,3'ünün 365 kişi ile "çevre dostu olması" ve %3,6'sının 22 kişi ile "diğer" nedenleri seçtiği görülmektedir. Beldelerine doğalgazın gelmesini isteyen katılımcıların yarısından fazlası çevre dostu olması nedeniyle doğalgazın beldelerine gelmelerini istedikleri söylenebilir. "Diğer" seçeneğini işaretleyen bireyler beldeye doğalgazın gelmesini isteme nedeni olarak; Uzunköprü'nün doğalgazın gelmesinden dolayı değer kazanacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Bireylerin Beldeye Doğalgazın Gelmesini İstememelerindeki Başlıca Nedene Göre Dağılımı

DOĞALGAZIN GELMESİNİ İSTEMEME BAŞLICA NEDEN	FREKANS	% FREKANS
Daha masraflı olması	72	41,1
Alışılmadık olması	45	25,7
Tehlikeli olması	38	21,7
Diğer	20	11,4
Total	175	100,0

Araştırmaya katılan bireylerin beldeye doğalgaz gelmesini istememelerinin başlıca nedeni incelendiğinde 175 kişiden; %41,1'inin 72 kişi ile "daha masraflı olması", %25,7'sinin 45 kişi ile "alışılmadık olması", %21,7'sinin 38 kişi ile "tehlikeli olması" ve %11,4'ünün 20 kişi ile "diğer" nedenleri seçtiği görülmektedir. Beldelerine doğalgazın gelmesini istemeyen katılımcıların yarısına yakını diğer ısınma türlerine göre daha masraflı olması nedeniyle doğalgazın beldelerine gelmelerini istemedikleri söylenebilir. Diğer" seçeneğini işaretleyen bireyler beldeye doğalgazın gelmesini istememe nedeni olarak; "kömürcüler kazansın" ve "kömür gibi ısıtmaz, doğalgazla ısınamayız" düşüncelerini belirtmişlerdir.

Tablo 17: Çevre Bilinci Ölçeğinin Alt Maddelerine İlişkin Betimsel İstatistikler

İfadeler		Frekans %Frekans	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama	Standart Sapma
CB1	İnsanları, hava kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.	**Frekans**	25	143	138	310	86	3,412	1,054
		%Frekans	3,6	20,4	19,7	44,2	12,3		
CB2	Motor yağı, boya gibi zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösteririm.	**Frekans**	22	107	161	248	164	3,605	1,096
		%Frekans	3,1	15,2	22,9	35,3	23,4		
CB3	İnsanları, su kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.	**Frekans**	22	123	119	295	143	3,590	1,091
		%Frekans	3,1	17,5	17,0	42,0	20,4		
CB4	Yazı yazdığım kağıtların her iki yüzünü de kullanmaya özen gösteririm.	**Frekans**	21	65	73	281	262	3,994	1,058
		%Frekans	3,0	9,3	10,4	40,0	37,3		
CB5	Kağıt peçete kullanımında her koşulda tutumluyumdur.	**Frekans**	28	72	81	279	242	3,905	1,105
		%Frekans	4,0	10,3	11,5	39,7	34,5		
CB6	Atıkların çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.	**Frekans**	9	38	60	309	286	4,175	0,892
		%Frekans	1,3	5,4	8,5	44,0	40,7		
CB7	Atıkları, yeniden değerlendirilebilmeleri için uygun geri dönüşüm kutularına atarım.	**Frekans**	17	151	159	228	147	3,480	1,116
		%Frekans	2,4	21,5	22,6	32,5	20,9		
CB8	Çöpleri atarken sınıflandırırım.	**Frekans**	36	195	177	194	100	3,181	1,139
		%Frekans	5,1	27,8	25,2	27,6	14,2		
CB9	Tarım yapıyorken ya da yapıyor olsaydım toprak ilaçlama, gübreleme ve sulama konusunda çevre açısından dikkatli davranırım. Ya da davranırdım.	**Frekans**	18	74	106	312	192	3,835	1,025
		%Frekans	2,6	10,5	15,1	44,4	27,4		
CB10	Çevremdeki insanları, toprak kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.	**Frekans**	21	127	138	278	138	3,548	1,088
		%Frekans	3,0	18,1	19,7	39,6	19,7		
CB11	Çevremdeki insanları, ekolojik dengenin korunması konusunda	**Frekans**	26	132	160	268	116	3,450	1,085
		%Frekans	3,7	18,8	22,8	38,2	16,5		

	duyarlı olmaları için uyarırım.								
CB12	Hava kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.	**Frekans**	94	195	145	203	65	2,929	1,212
		%Frekans	13,4	27,8	20,7	28,9	9,3		
CB13	Su kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.	**Frekans**	97	182	139	222	62	2,957	1,217
		%Frekans	13,8	25,9	19,8	31,6	8,8		
CB14	Toprak kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.	**Frekans**	94	181	141	219	67	2,977	1,220
		%Frekans	13,4	25,8	20,1	31,2	9,5		
CB15	Ekolojik denge konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.	**Frekans**	97	194	153	191	67	2,910	1,215
		%Frekans	13,8	27,6	21,8	27,2	9,5		
CB16	Her şey böyle devam ederse, gelecekte çok büyük çevresel felaketlerle karşı karşıya kalacağımızı düşünüyorum.	**Frekans**	24	25	61	239	353	4,242	0,991
		%Frekans	3,4	3,6	8,7	34,0	50,3		
CB17	İnsanlar doğaya müdahale ettiklerinde çoğunlukla yıkıcı sonuçların ortaya çıktığını düşünüyorum.	**Frekans**	17	24	61	279	321	4,229	0,921
		%Frekans	2,4	3,4	8,7	39,7	45,7		
CB18	Çevrenin insanlar tarafından büyük oranda tahrip edildiğine inanıyorum.	**Frekans**	8	21	40	283	350	4,348	0,811
		%Frekans	1,1	3,0	5,7	40,3	49,9		
CB19	Hükümetlerin güneş enerjisi gibi alternatif enerji gelişimiyle ilgili araştırmalara daha çok destek vermeleri gerektiğini düşünüyorum.	**Frekans**	10	16	58	266	352	4,330	0,834
		%Frekans	1,4	2,3	8,3	37,9	50,1		
CB20	Yaşadığım yerdeki su kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	**Frekans**	16	47	71	263	305	4,131	0,996
		%Frekans	2,3	6,7	10,1	37,5	43,4		
CB21	Yaşadığım yerdeki toprak kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	**Frekans**	18	80	100	242	262	3,926	1,095
		%Frekans	2,6	11,4	14,2	34,5	37,3		
CB22	Yaşadığım yerdeki hava kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	**Frekans**	23	50	65	238	326	4,131	1,059
		%Frekans	3,3	7,1	9,3	33,9	46,4		

Tablo 17’de görüldüğü üzere, çevre bilinci ölçeğine ilişkin en yüksek puan alan ifadeler sırasıyla cb18, cb19, cb16, cb17, cb6, cb22 ve cb20’ dir. Bireylerin

çoğunluğu 4,348 ortalama ile "Çevrenin insanlar tarafından büyük oranda tahrip edildiğine inanıyorum.", 4,33 ortalama ile "Hükümetlerin güneş enerjisi gibi alternatif enerji gelişimiyle ilgili araştırmalara daha çok destek vermeleri gerektiğini düşünüyorum.", 4,242 ortalama ile "Her şey böyle devam ederse, gelecekte çok büyük çevresel felaketlerle karşı karşıya kalacağımızı düşünüyorum.", 4,229 ortalama ile "İnsanlar doğaya müdahale ettiklerinde çoğunlukla yıkıcı sonuçların ortaya çıktığını düşünüyorum.", 4,175 ortalama ile "Atıkların çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.", 4,131 ortalama ile "Yaşadığım yerdeki hava kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum." ve 4,131 ortalama ile "Yaşadığım yerdeki su kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum." ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir.

Çevre bilinci ölçeğine ait en düşük puan alan ifadeler ise sırasıyla cb15, cb12, cb13 ve cb14 numaralı ifadelerdir. Bireylerin bir kısmı 2,91 ortalama ile "Ekolojik denge konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.", 2,929 ortalama ile "Hava kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.", 2,957 ortalama ile "Su kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum." ve 2,977 ortalama ile "Toprak kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum." ifadelerine katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Çevre bilinci ölçeğine ilişkin ifadelerin tanımlayıcı istatistiklerini genel olarak yorumlamak gerekirse, ankete katılan bireyler çevre bilinciyle ilgili yeterli eğitim alınması sorularına (cb12-…-cb15) çoğunlukla katılmadıklarını veya kararsız kaldıklarını bildirmişlerdir.

3.8.4. Açıklayıcı Faktör Analizi ile Ölçeklerin Alt Boyutlarının Belirlenmesi

Faktör analizi, çok sayıda birbirleriyle ilişkili değişkeni az sayıda, anlamlı ve birbirinden bağımsız faktörler haline getiren ve yaygın olarak kullanılan çok

değişkenli istatistik yöntemlerden biridir.[181] Faktör Analizi terimi, birbirinden farklı fakat aynı zamanda birbiriyle ilişkili yöntemleri içerir. Bunlar: Principal Component Analysis, Principal Factor Analysis, Image Faktoring, Maximum Likelihood Factoring, Alpha Factoring, Unweighted Least Squares Factoring, Generalized veya Weighted Least Squares Factoring' dir. Sayılan bu faktör analizi yöntemlerinden, faktörlerin elde edilmesinde en yaygın kullanılanı, Temel Bileşenler Analizi (Principal Component Analysis-PCA)' dir. Bu yöntemde, değişkenler arasındaki maksimum varyansı açıklayan birinci faktör hesaplanır. Kalan maksimum miktardaki varyansı açıklamak için ikinci faktör hesaplanır. Bu durum böylece devam eder. Burada önemli olan nokta analiz sonucu elde edilen faktörlerin arasında korelasyon olmaması, başka bir deyişle elde edilen faktörlerin orthogonal olmasıdır.

Faktör analizinde; değişken sayısını azaltmak ve değişkenler arası ilişkilerdeki yapıyı ortaya çıkarmak, başka bir ifade ile değişkenleri sınıflandırmak amacı ile değişkenler setinden faktör adı verilen genel/yeni değişkenler oluşturulması söz konusudur. Faktör analizinde dört temel aşama söz konusudur. Bunlar; veri setinin faktör analizi için uygunluğunun değerlendirilmesi, faktörlerin elde edilmesi, faktörlerin rotasyonu ve faktörlerin isimlendirilmesidir.

Veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığını değerlendirmek amacıyla; korelasyon matrisi, Barlett testi ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testleri kullanılmaktadır. Bartlett testi ile önceki adımda oluşturulmuş olan korelasyon matrisinde, değişkenlerin bazıları arasında yüksek düzeyde korelasyon olduğu hipotezini test etmek için yararlanılan bir testtir. Sıfır hipotezinin reddedilmesi, değişkenler arasında yüksek korelasyon olduğunu ve değişkenlerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Örneklem yeterliliği testi için en çok kullanılan yöntem ise Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)' dur. KMO, gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir. KMO oranın (0,5)'in üzerinde olması gerekir. Oran ne kadar yüksek olursa veri seti

[181] David G. Kleinbaum, Lawrence L. Kupper, Keith E. Muller, Azhar Nizam, *Applied Regression Analysis and Other Multivariable Methods*, Duxbury Press, 1998, p. 601.

faktör analizi yapmak için o kadar iyi denilebilir. KMO değerleri ve yorumları Tablo 18' deki gibidir. [182]

Tablo 18: KMO Değerleri ve Yorumları[183]

KMO Değeri	Yorum
0,90	Mükemmel
0,80	Çok İyi
0,70	İyi
0,60	Orta
0,50	Zayıf
0,50'nin altı	Kabul Edilemez

Faktörlerin oluşturulmasında Özdeğer (Eigenvalues) istatistiği kullanılır ve özdeğer istatistiği 1'den büyük olan faktörler dikkate alınmaktadır. Bir özdeğer, bir faktör tarafından hesaplanan varyans miktarını temsil etmektedir. Özdeğerin 1 olması, varyansların faktörlerle açıklanması anlamını taşımaktadır.[184]

Özdeğer kriterinin sakıncalarını ortadan kaldırmak için geliştirilen Scree Plot (Çizgi Grafiği) yönteminde ise, faktörlerin özdeğerleri dikkate alınarak çizilen yığın grafiği incelenmektedir. Grafikte dikey eksen özdeğer miktarlarını, yatay eksen ise faktörleri göstermektedir. Yüksek ivmeli, hızlı düşüşlerin görüldüğü nokta, önemli faktör sayısını belirtmektedir.

İsimlendirilebilen, yorumlanabilen ve anlamlı faktörlerin elde edilmesi için faktör matrisinin rotasyonu yani döndürme işlemi yapılır. Faktörlerin değişkenleri

[182] Şeref Kalaycı, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*,1. Baskı, Asil Yayınevi, Ankara 2005, s.321-322.
[183] Subhash Sharma, Applied Multivariate Techniques,*John Wiley & Sons Inc.,* New York 1996, p. 116.
[184] Fred B. Bryant and Paul R. Yarnold, "Exploratory Factor Analysıs", Orıgınally Presented By: Dawn Huber For The Coe Faculty Research Center Modıfied And Updated For Eps 624/725 By: Robert A. Horn & Wıllıam Martın (Sp. 08), 1995, p.14.

daha iyi temsil etmeleri için faktör eksenleri hareket ettirilerek döndürme işlemi gerçekleştirilir. [185]

Araştırmada yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci ölçeklerinin faktör analizine uygunluğu belirlendikten sonra ölçeklerin boyutlarını belirleyebilmek için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. İsimlendirilebilir ve yorumlanabilir faktörler elde etmek için, en çok kullanılan orthogonal rotasyon yöntemlerinden varimax tekniği seçilmiştir. [186]

3.8.4.1. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi

Araştırmada yaşam memnuniyeti ölçeğinin tek veya çok faktörlü olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO ve Bartlett testi ile ölçeğin faktör analizine uygunluğu araştırılmıştır. Daha sonra özdeğerler (Eigenvalues), çizgi grafiği (Scree Plot) ve varimax döndürme yöntemleri kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. İlk olarak Tablo 19'da verilen yaşam memnuiyeti ölçeğine ilişkin KMO ve Bartlett testi sonuçları incelenecektir.

Tablo 19: Yaşam Memnuniyeti için KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO ve Bartlett Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçüm Testi		,910
Bartlett Testi	Yaklaşık Ki-Kare	5831,582
	Serbestlik Derecesi (df)	171
	Anlamlılık (Sig.)	,000

Tablo 19'daki test sonuçları incelendiğinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinin sonucu 0,91 olarak bulunmuştur. Tablo 18'deki KMO değerleri yorumlarına göre KMO testindeki bu değer ile (0,91>0,90) örneklem büyüklüğünün "mükemmel"

[185] Dicle Cengiz - Billur Kılınç, "Faktör Analizi İle 2006'na Dünya Kupasına Katılan Takımların Sıralamasının Belirlenmesi", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt XXIII, Sayı 2, 2007, s. 357.
[186] Şeref Kalaycı, a.*g.e.,* s. 322.

olduğu söylenebilir. Bartlett testinin sonuçlarına bakıldığında ise bulunan değerler; χ^2=5831,582 ve df=171 ile p=0.000<0.05 yani anlamlı bulunarak, değişkenler arasında ilişki olduğu görülmektedir. KMO ve Bartlett test sonuçlarına göre veri setinin faktör analizi yapmak için uygun olduğu söylenebilir.

Veri setinin faktör analizine uygunluğu test edildikten sonra faktör sayısının belirlenmesi için özdeğerler (eigenvalue) ve çizgi grafiği (scree plot) incelenmiştir.

Tablo 20' deki Özdeğer İstatistiği ve Varyans Açıklama Oranları incelendiğinde özdeğerleri 1'den büyük olan 3 değişken faktör olarak belirlenmiştir. Bu 3 faktör toplam değişimin %56.733' ünü açıklar.

Tablo 20: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Özdeğer İstatistiği ve Varyans Açıklama Oranı

Total Variance Explained

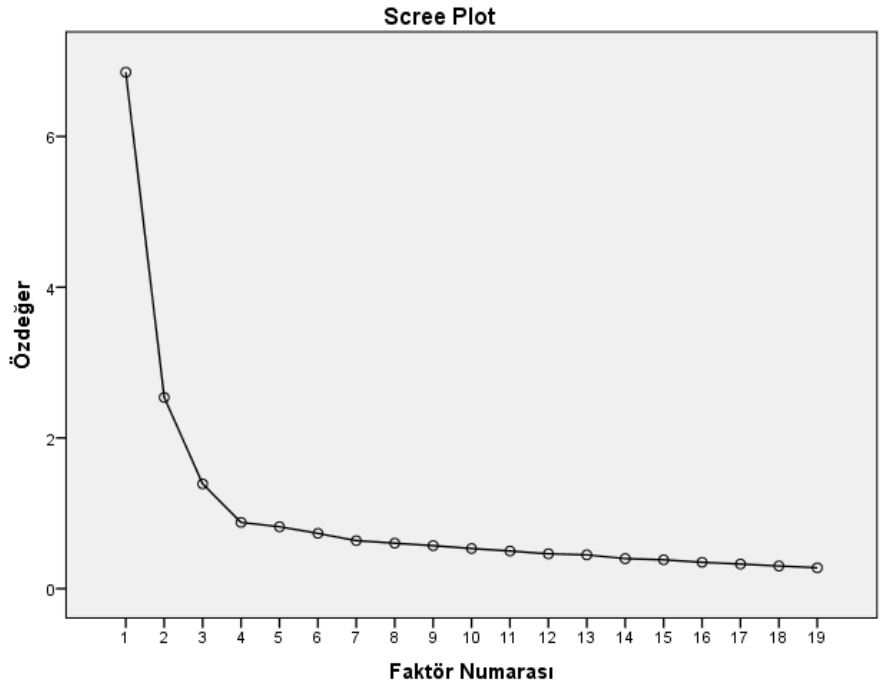
Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,852	36,064	36,064	6,852	36,064	36,064
2	2,537	13,353	49,416	2,537	13,353	49,416
3	1,390	7,317	56,733	1,390	7,317	56,733
4	,878	4,623	61,356			
5	,821	4,319	65,676			
6	,734	3,862	69,537			
7	,637	3,353	72,890			
8	,603	3,176	76,067			
9	,571	3,004	79,071			
10	,532	2,801	81,872			
11	,499	2,624	84,497			
12	,462	2,432	86,928			
13	,448	2,360	89,288			
14	,398	2,096	91,384			
15	,383	2,014	93,398			
16	,350	1,843	95,241			

17	,327	1,719	96,960			
18	,301	1,583	98,544			
19	,277	1,456	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Scree Plot'da da 3. değişkenden sonra özdeğerlerin sıfıra yaklaştığı ve durağan bir seyir gösterdiği görülmektedir.

Grafik 1: Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Scree Plot (Çizgi Grafiği)

Özdeğer istatistiği ve scree plot incelenerek yaşam memnuniyeti ölçeğindeki 19 sorunun 3 faktör altında toplanacağı belirlenmiştir.

Tablo 21: Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Döndürülmüş Faktör Matrisi

Rotated Component Matrix[a]

	Component		
	1 Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet (BHM)	2 Genel Olarak Sağlık-Asayiş-Eğitim-Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet (GHM)	3 İnsan ve Yaşam Alanından Memnuniyet (IYAM)
ym1			,756
ym2			,804
ym3			,730
ym4			,623
ym5		,798	
ym6		,794	
ym7		,731	
ym8		,681	
ym9	,668		
ym10	,702		
ym11	,611		
ym12	,720		
ym13	,773		
ym14	,790		
ym15	,723		
ym16	,666		
ym17	,655		
ym18	,762		
ym19	,681		

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 5 iterations.

Hangi soruların hangi faktör altında olacağını görebilmek ve faktörleri isimlendirmek için, Tablo 21'de yer alan -varimax rotasyon yöntemiyle oluşturulan- döndürülmüş faktör matrisi incelenmiştir. Tablo 21'de 0,40'ın altındaki faktör yükleri, faktör ayrımını net yapabilmek adına, boş görünmektedir.

Birinci faktör olarak belirlenen “Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet” ; ym9, ym10, ym11, ym12, ym13, ym14, ym15, ym16, ym17, ym18 ve ym19 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadelerin içeriği aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **ym9**: Belediyenin çöp ve çevresel atık toplama hizmetinden çok memnunum.
- **ym10**: Belediyenin şebeke suyu hizmetlerinden çok memnunum.
- **ym11**: Belediyenin toplu taşıma hizmetlerinden çok memnunum.
- **ym12**: Belediyenin yol/kaldırım yapımı hizmetlerinden çok memnunum.
- **ym13**:Belediyenin yeşil alan ve ağaçlandırma hizmetinden çok memnunum.
- **ym14:** Belediyenin hava kirliliği ile mücadelesinden çok memnunum.
- **ym15:**Belediyenin sağlık, spor merkezi olanaklarından çok memnunum.
- **ym16:**Belediyenin engellilere yönelik düzenlemelerden çok memnunum.
- **ym17:** Belediyenin ışıklandırma hizmetlerinden çok memnunum.
- **ym18:** Belediyenin temizlik hizmetlerinden çok memnunum.
- **ym19:** Belediyenin gıda üreten tesislerin denetimi hizmetlerinden çok memnunum.

Birinci faktör altına giren ifadeler belediye hizmetlerinden memnuniyetle ilgili olduğu için, “Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet” olarak isimlendirilmiş, “BHM” olarak kısaltılmıştır.

İkinci faktör olarak belirlenen “Genel Olarak Sağlık-Asayiş-Eğitim-Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet”; ym5, ym6, ym7 ve ym8 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadelerin içeriği aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **ym5**: Sağlık hizmetlerinden çok memnunum.
- **ym6**: Asayiş hizmetlerinden çok memnunum.
- **ym7**: Eğitim hizmetlerinden çok memnunum.
- **ym8**: Ulaştırma Hizmetlerinden çok memnunum.

İkinci faktör altına giren ifadeler; sağlık, asayiş, eğitim ve ulaştırma hizmetlerinden memnuniyetle belediye hizmetlerinden memnuniyet ifadeleri olduğu için, “Genel Olarak Sağlık-Asayiş-Eğitim-Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet” olarak isimlendirilmiş, “GHM” olarak kısaltılmıştır.

Üçüncü faktör olarak belirlenen “İnsan ve Yaşam Alanından Memnuniyet ”; ym1, ym2, ym3 ve ym4 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadelerin içeriği aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **ym1**: Aile hayatımdan çok memnunum.
- **ym2**: Oturduğum konuttan çok memnunum.
- **ym3**: Oturduğum semtten veya mahalleden çok memnunum.
- **ym4**: Yakın çevremdeki insanlarla ilişkilerimden memnunum.

Üçüncü faktör altına giren ifadeler insan ilişkileri ve yaşam alanıyla ilgili olduğu için, “İnsan ve Yaşam Alanından Memnuniyet” olarak isimlendirilmiş, “IYAM” olarak kısaltılmıştır.

3.8.4.2. Çevre Bilinci Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi

Çevre bilinci ölçeğinin tek veya çok faktörlü olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO ve Bartlett testi ile ölçeğin faktör analizine uygunluğu araştırılmıştır. Daha sonra özdeğerler (Eigenvalues), çizgi grafiği (Scree Plot) ve varimax döndürme yöntemleri kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. İlk olarak Tablo 22’de verilen çevre bilinci ölçeğine ilişkin KMO ve Bartlett testi sonuçları incelenecektir.

Tablo 22: Çevre Bilinci için KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO ve Bartlett Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçüm Testi		,863
Bartlett Testi	Yaklaşık Ki-Kare	8417,684
	Serbestlik Derecesi (df)	231
	Anlamlılık (Sig.)	,000

Tablo 22'deki test sonuçları incelendiğinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinin sonucu 0,863 olarak bulunmuştur. Tablo 18'deki KMO değerleri yorumlarına göre KMO testindeki bu değer ile (0,863>0,80) örneklem büyüklüğünün "çok iyi" olduğu söylenebilir. Bartlett testinin sonuçlarına bakıldığında ise bulunan değerler; χ^2=8417,684 ve df=231 ile p=0.000<0.05 yani anlamlı bulunarak, değişkenler arasında ilişki olduğu görülmektedir. KMO ve Bartlett test sonuçlarına göre veri setinin faktör analizi yapmak için uygun olduğu söylenebilir.

Veri setinin faktör analizine uygunluğu test edildikten sonra faktör sayısının belirlenmesi için özdeğerler (eigenvalue) ve çizgi grafiği (scree plot) incelenmiştir.

Tablo 23' deki Özdeğer İstatistiği ve Varyans Açıklama Oranları incelendiğinde özdeğerleri 1'den büyük olan 5 değişken faktör olarak belirlenmiştir. Bu 5 faktör toplam değişimin % 65.516' ünü açıklar.

Tablo 23: Çevre Bilinci Ölçeğinin Özdeğer İstatistiği ve Varyans Açıklama Oranı

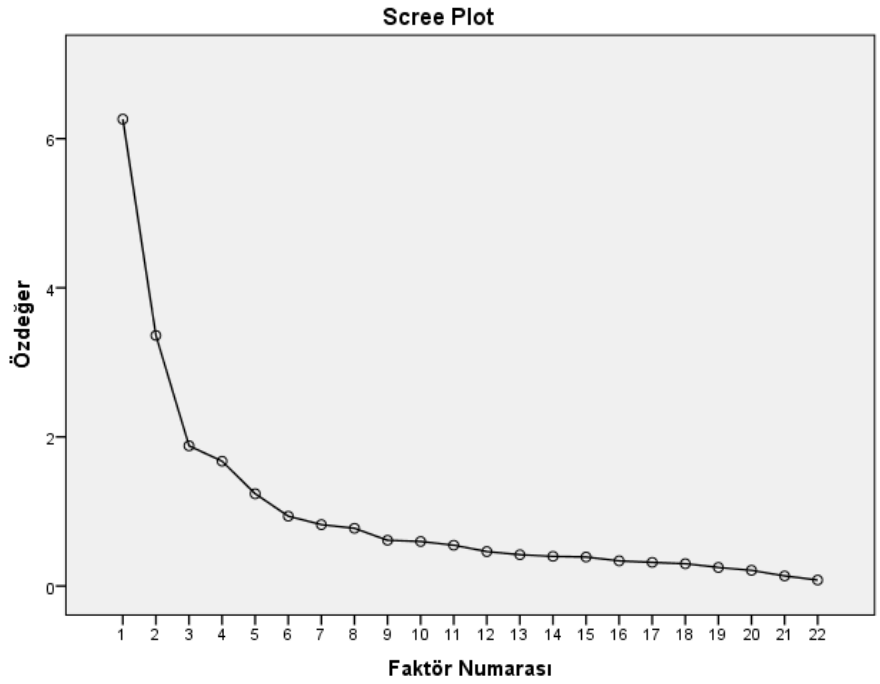
Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	6,262	28,461	28,461	6,262	28,461	28,461
2	3,360	15,274	43,735	3,360	15,274	43,735
3	1,881	8,550	52,285	1,881	8,550	52,285
4	1,674	7,608	59,892	1,674	7,608	59,892
5	1,237	5,624	65,516	1,237	5,624	65,516
6	,936	4,255	69,771			
7	,823	3,741	73,512			
8	,775	3,521	77,034			
9	,613	2,788	79,822			
10	,598	2,716	82,538			
11	,547	2,488	85,027			
12	,462	2,099	87,126			
13	,419	1,906	89,032			
14	,398	1,807	90,839			
15	,388	1,764	92,604			
16	,337	1,532	94,136			
17	,317	1,439	95,575			
18	,299	1,360	96,935			
19	,249	1,133	98,068			
20	,210	,956	99,024			
21	,135	,612	99,637			
22	,080	,363	100,000			

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Grafik 2'de yer alan Scree Plot' da da 5. değişkenden sonra özdeğerlerin sıfıra yaklaştığı ve durağan bir seyir gösterdiği görülmektedir.

Grafik 2: Çevre Bilinci Ölçeği Scree Plot (Çizgi Grafiği)

Özdeğer istatistiği ve scree plot incelenerek çevre bilinci ölçeğindeki 22 sorunun 5 faktör altında toplanacağı belirlenmiştir.

Tablo 24: Çevre Bilinci Ölçeği Döndürülmüş Faktör Matrisi

Rotated Component Matrix[a]

	Component				
	1 Çevreye Karşı Uyarı ve Özen (CKUO)	2 Çevre Bilinci İçin Eğitim Yeterliliği (CBEY)	3 Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi (CKSOE)	4 Geri Dönüşüm Duyarlılığı (GDD)	5 Çevrenin Geleceğine İlişkin Kaygı (CKG)
cb10	,809				
cb3	,808				
cb1	,780				
cb11	,687				
cb2	,611				
cb7	,555				
cb9	,490				
cb8	,480				
cb13		,941			
cb14		,932			
cb12		,899			
cb15		,896			
cb21			,839		
cb20			,829		
cb22			,813		
cb4				,812	
cb5				,796	
cb6				,713	
cb17					,789
cb18					,768
cb19					,625
cb16					,521

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 6 iterations.

Hangi soruların hangi faktör altında olacağını görebilmek ve faktörleri isimlendirmek için, Tablo 24'de yer alan -varimax rotasyon yöntemiyle oluşturulan-

döndürülmüş faktör matrisi incelenmiştir. Tablo 24'de 0,40'ın altındaki faktör yükleri, faktör ayrımını net yapabilmek adına, boş görünmektedir.

Birinci faktör olarak belirlenen "Çevreye Karşı Uyarı ve Özen" ; cb1, cb2, cb3, cb7, cb8, cb9, cb10 ve cb11 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadelerin içeriği aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **cb1:** İnsanları, hava kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.
- **cb2:** Motor yağı, boya gibi zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösteririm.
- **cb3:** İnsanları, su kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.
- **cb7:** Atıkları, yeniden değerlendirilebilmeleri için uygun geri dönüşüm kutularına atarım**.**
- **cb8:** Çöpleri atarken sınıflandırırım.
- **cb9:** Tarım yapıyorken ya da yapıyor olsaydım toprak ilaçlama, gübreleme ve sulama konusunda çevre açısından dikkatli davranırım. Ya da davranırdım.
- **cb10:** Çevremdeki insanları, toprak kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.
- **cb11:** Çevremdeki insanları, ekolojik dengenin korunması konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.

Birinci faktör altına giren ifadeler çevre kirliliğine karşı insanları uyarmak ve çevreye özenli davranmak ile ilgili olduğu için, "Çevreye Karşı Uyarı ve Özen" olarak isimlendirilmiş, "CKUO" olarak kısaltılmıştır.

İkinci faktör olarak belirlenen "Çevre Bilinci İçin Eğitim Yeterliliği" ; cb12, cb13, cb14 ve cb15 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadelerin içeriği aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **cb12:** Hava kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.
- **cb13:** Su kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.
- **cb14:** Toprak kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.
- **cb15:** Ekolojik denge konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.

İkinci faktör altına giren ifadeler çevre kirliliği konusunda bilinçlenilmesi için yeterli eğitim alınması ile ilgili olduğu için, "Çevre Bilinci İçin Eğitim Yeterliliği" olarak isimlendirilmiş, "CBEY" olarak kısaltılmıştır.

Üçüncü faktör olarak belirlenen "Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi" ; cb20, cb21 ve cb22 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadelerin içeriği aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **cb20:** Yaşadığım yerdeki su kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.
- **cb21:** Yaşadığım yerdeki toprak kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.
- **cb22:** Yaşadığım yerdeki hava kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.

Üçüncü faktör altına giren ifadeler yaşanılan yerdeki çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisiyle ilgili olduğu için, "Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi" olarak isimlendirilmiş, "CKSOE" olarak kısaltılmıştır.

Dördüncü faktör olarak belirlenen "Geri Dönüşüm Duyarlılığı" ; cb4, cb5 ve cb6 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadelerin içeriği aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **cb4:** Yazı yazdığım kağıtların her iki yüzünü de kullanmaya özen gösteririm.
- **cb5:** Kağıt peçete kullanımında her koşulda tutumluyumdur.
- **cb6:** Atıkların çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.

Dördüncü faktör altına giren ifadeler geri dönüşüm konusundaki duyarlılıkla ilgili olduğu için, "Geri Dönüşüm Duyarlılığı" olarak isimlendirilmiş, "GDD" olarak kısaltılmıştır.

Beşinci faktör olarak belirlenen "Çevrenin Geleceğine İlişkin Kaygı" ; cb16, cb17, cb18 ve cb19 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Bu ifadelerin içeriği aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **cb16:** Her şey böyle devam ederse, gelecekte çok büyük çevresel felaketlerle karşı karşıya kalacağımızı düşünüyorum.
- **cb17:** İnsanlar doğaya müdahale ettiklerinde çoğunlukla yıkıcı sonuçların ortaya çıktığını düşünüyorum.
- **cb18:** Çevrenin insanlar tarafından büyük oranda tahrip edildiğine inanıyorum.
- **cb19:** Hükümetlerin güneş enerjisi gibi alternatif enerji gelişimiyle ilgili araştırmalara daha çok destek vermeleri gerektiğini düşünüyorum.

Beşinci faktör altına giren ifadeler çevreye verilen ve verilmekte olan zararlarla özellikle de çevrenin geleceğine ilişkin duyulan kaygıyla ilgili olduğu için, "Çevrenin Geleceğine İlişkin Kaygı" olarak isimlendirilmiş, "CGK" olarak kısaltılmıştır.

3.8.5. Faktör Analizi Sonrası Ölçeklere İlişkin Güvenirlik Analizi Uygulaması

Faktör analizi sonucunda yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci ölçeklerinin ve bu ölçeklerin alt boyutlarının güvenirlik analizi sonuçları Tablo 25' de gösterilmiştir.

Tablo 25: Faktör Analizi Sonrası Ölçeklerin Alt Boyutlarının Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Boyut	Madde Sayısı		Cronbach Alfa (α) Katsayısı	
Yaşam Memnuniyeti	İnsan ve Yaşam Alanından Memnuniyet	4	19	0,738	0,895
	Genel Olarak Sağlık-Asayiş-Eğitim-Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet	4		0,815	
	Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet	11		0,909	
Çevre Bilinci	Çevreye Karşı Uyarı ve Özen	8	22	0,861	0,875
	Çevre Bilinci İçin Eğitim Yeterliliği	4		0,957	
	Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi	3		0,84	
	Geri Dönüşüm Duyarlılığı	3		0,778	
	Çevrenin Geleceğine İlişkin Kaygı	4		0,7	

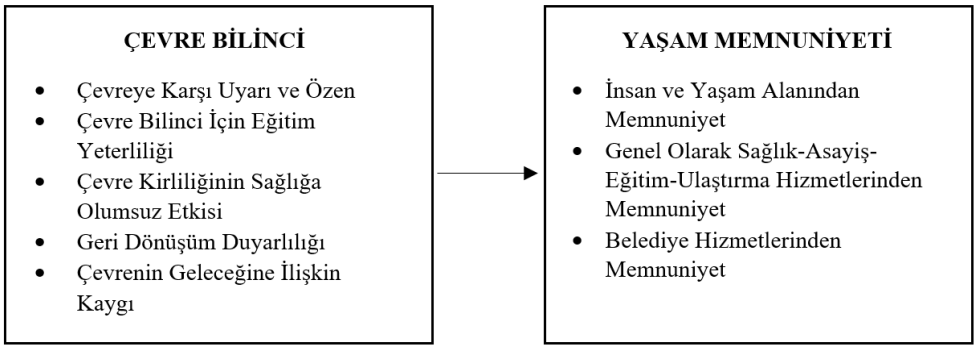
Tablo 25' de yer alan ölçeklerin ve alt boyutlarının güvenirlik analizi sonuçlarına bakıldığında; güvenirlik katsayıları "$0{,}70 \leq \alpha \leq 1{,}00$" aralığında yer aldığından dolayı ölçek ve alt boyutlarının "*iyi derecede güvenilir*" olduğu söylenebilir.

3.9. Araştırma Modeli ve Hipotezler

Literatürde daha önce ölçeklendirme çalışması bulunmayan sorulardan oluşan bir anket hazırlandığı için öncelikle yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci sorularına ilişkin ölçek çalışması da sayılabilecek çalışma yapılarak; açıklayıcı faktör

analizi ile alt boyutlar belirlenmiş ve güvenirlik analizi ile bu alt boyutların güvenli olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın başlığında da yer alan, "çevre bilincinin yaşam memnuniyetine etkisi" ni incelemek üzere araştırmanın amacı ve önemi doğrultusunda kavramsal model geliştirilmiş ve hipotezler oluşturulmuştur. Geliştirilen kavramsal model Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Modeli

Şekil 1'de görünen araştırma modeline göre hipotezler geliştirilmiştir. Bu hipotezler aşağıdaki gibidir:

$\boldsymbol{H_1}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_2}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_3}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_4}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CBEY' in (çevre bilinci için eğitim yeterliliği) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_5}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CBEY' in (çevre bilinci için eğitim yeterliliği) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_6}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CBEY' in (çevre bilinci için eğitim yeterliliği) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_7}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_8}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_9}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_{10}}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_{11}}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_{12}}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_{13}}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_{14}}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

$\boldsymbol{H_{15}}$: Çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

3.10. Ölçeklere İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), özellikle gözlenmiş değişkenler (örneğin test maddeleri, test puanları, gözlem puanları) ile gizil değişkenler (faktörler) arasındaki ilişki ile ilgilenen, faktör analizi üzerine kurulu hipotezlerin test edilmesi amacıyla kullanılan Yapısal Eşitlik Modeli (YEM)'ne ait bir tekniktir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile elde edilen değişken gruplarının hangi faktör ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu test etmek, belirlenen "k" sayıda faktöre katkıda bulunan değişken gruplarının bu faktörlerle yeterince temsil edilip edilmediğinin belirlenmesi için DFA yönteminden yararlanılır.

Doğrulayıcı faktör analizi çalışmasında, açıklayıcı faktör analizinin tersine, araştırmacının faktör modelindeki tüm ilişkileri önceden kurgulanmış olması gerekmektedir. Sonuç olarak doğrulayıcı faktör analizi, bir faktör yapısının modelini test etmeye imkân tanır.

Doğrulayıcı faktör analizinin sıklıkla kullandığı araştırma durumları aşağıda 4 madde halinde açıklanmıştır.

1-Ölçme araçlarının psikometrik niteliklerinin değerlendirilmesi:

Doğrulayıcı faktör analizi sıklıkla test geliştirme ve uyarlama sürecinde kullanılmaktadır. Bu doğrultuda ölçeğin ölçtüğü gizil değişkeni/faktörü (latent variable) incelemek amacıyla bilgi vermektedir. Ölçeğin ölçtüğü düşünülen gizil değiskenlerin (faktörlerin) beklenildiği gibi maddelerce ölçüldüğünün doğrulanması amacıyla uygulanmaktadır. Ayrıca testlerin güvenirlik değerlerinin bulunmasında klasik yöntemlerin sahip olduğu sınırlılıkların aşılmasında yardımcı olmaktadır.

2-Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi:

Psikolojik özelliklerin ölçülmesinde yapı teorik bir kavram olarak kullanılır. Örneğin psikolojide depresyon, bireylerin kendilerinin bildirdiği ya da başkaları tarafından ölçülmüş ve çeşitli belirtilerle kendisini gösteren bir “yapı” dır. Başka bir örnek vermek gerekirse zeka; bireyin sözel, sayısal ya da performansa dayalı davranışlarından çıkarsanan ve doğrudan gözlenme olasılığı olmayan teorik bir “yapı” dır. Yapıların ölçülebilmesi sosyal bilimler için büyük önem taşımaktadır. Psikoloji bilimine dayanan alanlarda yapıların doğrudan gözlenemiyor olması yapıyla ilişkili olduğu düşünülen “gösterge” lerin (test maddesine verilen cevap, testin tamamından elde edilen puan gibi) kullanılmasını gerektirmektedir. Birden çok boyuttan oluşan yapıların göstergelerinin birbirleriyle ilişkili olmadıklarını ispatlayabilmek, ölçeğin ayırt edici geçerliliğinin dolayısı ile de yapı geçerliliğinin bulunduğunu ispatlamanın iyi bir yoludur.

3-Yöntem etkisinin incelenmesi:

Çoğu kez araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarının arasındaki ilişkiler, aynı faktörü ölçüyor olmalarından değil başka sebeplerden kaynaklanır. Örneğin, bireylerin stres düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan dört ölçme aracının ikisinin, bireylerin kendi stres düzeylerini bildirmeye dayanan, ikisinin ise gözlemcilerin davranış puanlamasına dayalı olduğu durumda ölçme araçlarının hepsi stresi ölçtüğü için yüksek ilişki gösterecektir. Fakat ölçümlerinin bireylerin kendilerinden alındığı testlerin birbirleriyle ilişkileri bu testlerin her birinin gözlemci puanlarıyla ilişkilerinden daha yüksek çıkacaktır. Aynı şekilde gözlemci puanlarının birbirleriyle ilişkileri, gözlemci puanlarının bireylerin bildirimine dayanan testlerle ilişkisinden daha yüksek çıkacaktır. Kısaca, ortak kaynaktan toplanan ölçümlerin ilişkileri aynı yapıya ilişkin farklı kaynaktan toplanan ilişkilerden daha yüksek çıkacaktır. Bu durum kullanılan ölçme yönteminin, araştırma modeline modelle ilişkisi olmayan bir ortak varyans sokmasına sebep olacaktır. Klasik faktör analizi yaklaşımında bu durumun elimine edilmesi mümkün değildir. Ölçümler arası korelasyonlar yüksek olduğu için bu ölçümler bir faktör gibi ele alınmaktadır. Fakat doğrulayıcı faktör analizi yöntem etkisini de tahmin etmekte önemli katkılar sağlamaktadır. Yöntem etkisi, doğrulayıcı faktör analizinde modele eklenebilmekte ve modelin geneline yaptığı etki kestirilebilmektedir.

4- Ölçme değişmezliğinin değerlendirilmesi:

Psikolojik özelliklerin ölçülmesi amacıyla geliştirilen ölçme araçlarının uygulandığı gruplar çoğu kez kendi içlerinde alt gruplara ayrılmaktadır. Örneğin depresyonu ölçmesi amacıyla geliştirilmiş olan bir testin kadın ve erkek gruplarında aynı faktör yapısını ölçtüğünden emin olunması gerekmektedir. Bu türden durumlarda doğrulayıcı faktör analizinin özel bir türü olan çok gruplu doğrulayıcı faktör analizi yöntemi kullanılmaktadır. Çok gruplu doğrulayıcı faktör analizinde ölçme modelinin parametreleri analize giren tüm gruplarda eş zamanlı olarak kestirilir, bu parametrelerin birbirinden istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı olup olmadığı

test edilir. Böylece ölçeği oluşturan maddelerin alt gruplarda birbirine denk faktör yüküne sahip olup olmadığı test edilebilmiş olur. Ayrıca bu yaklaşım ile belirli gruplara yanlılık yapan maddelerin olup olmadığı da anlaşılabilmektedir.[187]

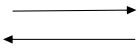
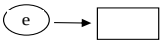
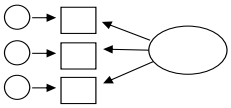
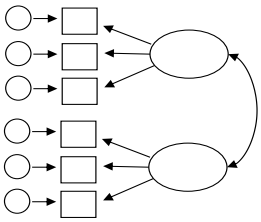
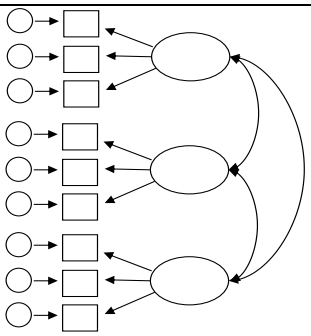
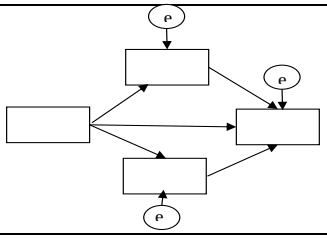
Doğrulayıcı faktör analizi uygulamasını altı temel aşama olarak inceleyebiliriz. Bunlar; modelin belirlenmesi, modelin tanımlanması, modelin tahmin edilmesi, modelin değerlendirilmesi, model uyum iyiliğinin değerlendirilmesi ve modelin modifikasyonu şeklinde sıralanmaktadır. [188]

Doğrulayıcı faktör analizi daha önce de belirttiğimiz gibi yapısal eşitlik modellemesinin bir türü olup analizin tarihsel gelişimine bakıldığında, regresyon analizi, yol (path) analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve yapısal eşitlik modellemesi şeklinde sıralanmaktadır. Tablo 26'da doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan temel semboller ve notasyon verilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi ile ilgili temel kavramlar gösterildikten sonra, açıklayıcı faktör analizleri yapılmış olan yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci ölçeklerine AMOS 22 paket programı ile doğrulayıcı faktör analizi yapılarak verilerin varsayılan modele ilişkin uyum derecesi test edilmiştir.

[187] Akademik İstatistik, http://akademikistatistik.com/dogrulayici-faktor-analizi/, (01.05.2018)
[188] Mustafa Aytaç- Burcu Öngen, "Doğrulayıcı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi", *İstatistikçiler Dergisi*, Sayı 5, 2012, s. 16-17.

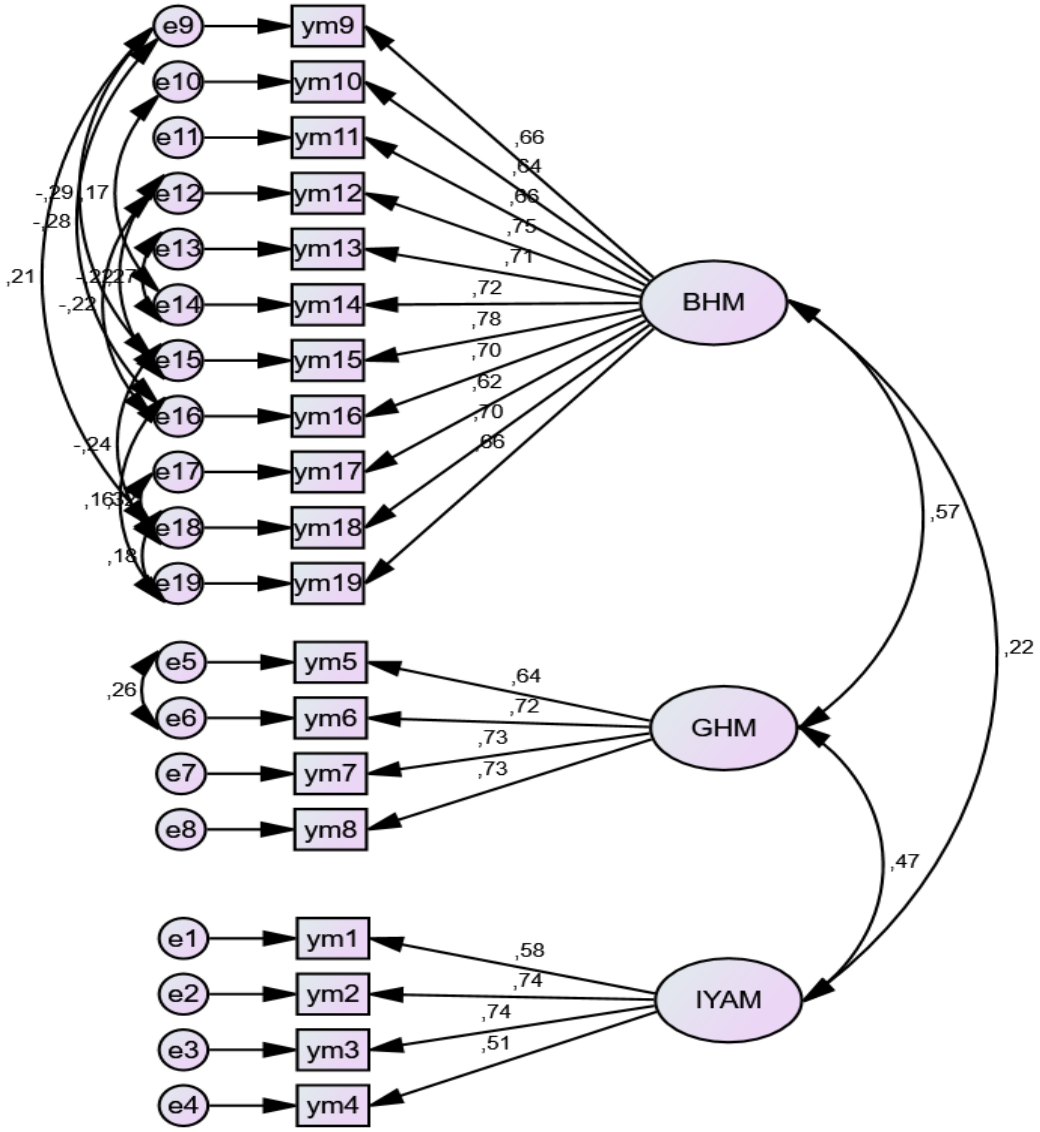
Tablo 26: Model Yaklaşımı Semboller ve Notasyon

SEMBOL	ANLAMI	DETAY
	Gözlenen Değişken	Doğrudan Gözlenen Değişkenler için Modelde Kullanılan Semboldür
	Gizil Değişken	Doğrudan Gözlenemeyen Değişkenler için Modelde Kullanılan Semboldür
	Etki	Okun Çıktığı Değişkenin Gösterdiği Değişken Üzerindeki Etkisi
	Karşılıklı Etki	İki Değişkenin Birbirine Karşılıklı Etkisidir
	Ortak Değişkenlik	İki Değişken Arasındaki Kovaryansı Gösterir
	Hata	Bir Gözlenen Değişkenin Hatası
	Tek Faktörlü Model	Gözlenen Tüm Değişkenlerin Tek Bir Faktör Altında Toplandığı Model
	Çok Faktörlü Model	Gözlenen Değişkenlerin Birden Fazla Faktörde Toplandığı Model
	Doğrulayıcı Faktör Analizi Modelleri	Gözlenen Değişkenlerin Bir Gizil Değişkeni Oluşturup Oluşturmadığını Doğrular
	Yol Analizi	Sadece Gözlenen Değişkenlerden Oluşan Modellerdir

Kaynak: Atilla Yardımcı, Yapısal Eşitlik Modellemesi ve Pazar Araştırmalarında Kullanımı,(İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, Doktora Tezi), İstanbul 2016, s. 18.

3.10.1. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda "BHM", "GHM" ve "IYAM" olmak üzere üç faktörden oluşan Yaşam Memnuniyeti Ölçeği boyutları birincil düzey doğrulayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiştir. Birinci doğrulayıcı faktör analizi yardımı ile Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin yapısında yer alan gizil faktörler ve bu faktörler arasındaki karşılıklı bağımlı etkiler test edilmiştir. Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin üç faktörlü yapısını test etmek için geliştirilen model Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: Yaşam Memnuniyeti Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

Daha iyi uyum değerleri elde edebilmek için, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen modifikasyon indeks değerleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, aynı gizil değişken altında yer alan gözlenen değişkenlerin (ym9-ym16, ym15-ym18, ym13-ym14, ym17-ym18, ym9-ym15, ym9-ym18, ym5-ym6, ym10-ym14, ym16-ym12, ym18-ym19, ym16-ym19 ve ym12-ym15) hata değerleri arasındaki bazı korelasyonlar serbest bırakılmıştır. Modelde gösterilen tüm yollar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,001$). Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan, standardize edilmiş tahmin sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen modelin uyum iyiliği değerleri Tablo 27'de gösterilmiştir.

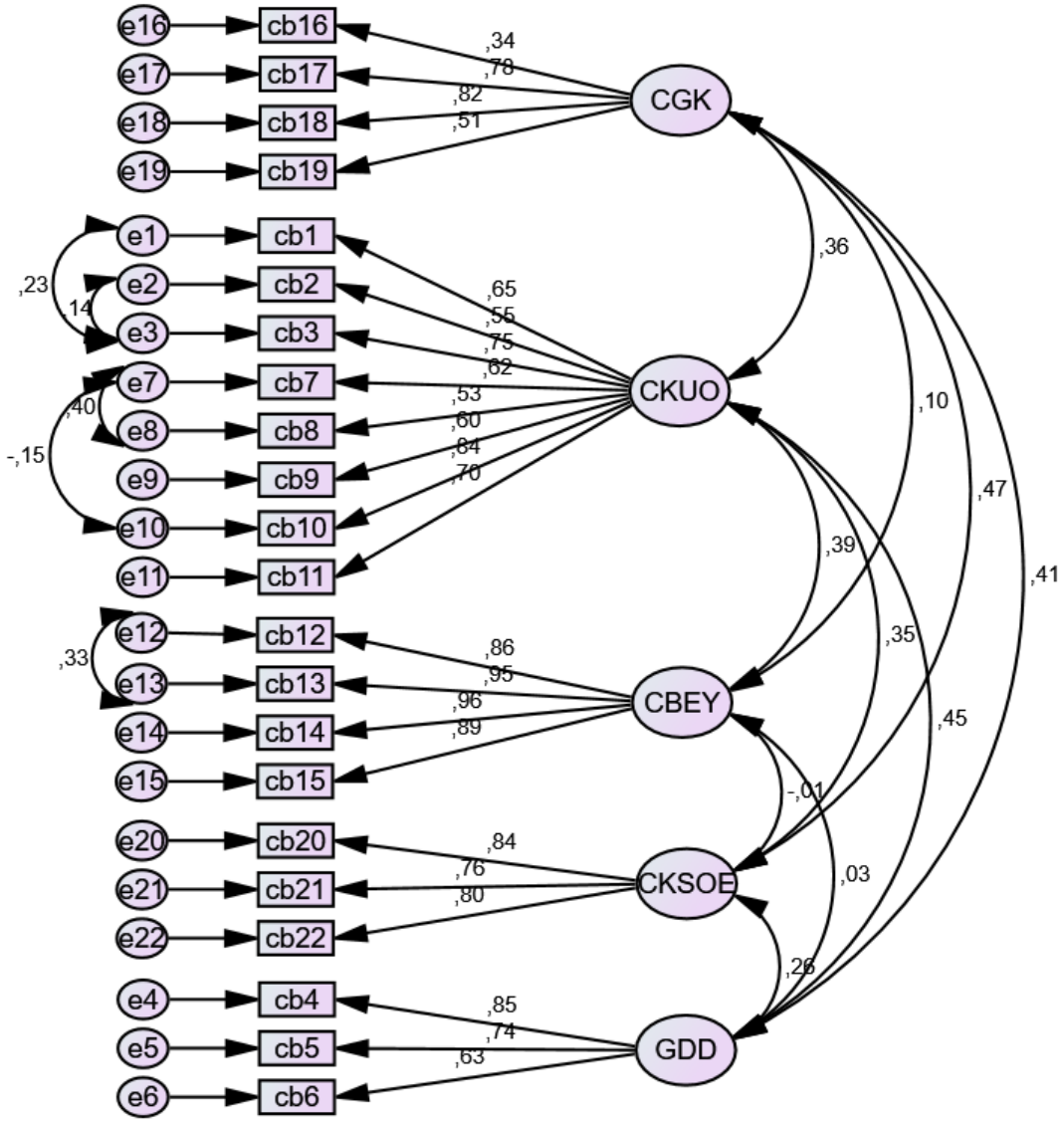
Tablo 27: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Ölçütü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Uyum Değerleri	Uyum Durumu	Kaynak
(χ^2/sd)	≤ 3	≤ 4-5	3,02	Kabul edilebilir	Byrne, 1989
RMSEA	≤ 0,05	0,06-0,08	0,05	İyi uyum	Browne ve Cudeck, 1993
SRMR	≤ 0,05	0,06-0,08	0,05	İyi uyum	
CFI	≥ 0,97	0,96-0,95	0,95	Kabul edilebilir	McDonald ve Marsh, 1990
GFI	≥ 0,90	0,89-0,85	0,94	İyi uyum	Tanaka and Huba, 1985; Jöreskog ve Sörbom, 1984
AGFI	≥ 0,90	0,89-0,80	0,92	İyi uyum	

Tablo 27'ye göre, Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan, standardize edilmiş tahmin sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen modelin uyum iyiliği indekslerinin (χ^2/sd=3,02; RMSEA=0,05; SRMR= 0,05; CFI=0,95; GFI=0,94; AGFI=0,92) uyum kriterlerini karşıladığı anlaşılmıştır.

3.10.2. Çevre Bilinci Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda “CGK”, “CKUO”, “CBEY”, “CKSOE” ve “GDD” olmak üzere beş faktörden oluşan Çevre Bilinci Ölçeği boyutları birincil düzey doğrulayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiştir. Birinci doğrulayıcı faktör analizi yardımı ile Çevre Bilinci Ölçeğinin yapısında yer alan gizil faktörler ve bu faktörler arasındaki karşılıklı bağımlı etkiler test edilmiştir. Çevre Bilinci Ölçeğinin beş faktörlü yapısını test etmek için geliştirilen model Şekil 3’de gösterilmiştir.

Şekil 3: Çevre Bilinci Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

Daha iyi uyum değerleri elde edebilmek için, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen modifikasyon indeks değerleri incelenmiştir. Bu doğrultuda, aynı gizil değişken altında yer alan gözlenen değişkenlerin (cb1-cb3, cb2-cb3, cb7-cb10, cb7-cb8 ve cb12-cb13) hata değerleri arasındaki bazı korelasyonlar serbest bırakılmıştır. Modelde gösterilen tüm yollar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,001$). Çevre Bilinci Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan, standardize edilmiş tahmin sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen modelin uyum iyiliği değerleri Tablo 28'de gösterilmiştir.

Tablo 28: Çevre Bilinci Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Ölçütü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Uyum Değerleri	Uyum Durumu	Kaynak
(χ^2/sd)	≤ 3	≤ 4-5	2,86	İyi uyum	Byrne, 1989
RMSEA	≤ 0,05	0,06-0,08	0,05	İyi uyum	Browne ve Cudeck, 1993
SRMR	≤ 0,05	0,06-0,08	0,05	İyi uyum	
CFI	≥ 0,97	0,96-0,95	0,96	Kabul edilebilir	McDonald ve Marsh, 1990
GFI	≥ 0,90	0,89-0,85	0,94	İyi uyum	Tanaka and Huba, 1985; Jöreskog ve Sörbom, 1984
AGFI	≥ 0,90	0,89-0,80	0,92	İyi uyum	

Tablo 28'e göre, Çevre Bilinci Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi ile hesaplanan, standardize edilmiş tahmin sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen modelin uyum iyiliği indekslerinin (χ2/sd=2,86; RMSEA=0,05; SRMR= 0,05; CFI=0,96; GFI=0,94; AGFI=0,92) uyum kriterlerini karşıladığı anlaşılmıştır.

3.11. Yapısal Eşitlik Modeli

Çok değişkenli istatistiksel bir teknik olan Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM), son yıllarda sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir istatistiksel yöntemdir. Yapısal eşitlik modellerinin bilimsel çalışmalarda çokça kullanılıyor olmasının temel nedeni, verilen bir modeldeki gözlenen değişkenlere(hem bağımlı hem bağımsız) ilişkin ölçüm hatalarını açıkça hesaba katan bir yöntem olmasıdır. Bu özelliği ile, açıklayıcı değişkenlerdeki olası ölçüm hatalarını göz ardı eden geleneksel regresyon analizinden üstün olduğu söylenebilir. Ölçüm hatalarının üstesinden gelmesinin yanı sıra yapısal eşitlik modelleri araştırmacıya çok değişkenli kompleks modeller geliştirmesi, tahmin etmesi ve test etmesine de olanak sağlamakta ve verilen modeldeki değişkenlerin direkt ve dolaylı etkilerini de dikkate almaktadır. [189]

Yapısal eşitlik modellemesi, *Çoklu Regresyon Analizi*, *Yol Analizi*, *Açıklayıcı Faktör Analizi*, *Doğrulayıcı Faktör Analizi* ve ekonometrideki *Eşanlı Denklem Modellerinden* hareketle ortaya çıkmıştır. Faktör Analizi ve Çoklu Regresyon Analizinin bir kombinasyonu olarak da ele alınmaktadır. Yapısal eşitlik modellemesi yapısal bir teorinin analizinde doğrulayıcı yaklaşımı (yani, hipotez testini) temel alan istatistiksel bir yöntemdir. Tipik olarak bu teori nedensel bir süreci analiz eder. Bu nedenle, *Nedensel Modelleme*, *Kovaryans Yapı Modellemesi* veya *Kovaryans Yapısının Analizi* olarak da bilinmektedir. Yapısal eşitlik modellemesinin özel durumları *Doğrulayıcı Faktör Analizi* ve *Path (Yol) Analizi* olarak ele alınmaktadır.[190]

Yapısal eşitlik modellemesinde kullanılan temel istatistik kovaryanstır. Bunun yanı sıra yapısal eşitlik modellemesinde ortalamalar dikkate alınarak analizler yapılabilmektedir.

---

[189] Nuran Bayram, *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş AMOS Uygulamaları*, 3. Baskı, Ezgi Kitapevi, Bursa 2016, s. 1.
[190] Nuran Bayram, a.*g.e.*, s. 2.

Araştırmada gizil değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması amaçlanmış olup bu noktadan hareketle yapısal eşitlik modellemesi araştırmanın amacına uygun olan metot olarak belirlenmiştir.

3.11.1. Yapısal Eşitlik Modeli Analizinin Varsayımlarının İncelenmesi

Çok değişkenli analizlerde olduğu gibi yapısal eşitlik modeli analizleri de bazı varsayımlara dayanmaktadır. Bu varsayımlardan birincisi yapısal eşitlik modeli analizine dahil edilecek veri setinin normal dağılım göstermesi gerektiğidir. Bu doğrultuda, analize dahil edilecek değişkenler dikkate alınarak, tek değişkenli ve çok değişkenli normal dağılım varsayımı test edilmiştir. Tek değişkenli normal dağılımı değerlendirmek için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanmış ve incelenmiştir.

Basıklık ifadesi, hesaplanan dağılımının normal dağılıma göre ne kadar dik veya düzgün olduğu hakkında bilgi veren bir ölçüttür. Sıfıra yakın basıklık değerleri verinin normale yakın dağılım gösterdiği hakkında bilgi verir. Sıfırdan büyük basıklık değerleri verinin normale göre daha dik, sıfırdan küçük basıklık değerleri ise verinin normale göre daha düz bir dağılım gösterdiğini ifade etmektedir. Çarpıklık ifadesi ise, verilerin normal dağılıma göre simetrisini belirleyen bir ölçüttür. Sıfıra yakın çarpıklık değerleri verilerin normal dağılım eğrisinde olduğu gibi ortalama değer etrafından simetrik bir dağılım gösterdiğini ifade etmektedir.[191] Bir veri setinde ortalamanın ortancadan büyük olması durumunda sağa çarpık bir dağılım, ortalamanın ortancadan küçük olması durumunda ise sola çarpık bir dağılım ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifade ile çarpıklık değerinin sıfırdan büyük olması sağa çarpık bir dağılımın, çarpıklık değerinin sıfırdan küçük olması ise sola çarpık bir dağılımın mevcut olduğunu gösterir. Büyük örneklemli çalışmalarda hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarının ±2 değer aralığında bulunması, normal dağılım varsayımının karşılanması için yeterli

[191] Şeref Kalaycı, a.*g.e.,* s. 58.

görülmektedir.[192] Araştırmada yer alan verilere ait çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 29: Tek Değişkenli Normallik Tablosu

Maddeler		**Çarpıklık**	**Basıklık**
Yaşam Memnuniyeti Ölçeği İYAM Boyutu		Çarpıklık	Basıklık
Ym1	Aile hayatımdan çok memnunum.	-1,48	1,80
Ym2	Oturduğum konuttan çok memnunum.	-0,90	0,24
Ym3	Oturduğum semtten veya mahalleden çok memnunum.	-0,78	-0,24
Ym4	Yakın çevremdeki insanlarla ilişkilerimden çok memnunum.	-1,22	1,68
Yaşam Memnuniyeti Ölçeği GHM Boyutu		Çarpıklık	Basıklık
Ym5	Sağlık hizmetlerinden çok memnunum.	-0,38	-0,77
Ym6	Asayiş hizmetlerinden çok memnunum.	-0,44	-0,71
Ym7	Eğitim hizmetlerinden çok memnunum.	-0,14	-0,95
Ym8	Ulaştırma Hizmetlerinden çok memnunum.	-0,31	-0,79
Yaşam Memnuniyeti Ölçeği BHM Boyutu		Çarpıklık	Basıklık
Ym9	Belediyenin çöp ve çevresel atık toplama hizmetinden çok memnunum.	-0,02	-1,21
Ym10	Belediyenin şebeke suyu hizmetlerinden çok memnunum.	0,63	-0,85
Ym11	Belediyenin toplu taşıma hizmetlerinden çok memnunum.	-0,19	-1,20
Ym12	Belediyenin yol/kaldırım yapımı hizmetlerinden çok memnunum.	0,25	-1,27
Ym13	Belediyenin yeşil alan ve ağaçlandırma hizmetinden çok memnunum.	0,32	-1,03
Ym14	Belediyenin hava kirliliği ile mücadelesinden çok memnunum	0,71	-0,57
Ym15	Belediyenin sağlık, spor merkezi olanaklarından çok memnunum.	0,15	-1,13
Ym16	Belediyenin engellilere yönelik düzenlemelerden çok memnunum	0,25	-0,91
Ym17	Belediyenin ışıklandırma hizmetlerinden çok memnunum.	-0,29	-1,16

[192] Darren George - Paul Mallery, *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference 17.0 Update. 10th Edition*, Pearson, Boston 2010

Ym18	Belediyenin temizlik hizmetlerinden çok memnunum.	0,11	-1,18
Ym19	Belediyenin gıda üreten tesislerin denetimi hizmetlerinden çok memnunum.	0,21	-0,78
Çevre Bilinci CKUO Boyutu		Çarpıklık	Basıklık
Cb1	İnsanları, hava kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.	-0,43	-0,68
Cb2	Motor yağı, boya gibi zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösteririm.	-0,44	-0,65
Cb3	İnsanları, su kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.	-0,53	-0,61
Cb7	Atıkları, yeniden değerlendirilebilmeleri için uygun geri dönüşüm kutularına atarım.	-0,22	-1,00
Cb8	Çöpleri atarken sınıflandırırım.	0,01	-0,99
Cb9	Tarım yapıyorken ya da yapıyor olsaydım toprak ilaçlama, gübreleme ve sulama konusunda çevre açısından dikkatli davranırım. Ya da davranırdım.	-0,83	0,11
Cb10	Çevremdeki insanları, toprak kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.	-0,44	-0,70
Cb11	Çevremdeki insanları, ekolojik dengenin korunması konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.	-0,36	-0,71
Çevre Bilinci GDD Boyutu		Çarpıklık	Basıklık
Cb4	Yazı yazdığım kağıtların her iki yüzünü de kullanmaya özen gösteririm.	-1,07	0,49
Cb5	Kağıt peçete kullanımında her koşulda tutumluyumdur.	-0,98	0,20
Cb6	Atıkların çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.	-1,24	1,55
Çevre Bilinci CBEY Boyutu		Çarpıklık	Basıklık
Cb12	Hava kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.	0,00	-1,08
Cb13	Su kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.	-0,09	-1,10
Cb14	Toprak kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.	-0,08	-1,09
Cb15	Ekolojik denge konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.	0,03	-1,05
Çevre Bilinci CGK Boyutu		Çarpıklık	Basıklık

Cb16	Her şey böyle devam ederse, gelecekte çok büyük çevresel felaketlerle karşı karşıya kalacağımızı düşünüyorum.	-1,56	2,25
Cb17	İnsanlar doğaya müdahale ettiklerinde çoğunlukla yıkıcı sonuçların ortaya çıktığını düşünüyorum	-1,48	2,36
Cb18	Çevrenin insanlar tarafından büyük oranda tahrip edildiğine inanıyorum.	-1,56	3,08
Cb19	Hükümetlerin güneş enerjisi gibi alternatif enerji gelişimiyle ilgili araştırmalara daha çok destek vermeleri gerektiğini düşünüyorum.	-1,51	2,79
Çevre Bilinci CKSOE Boyutu		Çarpıklık	Basıklık
Cb20	Yaşadığım yerdeki su kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	-1,23	1,05
Cb21	Yaşadığım yerdeki toprak kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	-0,85	-0,17
Cb22	Yaşadığım yerdeki hava kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	-1,29	1,02

Tablo 29'a göre, çarpıklık değerlerinin -0,895-0,705 arasında, basıklık değerlerinin ise -1,273-3,079 arasında değerler aldığı anlaşılmaktadır. Çarpıklık değenlerinin birçoğunun negatif olduğu yani dağılımın normale göre sola çarpık olduğu anlaşılmıştır. Benzer şekilde basıklık değerlerinin birçoğunun negatif olduğu yani dağılımın normale göre daha basık ve düz olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, tek değişkenli normal dağılım varsayımının büyük ölçüde karşılandığı söylenebilir.

Tek değişkenli normal dağılımın ardından verilerin çok değişkenli normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda, Mardia'nın çok değişkenli basıklık katsayısı hesaplanarak verilerin çok değişkenli normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir.[193]

Çok değişkenli normal dağılımı incelemek için çok değişkenli basıklığın normalleştirilmiş tahmini olan kritik oran (c.r.) değeri yani "z" değeri dikkate

[193] Kanti V. Mardia, "Applications of some measures of multivariate skewness and kurtosis in testing normality and robustness studies.", *Sankhya: The Indian Journal of Statistics*, Series B, 36(2), 1974, p. 115–128.

alınmaktadır. Yapısal eşitlik modeli analizlerinde çok değişkenli normal dağılımın sağlanabilmesi için kritik oranın 10'un altında olması gerekmektedir.[194] Tablo 30'da çok değişkenli normal dağılımı incelemek için elde edilen veriler gösterilmiştir.

Tablo 30: Çok Değişkenli Normallik Tablosu

Maddeler	Çarpıklık	c.r.	Basıklık	c.r.
Ym2	-0,895	-9,679	0,236	1,279
Ym1	-1,482	-16,028	1,804	9,755
Ym3	-0,78	-8,437	-0,243	-1,315
Ym4	-1,223	-13,228	1,679	9,079
Ym8	-0,31	-3,35	-0,789	-4,267
Ym7	-0,136	-1,471	-0,95	-5,138
Ym6	-0,443	-4,795	-0,712	-3,85
Ym5	-0,377	-4,076	-0,768	-4,152
Ym11	-0,192	-2,081	-1,201	-6,497
Ym9	-0,019	-0,204	-1,206	-6,521
Ym17	-0,292	-3,164	-1,158	-6,262
Ym16	0,25	2,703	-0,905	-4,896
Ym19	0,209	2,265	-0,781	-4,223
Ym10	0,631	6,823	-0,849	-4,592
Ym12	0,247	2,676	-1,273	-6,886
Ym15	0,153	1,651	-1,126	-6,089
Ym18	0,11	1,185	-1,179	-6,375
Ym13	0,319	3,454	-1,028	-5,558
Ym14	0,705	7,627	-0,572	-3,092
Cb19	-1,508	-16,317	2,788	15,076
Cb18	-1,563	-16,91	3,079	16,653
Cb17	-1,479	-15,996	2,361	12,767
Cb16	-1,563	-16,905	2,247	12,15
Cb4	-1,068	-11,549	0,49	2,651
Cb5	-0,978	-10,575	0,198	1,072
Cb6	-1,244	-13,452	1,547	8,365
Cb20	-1,226	-13,256	1,054	5,702
Cb21	-0,845	-9,144	-0,173	-0,938
Cb22	-1,287	-13,925	1,016	5,496
Cb13	-0,085	-0,914	-1,101	-5,956
Cb14	-0,084	-0,906	-1,09	-5,896

[194] Fatma Özmen, Cemal Aküzüm, Erol Koçoğlu vd., "Eğitim Kurumlarında Sosyal Sermayenin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi", *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 58, 2014, s.338.

Cb12	-0,003	-0,031	-1,076	-5,821
Cb15	0,029	0,312	-1,054	-5,699
Cb10	-0,437	-4,725	-0,704	-3,806
Cb3	-0,527	-5,704	-0,614	-3,319
Cb1	-0,433	-4,686	-0,678	-3,668
Cb11	-0,361	-3,903	-0,713	-3,858
Cb2	-0,442	-4,782	-0,649	-3,511
Cb7	-0,224	-2,424	-0,995	-5,384
Cb9	-0,826	-8,935	0,112	0,604
Cb8	0,012	0,135	-0,986	-5,331
Multivariate			***452,963***	***101,056***

Tablo 30 incelendiğinde, normalize çok değişkenli basıklık değerinin 101,056 olarak hesaplandığı görülmektedir. Normalize çok değişkenli basıklık değerinin 8'den büyük olması durumunda veri setinin çok değişkenli normal dağılım göstermediği kabul edilmektedir. [195] Bu doğrultuda elde edilen değerin (c.r. =101,056) 8'den büyük olduğu ve veri setinin çok değişkenli normal dağılıma sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu doğrultuda, Maksimum Likelihood (En çok olabilirlik) tahmin yöntemi yerine, çok değişkenli normal dağılımın karşılanamadığı durumlarda kullanılabilen boostrap yöntemi kullanılmıştır.[196]

Bootstrap yöntemi, herhangi büyüklükteki mevcut veri setindeki gözlemlerin tesadüfi olarak yer değiştirerek yeniden örneklenmesi ile yeni veri setleri oluşturulması prensibine dayanmaktadır. Böylece mevcut veri setinden mümkün olabildiğince fazla miktarda bilgi alınabilmektedir. Bu yöntem ile çok sayıda bootstrap örneklemler oluşturularak, bu örneklemler ile tahmin edicinin güven aralığı ve testin istatistiksel olarak anlamlılığı hesaplanabilmektedir.[197]

---

[195] Yusuf Yılmaz - Yıldırım Yılmaz, "Parametrik Olmayan Testlerin Pazarlama Alanındaki Araştırmalarda Kullanımı: 1995-2002 Arası Yazın Taraması", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 2005, s. 32.

[196] Çiğdem Takma - Hülya Atıl, "Bootstrap Metodu ve Uygulanışı Üzerine Bir Çalışma 2. Güven Aralıkları, Hipotez Testi ve Regresyon Analizinde Bootstrap Metodu", *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43(2), s. 71.

[197] Bradley Efron, "Censored Data and the Bootstrap", *Journal of the American Statistical Association*, Vol. 76, No. 374, 1981, p. 312-319.

Tek değişkenli ve çok değişkenli normal dağılım varsayımları test edildikten sonra çok değişkenli doğrusallık varsayımı test etmek için Spearman Sıra Korelasyon tekniği kullanılmıştır. Bu teknik ile oluşturulan korelasyon matrisi değişkenler arasındaki ilişkinin şiddetini ve yönünü gösterebilmektedir. Elde edilen değerler Tablo 31'de yer almaktadır.

Tablo 31: Faktör Korelasyonlarına Ait Sonuçlar

		GDD	CKUO	CBEY	CKSOE	CGK	BHM	GHM	IYAM
GDD	Korelasyon katsayısı	1,00	,363**	0,00	,209**	,313**	,080*	,250**	,339**
	p		0,00	0,99	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00
	N	702	702	702	702	702	702	702	702
CKUO	Korelasyon katsayısı	,363**	1,00	,391**	,304**	,299**	,149**	,107**	,156**
	p	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	N	702	702	702	702	702	702	702	702
CBEY	Korelasyon katsayısı	0,00	,391**	1,00	0,00	,120**	,178**	,084*	0,00
	p	0,99	0,00		0,94	0,00	0,00	0,03	0,90
	N	702	702	702	702	702	702	702	702
CKSOE	Korelasyon katsayısı	,209**	,304**	0,00	1,00	,368**	-,152**	-,088*	0,04
	p	0,00	0,00	0,94		0,00	0,00	0,02	0,32
	N	702	702	702	702	702	702	702	702
CGK	Korelasyon katsayısı	,313**	,299**	,120**	,368**	1,00	-0,07	0,00	,166**
	p	0,00	0,00	0,00	0,00		0,06	0,90	0,00
	N	702	702	702	702	702	702	702	702
BHM	Korelasyon katsayısı	,080*	,149**	,178**	-,152**	-0,07	1,00	,465**	,174**
	p	0,03	0,00	0,00	0,00	0,06		0,00	0,00
	N	702	702	702	702	702	702	702	702
GHM	Korelasyon katsayısı	,250**	,107**	,084*	-,088*	0,00	,465**	1,00	,374**
	p	0,00	0,00	0,03	0,02	0,90	0,00		0,00
	N	702	702	702	702	702	702	702	702
IYAM	Korelasyon katsayısı	,339**	,156**	0,00	0,04	,166**	,174**	,374**	1,00
	p	0,00	0,00	0,90	0,32	0,00	0,00	0,00	
	N	702	702	702	702	702	702	702	702

**p<0,01; *p<0,05

Spearman sıra korelasyonu, aşırı uç değelerin fazla etkisinde kalmayan ve çok genel anakitle dağılımları için geçerli sınamalara temel olabilecek bir ilişki ölçüsüdür. Spearman sıra korelasyonu ile elde edilen katsayılar sıra sayılarının kullanılması ile elde edilmektedir.[198] Spearman sıra korelasyonu ile elde edilen katsayılar ±1 aralığında değerler almaktadır. Tablo 31 incelendiğinde elde edilen korelasyon katsayılarının ±1 aralığında değerler aldığı anlaşılmaktadır. Hesaplanan korelasyon katsayılarının bazıları istatistiksel olarak anlamsız, bazıları ise korelasyonların 0,01 ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Yaşam memnuniyeti ölçeğinin BHM alt boyutu ile çevre bilinci ölçeğinin GDD, CKUO, CBEY, CKSOE ve CGK alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif ve negatif yönlü anlamlı ve anlamsız ilişkilerin bulunduğu gözlenmiştir. Yaşam memnuniyeti ölçeğinin GHM alt boyutu ile çevre bilinci ölçeğinin GDD, CKUO, CBEY, CKSOE ve CGK alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif ve negatif yönlü anlamlı ve anlamsız ilişkilerin bulunduğu gözlenmiştir. Yaşam memnuniyeti ölçeğinin IYAM alt boyutu ile çevre bilinci ölçeğinin GDD, CKUO, CBEY, CKSOE ve CGK alt boyutları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ve anlamsız ilişkilerin bulunduğu gözlenmiştir.

Çok değişkenli analizlerde uç değerlerin incelenmesi de oldukça önemlidir. Bu bağlamda araştırmada kullanılan veri setinde uç değerlerin olup olmadığını belirlemek için Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanmış ve incelenmiştir. Çok değişkenli uç değer, iki ya da daha fazla değişkene ilişkin puanların kombinasyonları sonucunda oluşan ve normalden aşırı farklı değerler anlamına gelmektedir. Mahal uzaklık değerleri, bir deneğin diğer deneklerin merkezinde olan uzaklığını belirtmekte olup bağımsız değişkenin uzayındaki merkezden veya örneklem ortalamasından tek bir veri uzaklığını ölçen bir istatistiksel teknik olarak tanımlanabilmektedir.[199] 41 değişkene göre belirlenen serbestlik derecesine göre hesaplanan Mahal uzaklık

[198] Yusuf Yılmaz - Yıldırım Yılmaz, a.*g.m.*, s. 181.
[199] Şener Büyüköztürk, Güçlü Şekercioğlu, Ömay Çokluk, *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2012, s.12-15.

değerleri incelenmiş ve 62 adet uç değerin veri setinde bulunduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda, tespit edilen uç veriler veri setinden çıkarılmıştır.

İncelenmesi gereken bir diğer varsayım veri setinde yer alan değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin bulunup bulunmamasıdır. Çok değişkenli analizlerde veriler arasında çoklu bağlantı olup olmadığı VIF (Varyans artış faktör değerleri) değerleri hesaplanarak incelenebilmektedir. VIF değerlerinin ≥ 10 olması durumunda değişkenler arasında çoklu bağlantının bulunduğu anlaşılmaktadır.[200] Araştırma verileri kullanılarak hesaplanan VIF değerlerinin 1,29-8,73 arasında değişen değerler aldığı gözlenmiştir. Bu doğrultuda, yapısal eşitlik modeli analizine dahil edilecek veriler arasında çoklu bağlantının bulunmadığı anlaşılmıştır.

Yapısal eşitlik modeli analizi sonuçlarını etkileyebilen bir diğer değişken örneklem büyüklüğüdür. Literatürde örneklem büyüklüğünün ne kadar olması gerektiği ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Araştırmada kullanılan değişken sayısına bağlı olarak gerekli örneklem sayısı değişmektedir. İlişkisel tarama desenli araştırmalarda %30'luk örneklem büyüklüğünün, bir ilişkinin varlığı ya da yokluğunu kanıtlamak için gerekli olduğu belirtilmiştir.[201] Örneklem büyüklüğü ile ilgili bir diğer görüş; örneklem büyüklüğünün madde sayısının en az iki katı, tercihen 10 katı olmasıdır. Örneklem büyüklüğü arttıkça, gerçek puanlara daha fazla yaklaşılmakta ve daha geçerli tahminler yapılmaktadır.[202] Bu araştırmada örneklem hacmi araştırmada yer alan değişken sayısının 10 katını geçmektedir. Bu doğrultuda, araştırmanın örneklem hacminin yeterli olduğu söylenebilir.

---

[200] Joseph F. Hair Jr, William C. Black, Barry J. Babin, Rolph E. Anderson, *Multivariate Data Analysis,* 7th Edition, Pearson Education: New Jersey 2010, p. 202.
[201] Yener Özen - Abdulkadir Gül, "Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu", *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi,* Sayı 15, 2007, s.415.
[202] Şener Büyüköztürk, "Anket Geliştirme", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 29, s. 142.

3.11.2. Ölçme Modeline İlişkin Değerler

Yapısal eşitlik modellemesi ölçüm modeli ve yapısal model olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Ölçüm modeli, gizil değişkenlerin ya da kuramsal yapıların gözlenen değişkenlere nasıl bağlı olduğunu ve nasıl gösterildiğini belirtmektedir. Yapısal model ise gizil değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri belirlemektedir ve nedensel etkileri tanımlamaktadır.[203]

Ölçme modeline ilişkin standardize edilmiş regresyon katsayıları, standart hataları, t ve p değerleri ile R^2 değerleri Tablo 32'de gösterilmiştir.

Tablo 32: Ölçme Modeline İlişkin Değerlerin Sonuçları

	İfade		**Std. Regresyon Katsayıları**	**Standart Hata**	**t değerleri (c.r.)**	**P**	**R^2**
Çevre Bilinci	CKUO	Cb8	0,543	-	-	-	0,410
		Cb9	0,593	0,085	11,46	***	0,474
		Cb7	0,621	0,074	15,266	***	0,337
		Cb2	0,571	0,091	11,126	***	0,362
		Cb11	0,745	0,099	13,135	***	0,547
		Cb1	0,681	0,093	12,434	***	0,534
		Cb3	0,769	0,1	13,312	***	0,559
		Cb10	0,837	0,104	13,874	***	0,438
	CBEY	Cb15	0,911	-	-	-	0,430
		Cb12	0,896	0,027	36,671	***	0,464
		Cb14	0,969	0,023	47,255	***	0,432
		Cb13	0,969	0,023	47,177	***	0,563
	CKSOE	Cb22	0,819	-	-	-	0,484
		Cb21	0,754	0,05	19,889	***	0,439
		Cb20	0,865	0,045	22,102	***	0,560
	GDD	Cb6	0,626	-	-	-	0,633
		Cb5	0,758	0,107	13,919	***	0,570
		Cb4	0,797	0,107	14,073	***	0,553
	CGK	Cb16	0,389	-	-	-	0,569
		Cb17	0,798	0,193	9,267	***	0,302
		Cb18	0,869	0,186	9,323	***	0,756

[203] Veysel Yılmaz, "Lisrel İle Yapısal Eşitlik Modelleri: Tüketici Şikayetlerine Uygulanması", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 1, 2004, s.80.

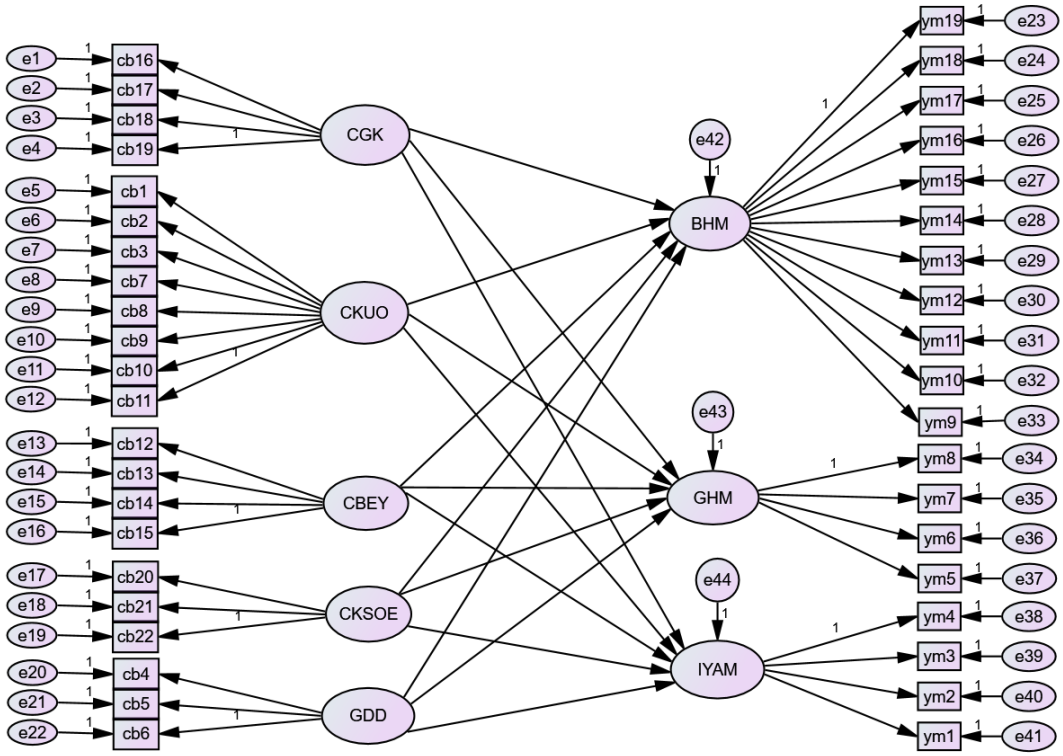
		Cb19	0,55	0,138	8,247	***	0,637
Yaşam Memnuniyeti	BHM	Ym14	0,754	-	-	-	0,151
		Ym13	0,744	0,044	23,337	***	0,635
		Ym18	0,755	0,055	19,396	***	0,575
		Ym15	0,795	0,053	20,337	***	0,392
		Ym12	0,748	0,056	18,957	***	0,749
		Ym10	0,663	0,048	19,031	***	0,569
		Ym19	0,696	0,051	17,882	***	0,671
		Ym16	0,75	0,053	19,224	***	0,938
		Ym17	0,658	0,056	16,923	***	0,939
		Ym9	0,681	0,056	17,066	***	0,803
		Ym11	0,656	0,053	16,89	***	0,831
	GHM	Ym5	0,662	-	-	-	0,700
		Ym6	0,748	0,062	17,646	***	0,592
		Ym7	0,731	0,076	14,397	***	0,464
		Ym8	0,74	0,074	14,497	***	0,554
	IYAM	Ym4	0,601	-	-	-	0,326
		Ym3	0,581	0,126	10,049	***	0,386
		Ym1	0,688	0,116	11,273	***	0,351
		Ym2	0,641	0,119	10,758	***	0,295

Tablo 32'de yer alan R^2 değerleri incelendiğinde, çevre bilinci boyutlarından olan; CKUO boyutundaki değişkenliğin en iyi %56 ile cb3 tarafından açıklandığı, CBEY boyutundaki değişkenliğin en iyi %56 ile cb13 tarafından açıklandığı, CKSOE boyutundaki değişkenliğin en iyi %56 ile cb20 tarafından açıklandığı, GDD boyutundaki değişkenliğin en iyi %63 ile cb6 tarafından açıklandığı ve CGK boyutundaki değişkenliğin en iyi %76 ile cb18 tarafından açıklandığı anlaşılmaktadır.

Yaşam memnuniyeti boyutlarından olan; BHM boyutundaki değişkenliğin en iyi %94 ile ym17 tarafından açıklandığı, GHM boyutundaki değişkenliğin en iyi %70 ile ym5 tarafından açıklandığı ve IYAM boyutundaki değişkenliğin en iyi %39 ile ym3 tarafından açıklandığı anlaşılmıştır. Ölçme modeline ilişkin elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde; gözlenen değişkenlere ait standardize edilmiş regresyon katsayıları, t ve p değerlerine göre modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu söylenebilir.

3.11.3. Araştırma Modelinin Test Edilmesi

Araştırma modelinde bulunan çevre bilinci alt boyutları CKUO (çevreye karşı uyarı ve özen), CBEY (çevre bilinci için eğitim yeterliliği), CKSOE (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi), GDD (geri dönüşüm duyarlılığı) ve CGK (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) ile yaşam memnuniyeti alt boyutları BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet), GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) ve IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) gizil değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek için oluşturulan araştırma modelinin AMOS programındaki görünümü Şekil 4'de gösterilmiştir.

Şekil 4: Araştırma Modelinin AMOS'da Görünümü

Yapısal eşitlik modeli analizlerinde test edilen modelin kabul edilir olup olmadığını belirlemek için uyum iyiliği indekslerinden faydalanılmaktadır. Test edilen modelin kabul edilebilmesi için, bu indekslerin en az kabul edilebilir düzeyde olması gerekmektedir. Yapısal eşitlik modeli analizlerinde test edilen modelin kabul edilebilir olup olmadığını gösteren birçok uyum iyiliği indeksi bulunmaktadır.

Yapısal eşitlik modeli analizlerinde, test edilen modeli değerlendirmek için χ^2, Yaklaşık Hataların Karekökü (RMSEA), Standart Ortalama Hataların Kara Kökü (SRMR), Karşılaştırıcı Uyum İndeksi (CFI), Uyum İyiliği İndeksi (GFI), Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi (AGFI) ve Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) gibi model uyum indeksi değerleri hesaplanmaktadır. Modelin kabul edilebilir olup olmadığına karar verirken uyum indeksi değerleri dikkate alınmaktadır. χ^2 değeri bir farklılık değeri olduğundan bu değerin anlamlı olması, test edilen modelin gerçek modelden anlamlı bir şekilde farklılaştığını ifade eder. Bu nedenle modelin uyumu için χ^2'nin anlamlı olmaması ve 5'ten küçük olması istenir. Fakat bu ölçütün karşılanması çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Bu durumda χ^2'nin serbestlik derecesine (sd) bölünmesi ile elde edilen değer dikkate alınır. χ^2 /sd'nin 5'ten küçük olması, χ^2 anlamlı dahi olsa, modelin uyumlu olduğunu gösterir .[204] CFI ise, 0 ile 1 arası değişen değerler almaktadır. Bire yakın yüksek CFI değerleri modelin veriler ile oldukça uyumlu olduğunu göstermektedir.[205] SRMR ve RMSEA ise 0 ile 1 arasında değişen değerler almaktadır. RMSEA ve SRMR uyum iyiliği değerlerinin 0,05'e eşit veya küçük olması mükemmel uyumu, 0,08'e kadar olan değerleri de kabul edilebilir uyumu göstermektedir. Uyum İyiliği İndeksi (GFI), Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi (AGFI) ve Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) değerlerinin ise 1'e yakın olması modelin iyi uyum gösterdiğini işaret etmektedir.[206] Araştırma modelinin test edilmesi ile elde edilen uyum değerleri Tablo 33'de gösterilmiştir.

---

[204] Rex B. Kline, *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*, 3nd Edition, The GuilfordPress, New York 2011

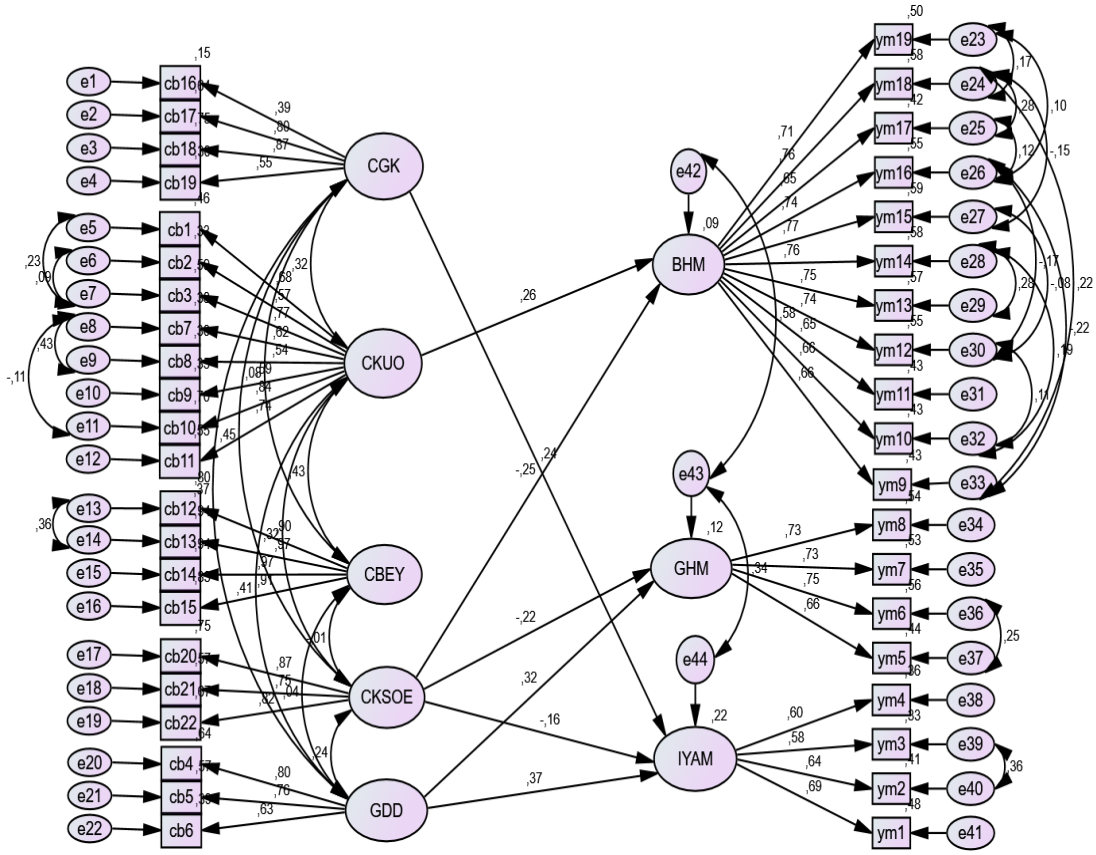
[205] Li-tze Hu and Peter M. Bentler, "Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives", *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 1999, 6(1), p. 1-55.

[206] Kenneth A. Bollen, *Structural equations with latent variables*, New York: Wiley 1989 ; Michael W. Browne - Robert Cudeck, "Alternative ways of assessing model fit", Sage focus editions, Vol. 154, p.136. ; Rex B. Kline, a.g.e.; J.S. Tanaka,-George J. Huba, "A fit index for covariance structure models under arbitrary GLS estimation", *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*,1985, 38, p. 197–201.

Tablo 33: Araştırma Modeline Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Ölçütü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Uyum Değerleri	Uyum Durumu	Kaynak
(χ^2/sd)	≤ 3	≤ 4-5	2,28	İyi Uyum	Byrne, 1989
RMSEA	≤ 0,05	0,06-0,08	0,05	İyi Uyum	Browne ve Cudeck, 1993
SRMR	≤ 0,05	0,06-0,08	0,06	Kabul Edilebilir Uyum	
NFI	≥ 0,90	≥ 0,80	0,89	Kabul Edilebilir Uyum	Hu ve Bentler, 1999
CFI	≥ 0,90	0,80-0,90	0,94	İyi Uyum	McDonald ve Marsh, 1990
GFI	≥ 0,90	0,89-0,85	0,89	Kabul Edilebilir Uyum	Tanaka and Huba, 1985; Jöreskog ve Sörbom, 1984
AGFI	≥ 0,90	0,89-0,80	0,86	Kabul Edilebilir Uyum	

Araştırma modeline ait uyum iyiliği değerleri incelendiğinde, modelin genel olarak kabul edilebilir uyum düzeyinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Modelde yer alan regresyon ağırlıkları ve anlamlılık değerlerine bakıldığında modelde anlamsız yolların (p>0,05) bulunduğu gözlenmiştir. Bu doğrultuda, regresyon ağırlıkları ve anlamlılık düzeylerine göre modelde bulunan anlamsız yollar teker teker çıkarılmıştır. Anlamsız olan tüm yollar modelden çıkarıldıktan sonra model tekrar analiz edilmiş ve daha iyi uyum değerleri elde etmek için uyun modifikasyon indeksleri uygulanmıştır. Modifikasyon indeksleri sadece aynı gizil değişken altında bulunan gözlenen değişkenlerin hata değerleri arasında uygulanmıştır. Nihai model Şekil 5'de gösterilmiştir.

Şekil 5: Yapısal Eşitlik Modeli

Şekil 5'deki modelin test edilmesi sonucunda elde edilen regresyon ağırlıkları (estimates/bootstrap) ve anlamlılık değerlerine göre modelde kalan tüm yolların anlamlı olduğu gözlenmiştir. Bootstrap yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen analiz sonucu elde edilen uyum iyiliği değerleri Tablo 34'de yer almaktadır.

Tablo 34: Yapısal Modele Ait Uyum Değerleri

Uyum İyiliği Ölçütü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Uyum Değerleri	Uyum Durumu	Kaynak
(χ^2/sd)	≤ 3	≤ 4-5	2,27	İyi Uyum	Byrne, 1989
RMSEA	≤ 0,05	0,06-0,08	0,05	İyi Uyum	Browne ve Cudeck, 1993
SRMR	≤ 0,05	0,06-0,08	0,06	Kabul Edilebilir Uyum	
NFI	≥ 0,90	≥ 0,80	0,89	Kabul Edilebilir Uyum	Hu ve Bentler, 1999
CFI	≥ 0,90	0,80-0,90	0,94	İyi Uyum	McDonald ve Marsh, 1990

GFI	≥ 0,90	0,89-0,85	0,88	Kabul Edilebilir Uyum	Tanaka and Huba, 1985; Jöreskog ve Sörbom, 1984
AGFI	≥ 0,90	0,89-0,80	0,87	Kabul Edilebilir Uyum	

Tablo 34'e göre, test edilen yapısal eşitlik modelinin genel olarak kabul edilebilir uyum indeksi değerlerine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen sonuçlar modelin istatistiksel olarak anlamlı ve uygun olduğunu göstermiştir.

Araştırmada çok değişkenli normal dağılım varsayımı sağlanamadığından bootstrap yöntemi kullanılmıştır. Bootstrap yönteminde güven aralığı %95 olarak alınmıştır. Güven aralığı değerleri hesaplanırken bootstrap örneklem sayısı 4000 olarak seçilmiştir. Araştırma hipotezlerinin anlamlılığı test edilirken p değeri ile birlikte bootstrap güven aralığının sıfır değerini içermemesi de dikkate alınmıştır. Bootstrap güven aralığının sıfır değerini içermemesi araştırma hipotezinin kabul edildiği anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda, yapısal eşitlik modeline ait sonuçlar Tablo 35'de gösterilmiştir.

Tablo 35: Yapısal Modele Ait Test Sonuçları ve Bootstrap Güven Aralığı Değerleri

Yapısal İlişkiler			**Std. Regresyon Katsayıları**	**Regresyon Katsayıları**	**Standart Hata**	**t değerleri (c.r.)**	**P**	**Bootstrap %95 Güven Aralığı**	
								Alt	**Üst**
IYAM	<---	CGK	0,239	0,339	0,09	3,763	0,001	0,107	0,372
BHM	<---	CKUO	0,259	0,378	0,064	5,868	0,001	0,176	0,347
BHM	<---	CKSOE	-0,247	-0,27	0,05	-5,341	0,001	-0,336	-0,159
GHM	<---	CKSOE	-0,223	-0,213	0,047	-4,536	0,001	-0,318	-0,124
IYAM	<---	CKSOE	-0,162	-0,106	0,037	-2,879	0,004	-0,266	-0,051
GHM	<---	GDD	0,321	0,479	0,075	6,386	0,001	0,226	0,413

IYAM	<---	GDD	0,367	0,375	0,064	5,888	0,001	0,246	0,493

"Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır." hipotezi p<0,01 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için kabul edilmiştir. Ayrıca, %95 Bootstrap güven aralığı sonuçları incelendiğinde alt ve üst değer aralığının 0'ı içermemesi hipotezin kabul edilmesini desteklemektedir. Bu sonuç, çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin, yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM üzerinde doğrudan negatif yönlü bir etkisinin bulunduğunu göstermiştir.

"Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır." hipotezi p<0,01 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için kabul edilmiştir. Ayrıca, %95 Bootstrap güven aralığı sonuçları incelendiğinde alt ve üst değer aralığının 0'ı içermemesi hipotezin kabul edilmesini desteklemektedir. Bu sonuç, çevre bilincinin alt boyutu olan GDD' nin, yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM üzerinde doğrudan pozitif yönlü bir etkisinin bulunduğunu göstermiştir.

"Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır." hipotezi p<0,01 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için kabul edilmiştir. Ayrıca, %95 Bootstrap güven aralığı sonuçları incelendiğinde alt ve üst değer aralığının 0'ı içermemesi hipotezin kabul edilmesini desteklemektedir. Bu sonuç, çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM üzerinde doğrudan pozitif yönlü bir etkisinin bulunduğunu göstermiştir.

"Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır." hipotezi p<0,01 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için kabul edilmiştir. Ayrıca, %95 Bootstrap güven aralığı sonuçları incelendiğinde alt ve üst değer aralığının 0'ı içermemesi hipotezin kabul edilmesini desteklemektedir. Bu sonuç, çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM üzerinde doğrudan negatif yönlü bir etkisinin bulunduğunu göstermiştir.

"Çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır." hipotezi p<0,01 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için kabul edilmiştir. Ayrıca, %95 Bootstrap güven aralığı sonuçları incelendiğinde alt ve üst değer aralığının 0'ı içermemesi hipotezin kabul edilmesini desteklemektedir. Bu sonuç, çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM üzerinde doğrudan pozitif yönlü bir etkisinin bulunduğunu göstermiştir.

"Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE ' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır." hipotezi p<0,01 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için kabul edilmiştir. Ayrıca, %95 Bootstrap güven aralığı sonuçları incelendiğinde alt ve üst değer aralığının 0'ı içermemesi hipotezin kabul edilmesini desteklemektedir. Bu sonuç, çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE ' nin yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM üzerinde doğrudan negatif yönlü bir etkisinin bulunduğunu göstermiştir.

"Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır." hipotezi p<0,01 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için kabul edilmiştir. Ayrıca, %95 Bootstrap güven aralığı

sonuçları incelendiğinde alt ve üst değer aralığının 0'ı içermemesi hipotezin kabul edilmesini desteklemektedir. Bu sonuç, çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM üzerinde doğrudan pozitif yönlü bir etkisinin bulunduğunu göstermiştir.

Yapısal modele ilişkin test sonuçları ve bootsrap güven aralığı değerleri raporlandıktan sonra AMOS ile elde edilen yapısal eşitlikler ve R^2 değerleri incelenmiştir. Elde edilen yapısal eşitlikler ve R^2 değerleri Tablo 36'da gösterilmiştir.

Tablo 36: Araştırma Modeli YEM Sonuçları

Yapısal Eşitlik	R^2
BHM= 0,26*CKUO + -0,25*CKSOE	0,09
GHM= -0,22* CKSOE + 0,32*GDD	0,12
IYAM= 0,24*CGK + -0,16* CKSOE +0,37*GDD	0,22

Yapısal eşitlikler incelendiğinde; birinci yapısal eşitlikte, CKUO (çevreye karşı uyarı ve özen) ve CKSOE (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) arasında ters yönlü bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır. CKUO ve CKSOE birlikte BHM' nin (belediye hizmetlerinden memnuniyet) %9'unu açıklamaktadır.

İkinci yapısal eşitlikte, CKSOE (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) ve GDD (geri dönüşüm duyarlılığı) arasında ters yönlü bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır. CKSOE ve GDD birlikte GHM' nin (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) %12'sini açıklamaktadır.

Üçüncü yapısal eşitlikte, CGK (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı), CKSOE (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) ve GDD (geri dönüşüm duyarlılığı) arasında ters yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. CGK, CKSOE ve GDD birlikte IYAM'ın (insan ve yaşam alanından memnuniyet) %22'sini açıklamaktadır.

Araştırma modeline ait hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığına ilişkin sonuçlar Tablo 37’ de verilmiştir

Tablo 37: Araştırma Hipotezlerine Ait Sonuçlar

Hipotez		**Hipotez Sonucu**
H_1	Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	**Doğrulandı**
H_2	Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Doğrulanmadı
H_3	Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Doğrulanmadı
H_4	Çevre bilincinin alt boyutu olan CBEY' in (çevre bilinci için eğitim yeterliliği) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Doğrulanmadı
H_5	Çevre bilincinin alt boyutu olan CBEY' in (çevre bilinci için eğitim yeterliliği) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Doğrulanmadı
H_6	Çevre bilincinin alt boyutu olan CBEY' in (çevre bilinci için eğitim yeterliliği) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Doğrulanmadı
H_7	Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	**Doğrulandı**
H_8	Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	**Doğrulandı**

H_9	Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	**Doğrulandı**
H_{10}	Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Doğrulanmadı
H_{11}	Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	**Doğrulandı**
H_{12}	Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	**Doğrulandı**
H_{13}	Çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Doğrulanmadı
H_{14}	Çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	Doğrulanmadı
H_{15}	Çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	**Doğrulandı**

Elde edilen istatistiksel sonuçlara göre Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutları olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet), GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) ve IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD'nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutları olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) ve IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak, çevre bilincinin alt boyutu olan CGK'nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

3.12. Ölçeklere İlişkin Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Farklılıklarının Testi

Yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci ölçekleri alt boyutlarının sosyo-demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediği istatistiksel analizler kullanılarak test edilmiştir. Bu farklılıkların testini yapabilmek için gerekli istatistiksel tekniği seçmek için öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Normallik varsayımını testi için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 38' de verilmektedir.

Tablo 38: Ölçeklerin Alt Boyutlarına İlişkin Kolmogorov-Smirnov Test Sonuçları

Ölçekler	Ölçek Alt Boyutları	Kolmogorov-Smirnov	Sig.
Yaşam Memnuniyeti	BHM	,058	,000
	GHM	,088	,000
	IYAM	,143	,000
Çevre Bilinci	CKUO	,083	,000
	CBEY	,147	,000
	CKSOE	,174	,000
	GDD	,168	,000
	CGK	,139	,000

Tablo 38’ de görüldüğü üzere, ölçeklerin tüm alt boyutlarına ilişkin normallik test sonuçları p<0,05 çıkarak, normal dağılım göstermedikleri anlaşılmıştır. Parametrik testler (t testi, ANOVA, F testi vb.) için gerekli olan normallik varsayımı sağlanmadığı için, ölçeklerin alt boyutlarının sosyo-demografik özelliklere göre farklılıklarının testleri, parametrik olmayan testler (Mann-Whitney U testi, Kruskal-Wallis H testi vb.) kullanarak yapılacaktır.

Çalışmada aralıksız ölçülen iki bağımsız grup arasındaki farklılıkların tespiti için kullanılan Mann-Whitney U testi ile, sürekli değişkenlere sahip üç ya da daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlayan ve gruplar arası tek yönlü varyans analizinin (one-way ANOVA) parametrik olmayan alternatifi olan Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Her ölçeğin alt boyutları için testler yapılarak tablolaştırılmıştır.

3.12.1. Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Alt Boyutlarının Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Farklılıklarının Testi

Normal dağılım varsayımının sağlanmaması nedeniyle, cinsiyet ve tasarruf yapma durumu bağımsız değişkenlerinin yaşam memnuniyeti alt boyutlarına etkisi Mann-Whitney U testi ile ölçülmüştür. Test sonuçları Tablo 39’ da gösterilmiştir.

Tablo 39: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Alt Boyutlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	**Bağımsız Değişken**		**Z**	**Sig.**	**Açıklama**
BHM	**Cinsiyet Sıra Ortalaması**		-1,100	0,271	Bireylerin cinsiyetleri ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Kadın	Erkek			
	343,49	360,33			

GHM	**Cinsiyet Sıra Ortalaması**		-0,647	0,518	Bireylerin cinsiyetleri ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Kadın	Erkek			
	346,80	356,67			
IYAM	**Cinsiyet Sıra Ortalaması**		-0,525	0,600	Bireylerin cinsiyetleri ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Kadın	Erkek			
	347,70	355,69			
BHM	**Tasarruf Durumu Sıra Ortalaması**		-0,254	0,800	Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Evet	Hayır			
	353,80	349,86			
GHM	**Tasarruf Durumu Sıra Ortalaması**		-1,461	0,144	Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Evet	Hayır			
	364,69	342,11			
IYAM	**Tasarruf Durumu Sıra Ortalaması**		-3,551	**0,000**	Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sıra ortalamalarına bakıldığında da tasarruf yapabilen bireylerin insan ve yaşam alanlarından memnuniyetlerinin daha fazla olduğu görülmektedir.
	Evet	Hayır			
	383,48	328,73			

Tablo 39'da yer alan yaşam memnuniyeti ölçeğinin alt boyutlarına ait Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakıldığında; cinsiyet ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet), GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) ve IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçtan hareketle, bireylerin cinsiyetlerinin yaşam memnuniyetlerini etkilemedikleri söylenebilir.

Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) ve GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ancak IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, tasarruf yapabilen bireylerin insan ve yaşam alanlarından memnuniyetlerinin daha fazla olduğu söylenebilir.

Normal dağılım varsayımının sağlanmaması nedeniyle, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim durumu, meslek, çalışma durumu, aylık hane geliri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailede kaç kişi yaşandığı, yaşanılan evin mülkiyet durumu, tasarruf değerlendirme biçimi, Uzunköprü' de yaşama nedeni, Uzunköprü'de ikamet yılı, hayatta en çok mutlu eden kişi, hayatta en çok mutlu eden neden, en çok rahatsız eden kirlilik türü, ergene kirliliği nedeni, ısınma kaynağı, doğalgaz gelmesini isteme nedeni ve doğalgaz gelmesini istememe nedenine ilişkin bağımsız değişkenlerinin yaşam memnuniyeti alt boyutlarına etkisi Kruskal Wallis H testi ile ölçülmüştür.

Kruskal Wallis H testi sonucunda; bireylerin yaşları, medeni durumları, sahip oldukları çocuk sayıları, eğitim durumları, meslekleri, çalışma durumları, annelerinin eğitim durumu, babalarının eğitim durumu, Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri, Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl, Ergene nehri kirliliğine en çok neden olan kişi/kurum düşünceleri, beldeye doğalgazın gelmesini istemelerindeki başlıca neden ve beldeye doğalgazın gelmesini istememelerindeki başlıca neden ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bireylerin hane ortalama net gelirleri, babalarının eğitim durumu, yaşadıkları evin mülkiyet durumu, tasarrufları değerlendirme biçimi, Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri, hayatta en çok mutlu eden kişi, Ergene nehri kirliliğine en çok neden olan kişi/kurum ve beldeye doğalgazın gelmesini istememelerindeki başlıca nedeni ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bireylerin annelerinin eğitim durumu, babalarının eğitim durumu, ailelerindeki kişi sayısı, tasarrufları değerlendirme biçimi, Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri, Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl, hayatta en çok mutlu eden kişi, Ergene nehri kirliliğine en çok neden olan kişi/kurum düşünceleri, kışları ısınmak için en çok tercih ettikleri enerji kaynağı ve beldeye doğalgazın gelmesini

istemelerindeki başlıca neden ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kruskal Wallis H testine ait anlamlı ilişkiler ise Tablo 40' da gösterilmiştir.

Tablo 40: Yaşam Memnuniyeti Ölçeğinin Alt Boyutlarına Ait Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Sıra Ortalaması	χ^2	Sig.	Açıklama
BHM	**Yaş**		32,317	0,000	Bireylerin yaşları ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	18-25	326,87			
	26-35	324,31			
	36-45	344,54			
	46-55	376,40			
	56-65	442,71			
	66+	485,92			
GHM	**Yaş**		15,416	0,009	Bireylerin yaşları ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	18-25	329,15			
	26-35	326,62			
	36-45	377,50			
	46-55	361,96			
	56-65	410,24			
	66+	420,08			
BHM	**Medeni Durum**		18,497	0,001	Bireylerin medeni durumları ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hiç Evlenmedi	324,71			
	Evli	363,36			
	Eşi Öldü	451,20			
	xx	415,33			
	Ayrı Yaşıyor	303,90			
GHM	**Medeni Durum**		14,757	0,005	Bireylerin medeni durumları ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır..
	Hiç Evlenmedi	325,92			
	Evli	368,10			
	Eşi Öldü	426,58			
	Boşandı	387,89			
	Ayrı Yaşıyor	244,00			
BHM	**Çocuk Sayısı**		12,258	0,031	Bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet)
	yok	328,59			
	1	377,89			

	2	361,30			arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	3	407,07			
	4	400,98			
	5 ve üzeri	391,67			
BHM	**Eğitim Durumu**		20,505	0,009	Bireylerin eğitim durumları ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	410,31			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	423,03			
	İlkokul	408,71			
	Ortaokul	339,15			
	Lise	353,31			
	Önlisans	345,52			
	Lisans	286,35			
	Yüksek Lisans	383,10			
	Doktora	339,13			
GHM	**Eğitim Durumu**		19,162	0,014	Bireylerin eğitim durumları ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	329,31			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	403,13			
	İlkokul	398,37			
	Ortaokul	348,84			
	Lise	363,66			
	Önlisans	329,34			
	Lisans	290,87			
	Yüksek Lisans	285,45			
	Doktora	247,00			
BHM	**Meslek**		16,001	0,014	Bireylerin meslekleri ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Memur	348,31			
	Serbest Meslek/Esnaf	338,88			
	Çiftçi	421,23			
	İşçi	377,12			
	Ev Hanımı	383,83			
	Öğrenci	321,80			
	Diğer	324,34			
GHM	**Meslek**		17,758	0,007	Bireylerin meslekleri ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Memur	318,26			
	Serbest Meslek/Esnaf	356,57			
	Çiftçi	432,75			
	İşçi	352,10			

	Ev Hanımı	377,12			
	Öğrenci	345,49			
	Diğer	287,27			
BHM	**Çalışma Durumu**		15,885	0,044	Bireylerin çalışma durumları ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Çalışıyor	348,56			
	İşsiz iş arıyor	357,46			
	Ev kadını/kızı	378,26			
	Çalışan Öğrenci	350,30			
	Öğrenci	317,82			
	Çalışan Emekli	428,14			
	Emekli	424,33			
	Mevsimlik Çalışan	422,44			
	Çalışamaz halde	318,60			
GHM	**Çalışma Durumu**		21,307	0,006	Bireylerin çalışma durumları ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Çalışıyor	353,18			
	İşsiz iş arıyor	248,06			
	Ev kadını/kızı	372,80			
	Çalışan Öğrenci	271,63			
	Öğrenci	349,69			
	Çalışan Emekli	456,80			
	Emekli	383,88			
	Mevsimlik Çalışan	346,00			
	Çalışamaz halde	229,30			
GHM	**Hane Aylık Gelir**		15,642	0,029	Bireylerin hane ortalama net gelirleri ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	0-1499	347,04			
	1500-2999	378,75			
	3000-4499	334,62			
	4500-5999	361,70			
	6000-7499	312,32			
	7500-8999	260,03			
	9000-10499	238,56			
	10500 ve üzeri	215,88			
IYAM	**Hane Aylık Gelir**		21,502	0,003	Bireylerin hane ortalama net gelirleri ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	0-1499	321,65			
	1500-2999	362,70			
	3000-4499	403,10			
	4500-5999	386,19			
	6000-7499	232,36			
	7500-8999	293,23			
	9000-10499	333,56			
	10500 ve üzeri	339,06			

BHM	**Aile Kişi Sayısı**		14,485	0,025	Bireylerin ailelerindeki kişi sayısı ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	1	387,09			
	2	351,56			
	3	349,82			
	4	372,10			
	5	327,71			
	6	331,07			
	7 ve üzeri	203,62			
IYAM	**Aile Kişi Sayısı**		13,096	0,042	Bireylerin ailelerindeki kişi sayısı ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	1	313,28			
	2	321,19			
	3	371,88			
	4	355,74			
	5	379,27			
	6	306,41			
	7 ve üzeri	255,97			
GHM	**Ev Mülkiyet Durumu**		17,822	0,001	Bireylerin yaşadıkları evin mülkiyet durumu ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kendinizin	372,62			
	Büyüklerinizin, Miraslı Ev	308,10			
	Akraba,Tanıdık Yanı	332,55			
	Lojman	129,50			
	Kira	302,82			
IYAM	**Ev Mülkiyet Durumu**		22,660	0,000	Bireylerin yaşadıkları evin mülkiyet durumu ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kendinizin	375,12			
	Büyüklerinizin, Miraslı Ev	308,03			
	Akraba,Tanıdık Yanı	357,35			
	Lojman	184,50			
	Kira	291,43			
IYAM	**Tasarruf Değerlendirme**		10,432	0,034	Bireylerin tasarrufları değerlendirme biçimi ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Banka	150,26			
	Altın	137,97			
	Gayrimenkul	188,25			
	Borsa	229,75			
	Diğer	136,02			
BHM	**Uzunköprü'de İkamet Yıl**		30,481	0,000	Bireylerin Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	1 yıldan az	286,67			
	1-2 yıl	289,84			
	3-4 yıl	294,39			
	5-6 yıl	336,75			
	7-8 yıl	393,32			

	9-10 yıl	435,48			
	11-12 yıl	274,92			
	13-14 yıl	263,48			
	15 yıl ve üzeri	373,84			
IYAM	**Hayatta En Çok Mutlu Eden Kişi**		17,022	0,017	Bireyleri hayatta en çok mutlu eden kişi ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kendim	318,44			
	Çocuklarım	337,85			
	Anne-Babam	345,60			
	Arkadaşlarım	226,82			
	Yeğenlerim	269,33			
	Torunlarım	277,68			
	Eşim	366,67			
	Tüm Ailem	371,65			
BHM	**Hayatta En Çok Mutlu Eden Neden**		11,589	0,041	Bireyleri hayatta en çok mutlu eden neden ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Güç	235,54			
	Başarı	326,13			
	İş	379,65			
	Sağlık	362,44			
	Sevgi	355,88			
	Para	360,73			
GHM	**Hayatta En Çok Mutlu Eden Neden**		26,131	0,000	Bireyleri hayatta en çok mutlu eden neden ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Güç	256,98			
	Başarı	326,14			
	İş	261,46			
	Sağlık	387,42			
	Sevgi	339,23			
	Para	306,44			
IYAM	**Hayatta En Çok Mutlu Eden Neden**		15,392	0,009	Bireyleri hayatta en çok mutlu eden neden ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Güç	264,52			
	Başarı	346,59			
	İş	295,38			
	Sağlık	378,12			
	Sevgi	330,45			
	Para	321,79			
BHM	**En Çok Rahatsız Eden Kirlilik Türü**		16,552	0,002	Bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hava kirliliği	351,05			
	Gürültü kirliliği	387,55			
	Su kirliliği	315,55			
	Toprak kirliliği	432,30			

	Diğer	320,00			
GHM	**En Çok Rahatsız Eden Kirlilik Türü**		11,059	0,026	Bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hava kirliliği	361,74			
	Gürültü kirliliği	376,10			
	Su kirliliği	328,54			
	Toprak kirliliği	348,27			
	Diğer	180,39			
IYAM	**En Çok Rahatsız Eden Kirlilik Türü**		9,801	0,044	Bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hava kirliliği	349,23			
	Gürültü kirliliği	405,33			
	Su kirliliği	333,71			
	Toprak kirliliği	362,47			
	Diğer	250,89			
BHM	**Isınma Kaynak**		9,848	0,020	Bireylerin kışları ısınmak için en çok tercih ettikleri enerji kaynağı ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kömür	354,46			
	Elektirik	387,90			
	Tüp	393,30			
	Odun	257,66			
IYAM	**Isınma Kaynak**		16,422	0,001	Bireylerin kışları ısınmak için en çok tercih ettikleri enerji kaynağı ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kömür	340,96			
	Elektirik	436,37			
	Tüp	548,90			
	Odun	402,82			
BHM	**Doğalgaz Gelmesini İsteme Neden**		10,097	0,018	Bireylerin beldeye doğalgazın gelmesini istemelerindeki başlıca neden ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Daha ekonomik olması	344,61			
	Daha zahmetsiz olması	319,00			
	Çevre dostu olması	287,90			
	Diğer	275,14			
GHM	**Doğalgaz Gelmesini İstememe Neden**		9,583	0,022	Bireylerin beldeye doğalgazın gelmesini istememelerindeki başlıca neden ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Daha masraflı olması	90,06			
	Alışılmadık olması	103,56			
	Tehlikeli olması	75,96			
	Diğer	68,48			

3.12.2. Çevre Bilinci Ölçeğinin Alt Boyutlarının Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Farklılıklarının Testi

Normal dağılım varsayımının sağlanmaması nedeniyle, cinsiyet ve tasarruf yapma durumu bağımsız değişkenlerinin yaşam memnuniyeti alt boyutlarına etkisi Mann-Whitney U testi ile ölçülmüştür. Test sonuçları Tablo 41' de gösterilmiştir

Tablo 41: Çevre Bilinci Ölçeğinin Alt Boyutlarına Ait Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken		Z	Sig.	Açıklama
CKUO	**Cinsiyet Sıra Ortalaması**		-3,708	0,000	Bireylerin cinsiyetleri ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sıra ortalamalarına bakıldığında da kadınların erkeklerden daha fazla çevreye karşı uyarı ve özen gösterdikleri görülmektedir.
	Kadın	Erkek			
	368	334			
CBEY	**Cinsiyet Sıra Ortalaması**		-0,614	0,539	Bireylerin cinsiyetleri ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Kadın	Erkek			
	368	334			
CKSOE	**Cinsiyet Sıra Ortalaması**		-2,478	0,013	Bireylerin cinsiyetleri ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sıra ortalamalarına bakıldığında da kadınların erkeklerden daha fazla çevre kirliliğinin sağlığını olumsuz etkilediğini düşündükleri görülmektedir.
	Kadın	Erkek			
	368	334			
GDD	**Cinsiyet Sıra Ortalaması**		-0,207	0,836	Bireylerin cinsiyetleri ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Kadın	Erkek			
	368	334			
CGK	**Cinsiyet Sıra Ortalaması**		-0,132	0,895	Bireylerin cinsiyetleri ile CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Kadın	Erkek			
	368	334			
CKUO	**Tasarruf Durumu Sıra Ortalaması**		-2,898	0,004	Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen)

	Evet	Hayır			arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sıra ortalamalarına bakıldığında da tasarruf yapabilen bireylerin daha fazla çevreye karşı uyarı ve özen gösterdikleri görülmektedir.
	377,75	332,81			
CBEY	**Tasarruf Durumu Sıra Ortalaması**		-2,770	0,006	Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Sıra ortalamalarına bakıldığında da tasarruf yapabilen bireylerin daha fazla çevre bilinci için yeterli eğitim aldıklarını düşündükleri görülmektedir.
	Evet	Hayır			
	376,32	333,82			
CKSOE	**Tasarruf Durumu Sıra Ortalaması**		-1,555	0,120	Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Evet	Hayır			
	365,23	341,72			
GDD	**Tasarruf Durumu Sıra Ortalaması**		-0,573	0,567	Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Evet	Hayır			
	356,62	347,85			
CGK	**Tasarruf Durumu Sıra Ortalaması**		-0,217	0,829	Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
	Evet	Hayır			
	349,57	352,88			

Tablo 41'de yer alan yaşam memnuniyeti ölçeğinin alt boyutlarına ait Mann-Whitney U testi sonuçlarına bakıldığında; cinsiyet ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği), GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) ve CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ancak cinsiyet ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) ve CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, kadınların erkeklerden daha fazla çevreye karşı uyarı ve özen gösterdikleri ayrıca çevre kirliliğinin sağlığını olumsuz etkilediğini düşündükleri görülmektedir.

Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi), GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ancak CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) ve CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim

Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, tasarruf yapabilen bireylerin daha fazla çevreye karşı uyarı ve özen gösterdikleri ve çevre bilinci için yeterli eğitim aldıklarını düşündükleri söylenebilir.

Normal dağılım varsayımının sağlanmaması nedeniyle, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim durumu, meslek, çalışma durumu, aylık hane geliri, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailede kaç kişi yaşandığı, yaşanılan evin mülkiyet durumu, tasarruf değerlendirme biçimi, Uzunköprü' de yaşama nedeni, Uzunköprü'de ikamet yılı, hayatta en çok mutlu eden kişi, hayatta en çok mutlu eden neden, en çok rahatsız eden kirlilik türü, ergene kirliliği nedeni, ısınma kaynağı, doğalgaz gelmesini isteme nedeni ve doğalgaz gelmesini istememe nedenine ilişkin bağımsız değişkenlerinin çevre bilinci alt boyutlarına etkisi Kruskal Wallis H testi ile ölçülmüştür.

Kruskal Wallis H testi sonucunda; bireylerin yaşları, medeni durumları, sahip oldukları çocuk sayıları, meslekleri, çalışma durumları, yaşadıkları evin mülkiyet durumu, tasarrufları değerlendirme biçimi, Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri, Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl, hayatta en çok mutlu eden kişi, hayatta en çok mutlu eden neden, Ergene nehri kirliliğine en çok neden olan kişi/kurum düşünceleri, beldeye doğalgazın gelmesini istemelerindeki başlıca neden ve beldeye doğalgazın gelmesini istememelerindeki başlıca neden ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları, hane ortalama net gelirleri, ailelerindeki kişi sayısı, yaşadıkları evin mülkiyet durumu, tasarrufları değerlendirme biçimi, hayatta en çok mutlu eden kişi, hayatta en çok mutlu eden neden, Ergene nehri kirliliğine en çok neden olan kişi/kurum düşünceleri, beldeye doğalgazın gelmesini istemelerindeki başlıca neden ve beldeye doğalgazın gelmesini istememelerindeki başlıca neden ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bireylerin eğitim durumları, meslekleri, hane ortalama net gelirleri, ailelerindeki kişi sayısı, tasarrufları değerlendirme biçimi, Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri, Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl, Ergene nehri kirliliğine en çok neden olan kişi/kurum düşünceleri, kışları ısınmak için en çok tercih ettikleri enerji kaynağı ve beldeye doğalgazın gelmesini istememelerindeki başlıca neden ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bireylerin yaşları, medeni durumları, sahip oldukları çocuk sayıları, meslekleri, çalışma durumları, hane ortalama net gelirleri, yaşadıkları evin mülkiyet durumu, ailelerindeki kişi sayısı, tasarrufları değerlendirme biçimi, Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri, Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl, hayatta en çok mutlu eden kişi, hayatta en çok mutlu eden neden, en çok rahatsız eden kirlilik türü, Ergene nehri kirliliğine en çok neden olan kişi/kurum düşünceleri, kışları ısınmak için en çok tercih ettikleri enerji kaynağı ve beldeye doğalgazın gelmesini istememelerindeki başlıca neden ile CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bireylerin medeni durumları, sahip oldukları çocuk sayıları, çalışma durumları, ailelerindeki kişi sayısı, yaşadıkları evin mülkiyet durumu, tasarrufları değerlendirme biçimi, hayatta en çok mutlu eden neden, Ergene nehri kirliliğine en çok neden olan kişi/kurum düşünceleri, beldeye doğalgazın gelmesini istemelerindeki başlıca neden ve beldeye doğalgazın gelmesini istememelerindeki başlıca neden ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kruskal Wallis H testine ait anlamlı ilişkiler ise Tablo 42’ de gösterilmiştir.

Tablo 42: Çevre Bilinci Ölçeğinin Alt Boyutlarına Ait Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Sıra Ortalaması	χ^2	Sig.	Açıklama
CKUO	**Yaş**		20,709	0,001	Bireylerin yaşları ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	18-25	364,82			
	26-35	327,99			
	36-45	351,89			
	46-55	348,70			
	56-65	442,93			
	66+	249,72			
CKSOE	**Yaş**		23,857	0,000	Bireylerin yaşları ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	18-25	386,96			
	26-35	345,91			
	36-45	343,03			
	46-55	332,34			
	56-65	329,26			
	66+	229,28			
GDD	**Yaş**		15,937	0,007	Bireylerin yaşları ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır..
	18-25	317,50			
	26-35	366,34			
	36-45	387,29			
	46-55	373,87			
	56-65	381,81			
	66+	311,46			
CKSOE	**Medeni Durum**		17,709	0,001	Bireylerin medeni durumları ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hiç Evlenmedi	377,43			
	Evli	327,79			
	Eşi Öldü	281,74			
	Boşandı	421,20			
	Ayrı Yaşıyor	350,50			
GDD	**Medeni Durum**		18,834	0,001	Bireylerin medeni durumları ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hiç Evlenmedi	322,91			
	Evli	387,90			
	Eşi Öldü	317,24			
	Boşandı	334,76			
	Ayrı Yaşıyor	283,40			
GDD	**Çocuk Sayısı**		14,382	0,013	Bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında
	yok	330,14			
	1	388,63			

	2	385,82			anlamlı bir fark bulunmaktadır..
	3	357,38			
	4	296,83			
	5 ve üzeri	295,58			
CKUO	**Eğitim Durumu**		31,593	0,000	Bireylerin eğitim durumları ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	269,25			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	207,37			
	İlkokul	317,26			
	Ortaokul	343,51			
	Lise	349,28			
	Önlisans	332,08			
	Lisans	419,32			
	Yüksek Lisans	468,25			
	Doktora	575,50			
CBEY	**Eğitim Durumu**		24,850	0,002	Bireylerin eğitim durumları ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır..
	Okur-Yazar Değil	232,13			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	304,27			
	İlkokul	300,32			
	Ortaokul	370,47			
	Lise	341,83			
	Önlisans	373,42			
	Lisans	402,20			
	Yüksek Lisans	515,10			
	Doktora	363,00			
CKSOE	**Eğitim Durumu**		20,333	0,009	Bireylerin eğitim durumları ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	259,13			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	308,10			
	İlkokul	295,01			
	Ortaokul	375,85			
	Lise	350,71			
	Önlisans	340,71			
	Lisans	407,98			
	Yüksek Lisans	370,10			
	Doktora	455,38			
CGK	**Eğitim Durumu**		31,207	0,000	Bireylerin eğitim durumları ile CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	422,06			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	248,27			
	İlkokul	302,58			
	Ortaokul	319,31			

	Lise	351,18			
	Önlisans	355,97			
	Lisans	419,70			
	Yüksek Lisans	296,70			
	Doktora	613,50			
CKUO	**Meslek**		15,165	0,019	Bireylerin meslekleri ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Memur	398,48			
	Serbest Meslek/Esnaf	336,21			
	Çiftçi	307,66			
	İşçi	317,09			
	Ev Hanımı	338,01			
	Öğrenci	366,61			
	Diğer	403,79			
CKSOE	**Meslek**		25,106	0,000	Bireylerin meslekleri ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Memur	377,03			
	Serbest Meslek/Esnaf	331,15			
	Çiftçi	299,73			
	İşçi	324,71			
	Ev Hanımı	304,18			
	Öğrenci	391,27			
	Diğer	399,99			
CKSOE	**Çalışma Durumu**		32,196	0,000	Bireylerin çalışma durumları ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Çalışıyor	357,71			
	İşsiz iş arıyor	321,81			
	Ev kadını/kızı	303,43			
	Çalışan Öğrenci	429,87			
	Öğrenci	388,14			
	Çalışan Emekli	227,30			
	Emekli	270,96			
	Mevsimlik Çalışan	458,25			
	Çalışamaz halde	339,00			
GDD	**Çalışma Durumu**		16,103	0,041	Bireylerin çalışma durumları ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır..
	Çalışıyor	374,15			
	İşsiz iş arıyor	337,33			
	Ev kadını/kızı	375,74			
	Çalışan Öğrenci	289,20			
	Öğrenci	319,22			
	Çalışan Emekli	301,32			
	Emekli	370,96			
	Mevsimlik Çalışan	245,06			
	Çalışamaz halde	297,30			
CKUO	**Hane Aylık Gelir**		38,036	0,000	

	0-1499	304,58			Bireylerin hane ortalama net gelirleri ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	1500-2999	361,02			
	3000-4499	368,06			
	4500-5999	438,11			
	6000-7499	341,11			
	7500-8999	428,70			
	9000-10499	535,39			
	10500 ve üzeri	539,00			
CBEY	**Hane Aylık Gelir**		24,688	0,001	Bireylerin hane ortalama net gelirleri ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır..
	0-1499	326,15			
	1500-2999	369,60			
	3000-4499	324,77			
	4500-5999	376,49			
	6000-7499	383,39			
	7500-8999	383,33			
	9000-10499	514,28			
	10500 ve üzeri	567,13			
CKUO	**Anne Eğitim Durumu**		20,677	0,004	Bireylerin annelerinin eğitim durumu ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	307,81			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	298,88			
	İlkokul	378,92			
	Ortaokul	342,56			
	Lise	366,39			
	Önlisans	203,90			
	Lisans	436,55			
	Yüksek Lisans	331,50			
CBEY	**Anne Eğitim Durumu**		23,565	0,001	Bireylerin annelerinin eğitim durumu ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	286,75			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	322,75			
	İlkokul	359,37			
	Ortaokul	383,53			
	Lise	363,76			
	Önlisans	341,40			
	Lisans	511,30			
	Yüksek Lisans	560,00			
CKSOE	**Anne Eğitim Durumu**		18,751	0,009	Bireylerin annelerinin eğitim durumu ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	316,10			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	307,03			
	İlkokul	353,93			
	Ortaokul	351,24			

	Lise	404,09			
	Önlisans	421,90			
	Lisans	479,50			
	Yüksek Lisans	301,00			
GDD	**Anne Eğitim Durumu**		21,763	0,003	Bireylerin annelerinin eğitim durumu ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	336,12			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	408,87			
	İlkokul	367,19			
	Ortaokul	306,26			
	Lise	326,01			
	Önlisans	176,70			
	Lisans	428,75			
	Yüksek Lisans	433,50			
CGK	**Anne Eğitim Durumu**		16,369	0,022	Bireylerin annelerinin eğitim durumu ile CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	301,56			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	347,79			
	İlkokul	363,62			
	Ortaokul	335,35			
	Lise	376,73			
	Önlisans	294,50			
	Lisans	502,75			
	Yüksek Lisans	482,00			
CKUO	**Baba Eğitim Durumu**		16,343	0,022	Bireylerin babalarının eğitim durumu ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	268,29			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	310,43			
	İlkokul	369,11			
	Ortaokul	350,38			
	Lise	354,27			
	Önlisans	320,32			
	Lisans	426,48			
	Yüksek Lisans	296,00			
CBEY	**Baba Eğitim Durumu**		20,422	0,005	Bireylerin babalarının eğitim durumu ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır..
	Okur-Yazar Değil	272,88			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	313,52			
	İlkokul	347,04			
	Ortaokul	365,78			
	Lise	385,33			
	Önlisans	270,32			
	Lisans	438,89			

	Yüksek Lisans	300,25			
CKSOE	**Baba Eğitim Durumu**		20,307	0,005	Bireylerin babalarının eğitim durumu ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	316,34			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	261,94			
	İlkokul	358,12			
	Ortaokul	352,60			
	Lise	373,19			
	Önlisans	467,77			
	Lisans	378,39			
	Yüksek Lisans	445,00			
GDD	**Baba Eğitim Durumu**		19,495	0,007	Bireylerin babalarının eğitim durumu ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır..
	Okur-Yazar Değil	309,08			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	381,97			
	İlkokul	381,62			
	Ortaokul	319,59			
	Lise	318,31			
	Önlisans	381,41			
	Lisans	369,95			
	Yüksek Lisans	164,75			
CGK	**Baba Eğitim Durumu**		18,969	0,008	Bireylerin babalarının eğitim durumu ile CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Okur-Yazar Değil	308,72			
	Okur-Yazar ancak bir okul bitirmemiş	292,03			
	İlkokul	373,30			
	Ortaokul	324,37			
	Lise	356,93			
	Önlisans	355,05			
	Lisans	448,80			
	Yüksek Lisans	411,50			
CBEY	**Aile Kişi Sayısı**		20,529	0,002	Bireylerin ailelerindeki kişi sayısı ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	1	409,83			
	2	395,28			
	3	355,82			
	4	356,70			
	5	292,97			
	6	291,96			
	7 ve üzeri	351,65			
GDD	**Ev Mülkiyet Durumu**		9,799	0,044	Bireylerin yaşadıkları evin mülkiyet durumu ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında
	Kendinizin	362,65			
	Büyüklerinizin, Miraslı Ev	296,01			

	Akraba,Tanıdık Yanı	286,30			anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Lojman	125,00			
	Kira	349,80			
CKUO	**Uzunköprü'de Yaşama Neden**		16,248	0,003	Bireylerin Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Uzunköprülüyüm,Ailem Uzunköprülü	329,27			
	Evlilik nedeniyle,Eşim Uzunköprülü	348,44			
	İş Nedeniyle	381,95			
	Eğitim Nedeniyle	404,76			
	Diğer	415,22			
CKSOE	**Uzunköprü'de Yaşama Neden**		21,599	0,000	Bireylerin Uzunköprü ilçesinde yaşama nedenleri ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Uzunköprülüyüm,Ailem Uzunköprülü	330,29			
	Evlilik nedeniyle,Eşim Uzunköprülü	317,49			
	İş Nedeniyle	393,87			
	Eğitim Nedeniyle	405,00			
	Diğer	446,39			
CKUO	**Uzunköprü'de İkamet Yıl**		24,678	0,002	Bireylerin Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	1 yıldan az	366,11			
	1-2 yıl	411,67			
	3-4 yıl	442,60			
	5-6 yıl	247,79			
	7-8 yıl	332,65			
	9-10 yıl	260,15			
	11-12 yıl	323,50			
	13-14 yıl	324,79			
	15 yıl ve üzeri	343,21			
CKSOE	**Uzunköprü'de İkamet Yıl**		34,366	0,000	Bireylerin Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	1 yıldan az	394,30			
	1-2 yıl	453,45			
	3-4 yıl	401,26			
	5-6 yıl	302,07			
	7-8 yıl	380,74			
	9-10 yıl	221,98			
	11-12 yıl	343,63			
	13-14 yıl	384,09			
	15 yıl ve üzeri	334,06			
CKUO	**Hayatta En Çok Mutlu Eden Kişi**		14,351	0,045	Bireyleri hayatta en çok mutlu eden kişi ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında
	Kendim	337,39			
	Çocuklarım	394,78			
	Anne-Babam	377,10			

	Arkadaşlarım	227,24			anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Yeğenlerim	427,67			
	Torunlarım	340,37			
	Eşim	322,79			
	Tüm Ailem	348,49			
GDD	**Hayatta En Çok Mutlu Eden Kişi**		30,712	0,000	Bireyleri hayatta en çok mutlu eden kişi ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kendim	307,97			
	Çocuklarım	357,62			
	Anne-Babam	282,38			
	Arkadaşlarım	225,08			
	Yeğenlerim	412,83			
	Torunlarım	283,50			
	Eşim	328,32			
	Tüm Ailem	381,84			
GDD	**Hayatta En Çok Mutlu Eden Neden**		24,250	0,000	Bireyleri hayatta en çok mutlu eden neden ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Güç	299,37			
	Başarı	336,17			
	İş	266,42			
	Sağlık	386,76			
	Sevgi	331,83			
	Para	296,11			
CKUO	**En Çok Rahatsız Eden Kirlilik Türü**		15,817	0,003	Bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hava kirliliği	345,31			
	Gürültü kirliliği	382,80			
	Su kirliliği	324,87			
	Toprak kirliliği	415,75			
	Diğer	506,67			
CBEY	**En Çok Rahatsız Eden Kirlilik Türü**		13,521	0,009	Bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hava kirliliği	368,61			
	Gürültü kirliliği	328,54			
	Su kirliliği	315,01			
	Toprak kirliliği	373,29			
	Diğer	467,50			
CKSOE	**En Çok Rahatsız Eden Kirlilik Türü**		10,178	0,038	Bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Hava kirliliği	344,71			
	Gürültü kirliliği	325,55			
	Su kirliliği	356,48			
	Toprak kirliliği	400,92			
	Diğer	499,33			
GDD	**En Çok Rahatsız Eden Kirlilik Türü**		16,886	0,002	Bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında
	Hava kirliliği	374,64			
	Gürültü kirliliği	344,45			

	Su kirliliği	305,30			anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Toprak kirliliği	341,63			
	Diğer	441,39			
CKUO	**Isınma Kaynak**		14,068	0,003	Bireylerin kışları ısınmak için en çok tercih ettikleri enerji kaynağı ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kömür	344,09			
	Elektirik	448,35			
	Tüp	522,30			
	Odun	342,25			
CBEY	**Isınma Kaynak**		22,194	0,000	Bireylerin kışları ısınmak için en çok tercih ettikleri enerji kaynağı ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kömür	363,35			
	Elektirik	234,65			
	Tüp	426,00			
	Odun	278,41			
CKSOE	**Isınma Kaynak**		8,786	0,032	Bireylerin kışları ısınmak için en çok tercih ettikleri enerji kaynağı ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Kömür	348,95			
	Elektirik	430,88			
	Tüp	327,40			
	Odun	308,34			
GDD	**Doğalgaz Gelmesini İsteme Neden**		10,407	0,015	Bireylerin beldeye doğalgazın gelmesini istemelerindeki başlıca neden ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Daha ekonomik olması	274,00			
	Daha zahmetsiz olması	287,65			
	Çevre dostu olması	319,88			
	Diğer	239,02			
CGK	**Doğalgaz Gelmesini İsteme Neden**		12,031	0,007	Bireylerin beldeye doğalgazın gelmesini istemelerindeki başlıca neden ile CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.
	Daha ekonomik olması	274,53			
	Daha zahmetsiz olması	268,54			
	Çevre dostu olması	322,24			
	Diğer	297,25			

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya ekonomisindeki büyüme, dünya nüfusunun hızlı bir şekilde artması, hızlı kentleşme, plansız sanayileşme, nükleer denemeler, bölgesel savaşlar, enerji krizi, bilinçsiz tüketim, tarım ilaçları, yapay gübreler, deterjan gibi kimyasal maddelerin kullanımı vb. eylemler çevre kirliliğine neden olarak çevre sorunlarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak kirlenen hava, su ve toprak canlıların yaşamını olumsuz yönde etkileyecek boyutlara ulaşmıştır. Ne yazık ki insanoğlu verdiği zararın kendi hayatına olumsuz etkisini görmeden harekete geçmekte zorlanmaktadır. 20. yüzyılın sonuna doğru yaşanan çevre kirliliğinin sınır tanımaması, diğer yandan iletişim araçlarının çok hızlı gelişmesi sonucu, dünyanın bir ucunda yaşanan bir olayın (bir çevresel felaketin), diğer ucunda kısa sürede duyulması, bütün dünyada çevre duyarlılığının artmasının nedenlerinden biridir.

Mutluluk ve yaşam memnuniyeti kavramları, dünya genelinde felsefe kapsamında çok eskiden bu yana, çeşitli boyutlarıyla ele alınan bir konudur. Mutluluk, çağlar boyunca insanlığın ilgi odağı olmuş konulardan birisidir. Veri toplama yöntemiyle mutluluk düzeyi ölçümü, dünyada 1940'ların ikinci yarısında başlamıştır. Her bir bilim mutluluğu, yaşam doyumunu kendi disiplinine göre açıklamış ve formüle etmiştir. Temelinde mutluluk duygusu olan yaşam kalitesi, yaşam memnuniyeti, yaşam doyumu vb. kavramlar son yıllarda tüm bilim dünyasının araştırmalarını yoğunlaştırdığı konu başlıkları olarak dikkat çekmektedir. Son yıllarda ülkelerin gelişmişlik düzeylerini ölçmek zaman içerisindeki değişimini karşılaştırmak, kıyaslamak için yapılan araştırmalarda refah kavramı özellikle göze çarpmaktadır. Küreselleşme ve refah kavramının öneminin artmasıyla birçok uluslararası kurum ve kuruluş endeks çalışmaları yapmaya başlamıştır. Araştırmanın yaşam memnuniyeti sorularının çoğunluğu, Resmi istatistik olarak Türkiye'de 2003 yılından bu yana yapılan ve mutluluk konusunu ele alan ilk araştırma özelliği taşıyan Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yürütülen Yaşam Memnuniyeti Araştırması (YMA)' dan alınmıştır.

Araştırmanın örneklemine konu olan Edirne Uzunköprü ilçesinde yaşayan bireyler ciddi çevresel sorunlarla karşı karşıyadır. İlçenin yeryüzü şekilleri, çevresi yükseltilerle kuşatılmış havsa olması nedeniyle, hava kirletici emisyonlarının miktar ve ortamda kalma sürelerini arttıracak özelliktedir. İlçenin Ergene nehrinin oluşturduğu geniş bir ovada olması ve kışlarının sert geçmesi, kömür kullanımını arttırmaktadır. Çarpık ve özellikle de merkezde yoğun kentleşme de kömür gazının olumsuz etkisini arttırmaktadır. Son yıllarda halkın hava kirliliği ile ilgili şikayetleri artmış ve yerel gazete yazarlarının yazılarına sıklıkla konu olmaya başlamıştır.

1973 senesinden itibaren Trakya ve çevresinde organize sanayi bölgeleri kurulmaya başlamıştır. Ergene Nehri ve Havzası bu yörelerdeki endüstrinin atıklarını düzensizce ve bencilce nehire bırakmalarının sonucu olarak, bir daha telafi edilemeyecek boyutlarda çevre kirliliği ile karşı karşıyadır. Bunun sonucu olarak da bölgedeki biyolojik denge bozulmakta ve insan sağlığını ciddi boyutlarda tehdit etmektedir. Uzunköprü ilçesinin merkezinden geçen Ergene nehri, ilçede yaşayan insanların sağlığını ciddi derecede tehdit etmektedir. Yıllardır yapılan haberler, eylemler ve girişimler bir sonuç vermemiş, Ergene nehri bilinçsizce kirletilmeye devam edilmiştir. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından yapılan çoğu analizde, kanser vakalarından alınan tümör örneklerindeki ağır metallerle Ergene nehri içerisindeki ağır metaller aynıdır. İnsanların ölümüne neden olduğu kanıtlanmış bir kirlilik için bir an önce sorumluluk alınmalıdır.

Uzunköprü'nün içinde bulunduğu Ergene Havzasında, ülkemizin buğday üretiminin % 12'si, ayçiçeği üretiminin % 61' i, pirinç üretiminin ise % 54'ü yapılmaktadır. Ergene Havzasındaki toprak kirliliği nedenleri; eski sanayii bölgelerindeki kirlenmiş zeminler, sanayi ve kentsel kaynaklı sulama suyu kirliliğine bağlı olarak topraklarda oluşan çoraklaşma ve ağır metal kirliliği, tarımda kullanılan gübre ve pestisitlerin aşırı kullanımları ve kontrolsüz anız yakılmasıdır.

Bu denli çevre kirliliği olan bir yerleşim yerinde yaşayan bireylerin çevreleri konusundaki düşünceleri, bilinç düzeyleri ve gelecek kaygıları ile ilgili bilgi almanın gerekli ve önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada kullanılan sorular, farklı kaynaklardan alınmış ve yeni oluşturulmuş sorulardan oluştuğu için güvenli bir ölçme aracı olup olmadığını test etmek için 150 kişiye anket uygulanarak bir pilot çalışma yapılmıştır. Araştırmanın anketinde bulunan yaşam memnuniyeti bölümünün likert ölçekli 19 sorusu ile çevre bilinci bölümünün likert ölçekli 22 sorusuna ait Cronbach Alfa güvenilirlik analizi sonucunda; ölçeklerin güvenirlik düzeyi yüksek bulunarak ileri analizler yapılması için geçerli ve güvenli ölçekler olduklarına kanaat getirilmiştir.

Araştırma, Edirne ilinin Uzunköprü ilçesinde yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylere 2016 yılının kasım aralık ve 2017 yılının ocak aylarında; kolayda örnekleme yöntemi olan, kriterlere uygun olup ankete cevap veren herkese yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. 702 kişiye anket uygulanmıştır.

Araştırmada, yapılan anketler neticesinde elde edilen veriler kodlanmış olup istatistik paket programına aktarılmıştır. SPSS 21 ve AMOS 22 paket programları kullanılarak istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin; kadın erkek oranının neredeyse eşit, %75'inin 18-45 yaş aralığında, yaklaşık yarısının hiç evlenmemiş, diğer yarısının da evli, yaklaşık yarısının çocuğunun olmadığı, çocuğu olanların ise genelde 1 veya 2 çocuğu olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin eğitim durumları -en son diploma aldıkları kurumlara göre- incelendiğinde; tüm eğitim durumlarına ilişkin katılımcıların araştırmada yer aldığı ve katılımcılarının neredeyse yarsının lise mezunu olduğu söylenebilir. Katılımcıların meslekleri incelendiğinde, hemen her meslek grubundan katılımcı olduğu ve çalışma durumları incelendiğinde, çoğunluğunun memur olduğu ayrıca diğer çalışma durumlarında (işsiz olup iş arıyor, ev kadını, çalışan öğrenci, öğrenci, çalışan emekli, emekli, mevsimlik çalışan ve çalışamaz halde

olan) olan bireylerin de katılımcı olduğu görülmektedir. Katılımcıların %71,1'inin 3000TL altında aylık hane geliri olduğu görülmektedir. 2017 yılının ocak ayında 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 4.818 TL'dir. Katılımcılarının çoğunun yoksulluk sınırı altında gelire sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların annelerinin neredeyse yarısının ilkokul mezunu olduğu ve %97,7'sinin lise ve altı okullardan mezun oldukları görülmekte olup, katılımcıların annelerinden daha iyi eğitim seviyesine sahip oldukları söylenebilir. Katılımcıların babalarının neredeyse yarısının ilkokul mezunu olduğu ve %95'inin lise ve altı okullardan mezun oldukları görülmekte olup, katılımcıların babalarından ve babalarının da annelerinden daha iyi eğitim seviyesine sahip oldukları söylenebilir. Katılımcıların yarısından çoğunun kendilerine ait evlerde oturduğu görülmektedir. Katılımcılardan tasarruf eden bireylerin tasarruf değerlendirme biçimlerinin çoğunlukla banka olduğu görülmektedir. Katılımcılarının yarısından fazlasının Uzunköprülü olduğu veya ailesi Uzunköprülü olduğu için Uzunköprü ilçesinde yaşadıkları ayrıca katılımcıların çoğunun 15 yıldan fazladır Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri söylenebilir.

Katılımcılarının çoğunu hayatta en çok ailesinin mutlu ettiği söylenebilir. Katılımcılarının yaklaşık yarısını hayatta en çok mutlu eden nedenin sağlık olduğu; sevgi, para ve başarının onu takip ettiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylere "Türkiye'de yaşayan insanların refah düzeyini "0" basamağı en düşük "10" basamağı en yüksek" düzey olarak düşündüğünüzde, kendinizi hangi düzeyde görüyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; yarısının 4 düzeyi ve altında refaha sahip olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Yaşam memnuniyeti ölçeği altındaki ifadelerin tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde (en yüksek puan alanlara göre); bireylerin çoğunluğu, "Aile hayatımdan çok memnunum" ifadesine katıldıklarını belirtmişlerdir. Bireylerin bir kısmı "Yakın çevremdeki insanlarla ilişkilerimden memnunum.", "Oturduğum konuttan çok memnunum" ve "Oturduğum semtten veya mahalleden çok memnunum." ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Yaşam memnuniyeti ölçeğine

ait en düşük puan alarak bireylerin katılmadıklarını belirttikleri ifade ise “Belediyenin hava kirliliği ile mücadelesinden çok memnunum.” ‘dur. En düşük puan alan diğer ifadeler de incelenip genel olarak yorumlamak gerekirse; ankete katılan bireyler belediye hizmetleriyle ilişkili memnuniyet sorularına çoğunlukla katılmadıklarını veya kararsız kaldıklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların Uzunköprü ilçesindeki belediye hizmetlerinden memnun olmadıkları söylenebilir. Belediye, hava kirliliği ile ilgili mücadele etmek için “Uzunköprü İlçesinde Hava Kirliliği” başlığı altında belirttiğimiz girişimlerde bulunmuştur ancak araştırma sonuçlarına göre ilçe halkı bu girişimlerden tatmin olmamış ya da haberdar olmamıştır. Belediye’nin hava kirliliği ile ilgili yapılan çalışmalarla ilgili halkı daha çok bilinçlendirmesi ve katılımlarını sağlaması gerekmektedir.

Araştırmaya katılan bireyleri en çok rahatsız eden kirlilik türü incelendiğinde; katılımcıların yarısından fazlasını en çok rahatsız eden kirlilik türünün hava kirliliği olduğu, sonraki en çok rahatsız eden kirlilik türünün ise su kirliliği olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin yaşadıkları çevrede en çok müzdarip oldukları kirlilik türünün sıralaması sorusunun tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde; en çok müzdarip olunan kirlilik türünün hava kirliliği sonrasında sırasıyla su kirliliği, toprak kirliliği ve gürültü kirliliğinin geldiği görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin Uzunköprü ilçesinde var olan kirlilik türlerinin farkında ve bu kirliliklerden müzdarip oldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerin Ergene Nehri kirliliğinin en çok kimin yüzünden olduğu sorusuna verdileri cevaplar incelendiğinde, çoğunluğunun Ergene nehri kirliliğinin ana nedeni olan sanayi kuruluşları hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Katılımcılarının büyük bir kısmının kışları ısınmak için kömür kullandığı, bunun da Uzunköprü ilçesinde hava kirliliğine neden olduğu söylenebilir.

Beldelerine doğalgazın gelmesini isteyen 605 katılımcının yarısından fazlası çevre dostu olması nedeniyle doğalgazın beldelerine gelmelerini istedikleri söylenebilir. "Diğer" seçeneğini işaretleyen bireyler beldeye doğalgazın gelmesini isteme nedeni olarak; Uzunköprü'nün doğalgazın gelmesinden dolayı değer kazanacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Beldelerine doğalgazın gelmesini istemeyen 175 katılımcının yarısına yakını diğer ısınma türlerine göre daha masraflı olması nedeniyle doğalgazın beldelerine gelmesini istemediklerini belirtmişlerdir. "Diğer" seçeneğini işaretleyen bireyler beldeye doğalgazın gelmesini istememe nedeni olarak; "kömürcüler kazansın" ve "kömür gibi ısıtmaz, doğalgazla ısınamayız" düşüncelerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin çoğunluğunun en çok ilçedeki hava kirliliğinden şikayetçi olduklarını belirtmelerine rağmen, daha masraflı olduğu, ısıtamayacağı, kömürcüleri işinden edeceği gibi düşüncelerle beldeye doğalgaz gelmesini istemeyen bireyler de azımsanmayacak düzeydedir. Belediyenin ilçedeki bireyleri doğalgaz kullanımının faydaları, ısıtma durumu ve mali yönü konusunda bilgilendirmesi gerekmektedir. Ayrıca, doğalgazın gelmesiyle birlikte yeni iş imkanları doğacağı konusunda da halka bilgi verilmelidir.

Çevre Bilinci ölçeği altındaki ifadelerin tanımlayıcı istatistikleri incelendiğinde (en yüksek puan alanlara göre); bireylerin çoğunluğu, "Çevrenin insanlar tarafından büyük oranda tahrip edildiğine inanıyorum.", "Hükümetlerin güneş enerjisi gibi alternatif enerji gelişimiyle ilgili araştırmalara daha çok destek vermeleri gerektiğini düşünüyorum.", "Her şey böyle devam ederse, gelecekte çok büyük çevresel felaketlerle karşı karşıya kalacağımızı düşünüyorum.", "İnsanlar doğaya müdahale ettiklerinde çoğunlukla yıkıcı sonuçların ortaya çıktığını düşünüyorum.", "Atıkların çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.", "Yaşadığım yerdeki hava kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum." ve "Yaşadığım yerdeki su kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum." ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak; katılımcıların çevrenin geleceği ile ilgili kaygı

duydukları ve yaşadıkları çevredeki hava ve su kirliliğinin sağlıklarını olumsuz etkilediklerini düşündükleri söylenebilir.

Çevre bilinci ölçeğine ilişkin en düşük puan alan diğer ifadeler incelenip genel olarak yorumlamak gerekirse; ankete katılan bireylerin çevre bilinciyle ilgili yeterli eğitim almadıklarını düşündükleri söylenebilir. Belediye tarafından ilçe halkına çevre eğitimleri, seminerleri düzenlenerek bireylerin bu ihtiyaçları giderilmelidir.

Literatürde daha önce ölçeklendirme çalışması bulunmayan sorulardan oluşan bir anket hazırlandığı için öncelikle yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci sorularına ilişkin ölçek çalışması da sayılabilecek çalışma yapılarak; açıklayıcı faktör analizi ile alt boyutlar belirlenmiş ve güvenirlik analizi ile bu alt boyutların güvenli olduğu bulunmuştur.

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda yaşam memnuniyeti ölçeğindeki 19 soru 3 faktör altında toplanmıştır. Elde edilen faktörler, Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet (BHM), Genel Olarak Sağlık-Asayiş-Eğitim-Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet (GHM) ve İnsan ve Yaşam Alanından Memnuniyet (IYAM) şeklinde isimlendirilmiştir.

Açıklayıcı faktör analizi ile çevre bilinci ölçeğindeki 22 soru 5 faktör altında toplanmıştır. Elde edilen faktörler, Çevreye Karşı Uyarı ve Özen (CKUO), Çevre Bilinci İçin Eğitim Yeterliliği (CBEY), Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi (CKSOE), Geri Dönüşüm Duyarlılığı (GDD) ve Çevrenin Geleceğine İlişkin Kaygı (CKG) olarak isimlendirilmiştir.

"Çevre bilincinin yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisi"ni incelemek amacıyla kavramsal model geliştirilmiş ve hipotezler oluşturulmuştur.

Açıklayıcı faktör analizleri yapılmış olan yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci ölçeklerine AMOS 22 paket programı ile doğrulayıcı faktör analizi yapılarak verilerin

varsayılan modele ilişkin uyum derecesi test edilmiştir. Yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci ölçekler için ayrı ayrı hazırlanan modellerde gösterilen tüm yollar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Araştırmada gizil değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması amaçlandığı için, yapısal eşitlik modellemesi araştırmanın amacına uygun olan metot olarak belirlenmiştir.

Araştırmada çok değişkenli normal dağılım varsayımı sağlanamadığından bootstrap yöntemi kullanılmıştır. Bootstrap güven aralığı olarak %95 güven aralığı seçilmiştir. Güven aralığı değerleri hesaplanırken bootstrap örneklem sayısı 4000 olarak seçilmiştir. Araştırmanın amacı kapsamında belirlenen hipotezlerin anlamlılığı test edilirken p değeri ile birlikte bootstrap güven aralığının sıfır değerini içermemesi de dikkate alınmıştır.

Yaşam memnuniyeti ölçeği alt boyutlarının çevre bilinci ölçeğinin alt boyutlarına etkilerini konu alan araştırma hipotezlerinden doğrulananlar aşağıdaki gibidir:

- Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı ve negatif yönlü bir etkisi vardır.

- Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD' nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan GHM (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisi vardır.

- Çevre bilincinin alt boyutu olan CKUO' nun (çevreye karşı uyarı ve özen) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisi vardır.

- Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan BHM (belediye hizmetlerinden memnuniyet) üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisi vardır.

- Çevre bilincinin alt boyutu olan CGK' nin (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisi vardır.

- Çevre bilincinin alt boyutu olan CKSOE' nin (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı ve negatif yönlü bir etkisi vardır

- Çevre bilincinin alt boyutu olan GDD' nin (geri dönüşüm duyarlılığı) yaşam memnuniyetinin alt boyutu olan IYAM (insan ve yaşam alanından memnuniyet) üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisi vardır.

Yapısal eşitlikler incelendiğinde; CKUO (çevreye karşı uyarı ve özen) ve CKSOE (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) arasında ters yönlü bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır. CKUO ve CKSOE birlikte BHM' nin (belediye hizmetlerinden memnuniyet) %9'unu açıkladığı; CKSOE (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) ve GDD (geri dönüşüm duyarlılığı) arasında ters yönlü bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmaktadır. CKSOE ve GDD birlikte GHM' nin (genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma hizmetlerinden memnuniyet) %12'sini açıkladığı; CGK (çevrenin geleceğine ilişkin kaygı), CKSOE (çevre kirliliğinin sağlığa olumsuz etkisi) ve GDD (geri dönüşüm duyarlılığı) arasında ters yönlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. CGK, CKSOE ve GDD birlikte IYAM' ın (insan ve yaşam alanından memnuniyet) %22'sini açıkladığı görülmektedir.

Araştırma analizinde son olarak yaşam memnuniyeti ve çevre bilinci ölçeklerinin alt boyutlarının sosyo-demografik özelliklere göre farklılıkları test edilmiştir.

Bireylerin cinsiyetlerinin yaşam memnuniyetlerini etkilemedikleri söylenebilir. Tasarruf yapabilen bireylerin insan ve yaşam alanlarından memnuniyetlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Bireylerin yaşları, eğitim durumları, meslekleri, çalışma durumları ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) ve GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı farklar bulunmaktadır. Bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları ve çalışma durumlarıyla BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı farklar bulunmaktadır. Bireylerin hane ortalama net gelirleri ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı bir fark vardır.

Bireylerin hane ortalama net gelirleri ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) ve IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında; bireylerin ailelerindeki kişi sayısı ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) ve IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında; bireylerin yaşadıkları evin mülkiyet durumu ile GHM (Genel olarak sağlık-asayiş-eğitim-ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet) ve IYAM (İnsan ve Yaşam alanından Memnuniyet) arasında; bireylerin Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl ile BHM (Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet) arasında anlamlı farklar bulunmaktadır.

Bireylerin cinsiyetleri ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Kadınların erkeklerden daha fazla çevreye karşı uyarı ve özen gösterdikleri görülmektedir. Bireylerin cinsiyetleri ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Kadınların erkeklerden daha fazla çevre kirliliğinin sağlıklarını olumsuz etkilediğini düşündükleri görülmektedir. Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile CKUO

(Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Tasarruf yapabilen bireylerin çevreye karşı daha fazla uyarı ve özen gösterdikleri görülmektedir. Bireylerin tasarruf yapabilme durumları ile CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Tasarruf yapabilen bireylerin çevre bilinci için yeterli eğitim aldıklarını daha fazla düşündükleri görülmektedir.

Bireylerin yaşları ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen), CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) ve GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin medeni durumları ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) ve GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları ile GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin eğitim durumları ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen), CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği), CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) ve CGK (Çevrenin Geleceğine ilişkin Kaygı) anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin meslekleri ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) ve CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin çalışma durumları ile CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) ve GDD (Geri Dönüşüm Duyarlılığı) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin hane ortalama net gelirleri ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) ve CBEY (Çevre Bilinci için Eğitim Yeterliliği) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin annelerinin eğitim durumu ile tüm çevre bilinci alt boyutlarının arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin babalarının eğitim durumu ile tüm çevre bilinci alt boyutlarının arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bireylerin Uzunköprü ilçesinde ikamet ettikleri yıl ile CKUO (Çevreye Karşı Uyarı ve Özen) ve CKSOE (Çevre Kirliliğinin Sağlığa Olumsuz Etkisi) arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Literatür taramasında araştırmanın iki ana kavramı olan yaşam memnuniyeti ve çevre bilincinin bir arada incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle

araştırmada elde edilen sonuçların gelecek araştırmalar için literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca daha önce ölçek çalışması yapılmamış soruların ölçek çalışması mahiyetinde de olan bu çalışma literatüre bu anlamda katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Çevre bilinci ve yaşam memnuniyeti kavramlarının anlam ve içeriklerinin küresel dünyada popülerliklerinin uzun yıllar devam edeceğini düşüncesi ile, bu araştırma ve benzeri araştırmalarla elde edilen sonuçların bireylerin refahı ve çevre bilinci düzeylerini arttırmak için yapılacak çalışmalara kaynak olacaktır.

Araştırma sonuçları Uzunköprü belediyesi yönetimi ile paylaşılarak, ilçede yaşayan bireylerin gerek belediye hizmetleriyle ilgili gerek yaşam memnuniyetleri ve çevre bilinçleri ile ilgili gerekse ilçede kirlilikle ilgili görüşleri ve tercihleri ilçe yerel yönetimine bildirilmiş olacaktır. Bu araştırma sonuçları ile belediye hizmetlerinde iyileştirme gerektiren noktalar Belediye tarafından tespit edilebilecektir.

Uzunköprü ilçesinde yapılan bu araştırmanın ana konularından olan çevre kirliliği aslında Trakya bölgesinin ortak sorunudur. Bu sebeple araştırma Trakya bölgesine genişletilebilir daha sonra Türkiye genelinde kirlilik sorununu yoğun yaşayan bölgelerde de çalışılabilir.

Araştırma sonuçları ya da araştırmada kullanılan ölçekler gelecekte yapılacak olan araştırmalarda farklı kitlelere ait verilerle ve başka kavramlarla ilişkilendirilebilir. Daha geniş örneklemlerle farklı bakış açıları getirebilir. Farklı ölçekler ilave edilip çalışma genişletilerek ve ileri istatistiksel yöntemler kullanılarak daha geniş araştırma sonuçlarına ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

AHN Namkee, "Factors Affecting Life Satisfaction among Spanish Workers: Relative Importance of Wage and Other Factors", *https://web.ua.es/jelalicante/Ahn.pdf,* (29.11.2017), p. 2.

AK Süleyman, *İlköğretim Öğretmen Adaylarının Çevreye Yönelik Bilinçlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*,(Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi), Bolu 2008, s. 108-114.

AKAR Sevda, "Türkiye'de Daha İyi Yaşam Endeks: OECD Ülkeleri İle Karşılaştırma",*Journal of Life Economics*, Sayı 1, 2014, s.1-12.

AKDUR Recep, *Avrupa Birliği ve Türkiye' de Çevre Koruma Politikaları: "Türkiye'nin Avrupa Birliğine Uyumu"*, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2005, s. 13.

AKIN Ahmet ve YANLIZ Abdullah, "Yaşam memnuniyeti Ölçeği (YMÖ) Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt 14, Sayı 54, 2015, s. 95.

AKMAN Yıldırım, KETENOĞLU Osman vd., *Çevre Kirliliği (Çevre Biyolojisi),* Palme Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2012, s. 176.

AYTAÇ Mustafa ve ÖNGEN Burcu, "Doğrulayıcı Faktör Analizi ile Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğinin Yapı Geçerliliğinin İncelenmesi", *İstatistikçiler Dergisi*, Sayı 5, 2012, s. 16-17.

BAYRAM Nuran, *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş AMOS Uygulamaları,* 3. Baskı, Ezgi Kitapevi, Bursa 2016, s. 1-2.

BOLLEN Kenneth A., *Structural equations with latent variables*, New York: Wiley 1989

BRADBURN Norman M., *The structure of psychological well-being*, Vol.15, Aldine Publishing Company, Chicago 1969, p. 218-150.

BROWN Lester R., *The Future of Growth, The State of the World 1998,* W.W. Norton and Company, New York, 1998, p.1-3.

BROWNE Michael W. and CUDECK Robert, "Alternative ways of assessing model fit", *Sage focus editions,* Vol. 154, p.136.

BRYANT Fred B. and YARNOLD Paul R., "Exploratory Factor Analysıs", Orıgınally Presented By: Dawn Huber For The Coe Faculty Research Center Modıfied And Updated For Eps 624/725 By: Robert A. Horn & Wıllıam Martın (Sp. 08), 1995, p.14.

BULCA Aydan, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt:2, İletişim Yayınları, İstanbul 1995, s.332-335.

BÜYÜKÖZTÜRK Şener, "Anket Geliştirme", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 29, s. 142.

BÜYÜKÖZTÜRK Şener, ŞEKERCİOĞLU Güçlü, ÇUKLUK Ömay, *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları,* Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2012, s.12-15.

CAN Gürhan, YAŞAR Şefik, vd., *Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan*, 1. baskı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1998, s. 172.

CANSARAN Arzu, DARÇIN E. Selcen, DİLEK Canan vd., *Çevre Eğitimi*, 3. baskı, Pagem Akademi, Ankara, 2012, s.138-194.

CENGİZ Dicle ve KILINÇ Billur, "Faktör Analizi İle 2006'na Dünya Kupasına Katılan Takımların Sıralamasının Belirlenmesi", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt XXIII, Sayı 2, 2007, s. 357.

CUMMINS Robert A., "The domains of life satisfaction: An attempt to order chaos", *Social Indicators Research*, Volume 38, Issue 3, 1996, p. 303-304.

ÇABUK Burcu ve KARACAOĞLU Cem, "Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 36, Sayı 1-2, Ankara 2003, s. 190-196.

ÇOBANOĞLU Zakir, *Hava Kirliliği*, Somgür Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2000, s. 32-34.

DAVID Susan, BONIWELL Ilona, AYERS Amanda Conley, The *Oxford Handbook of Happiness*, Vol. 3, Oxford University Press, United Kingdom-2014, p.136.

DEEPAK Tanksale Deepa, *Psychosocial Correlates of Subjective Wellbeing*, (University of Pune, Mental,Moral & Social Sciences Faculty, Department of Psychology, Ph.D. Thesis), Ganeshkhind, 2002, p.34-36

DEMİRCAN Serkan, *TUİK Yaşam Memnuniyeti Anketleri Üzerine Veri Madenciliği Uygulaması*, (Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, 2015, s. v.

DOĞAN Tayfun Doğan ve ÇÖTOK Nesrin Akıncı, "Oxford Mutluluk Ölçeği Kısa Formunun Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Sayı 36, Ankara 2011, s. 166.

DIENER Ed, "Subjective Well-Being", *Psychological Bulletin,* Vol 95, No 3, Urbana 1984, p.566-564.

EFRON Bradley, "Censored Data and the Bootstrap", *Journal of the American Statistical Association,* Vol. 76, No. 374, 1981, p. 312-319.

ERDOĞAN Berrin, BAUER Talya N., TRUXILLO Donald M., and MANSFIELD Layla R., "Whistle while you work: A review of the life satisfaction literatüre", *Journal of Management,* Vol. 38, No 4, 2012, p. 1042.

EROĞLU Erhan, "Örgütlerde İletişim Kalitesini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 26, 2011, s.140.

FEIST Gregory J., BODNER Todd E., JACOBS John F.,MILES Marilyn, and TAN Vickie, "Integrating Top-Down and Bottom-Up Structural Models of Subjective Well-Being:A Longitudinal Investigation", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 68, No 1, 1995, p. 139.

FRIJNS Michiel, *Determinants of Life Satisfaction: A Cross-Regional Comparison,* (Maastricht University School of Business and Economics Master of Science in International Business Concentration: Organisation Final Thesis), Netherlands 2010, p. 3.

GEORGE Darren and MALLERY Paul, *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference 17.0 Update. 10th Edition*, Pearson, Boston 2010

GÜL Songül, *Mutluluk Ekonomisi ve Göç Üzerine Bir İnceleme*, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi), İstanbul 2017, s. 31.

GÜLER Çağatay ve ÇOBANOĞLU Zakir, *Su Kirliliği*, TC Sağlık Bakanlığı, 1. Baskı, Ankara, 1994, s. 13.

GÜNEY Emrullah, *Genel Ortam Kirlenmesi*, Nobel Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2013, s. 94-145.

GÜNDÜZ Turgut, *Çevre Sorunları*, Gazi Kitapevi, Ankara, 1998, s. 4.

GÜRPINAR Ergun, *Çevre Sorunları*, 3. baskı, Der Yayınları, İstanbul, 1995, s.118-161

GÜRPINAR Ergun, *Bir Çevresel Analiz Örneği TRAKYA*, Der Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 1994, s. 8-179.

GÜRSAKAL Sevda ve ÖNGEN K. Burcu, "2007 Yaşam Memnuniyeti Anketinin İstatistiksel Yöntemler ile Analizi", *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 2008, s. 2.

HAFTACI Vasfi ve SOYLU Kamuran, "Çevre Kirlenmesi ve Çevre Koruma Bağlamında Çevre Muhasebesinin Önemi", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 2, 2007, s. 104.

HAIR Joseph F. Jr, BLACK William C., BABIN Barry J., ANDERSON Rolph E., *Multivariate Data Analysis*, 7th Edition, Pearson Education: New Jersey 2010, p. 202.

HU Li-tze and BENTLER Peter M., “Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives”, *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 1999, 6(1), p. 1-55.

JACKSON Craig, “General Health Questionnaire”, *Occupational Medicine,* Volume 57, Issue 1, 2007, p. 79.

JUPP Victor, *The SAGE Dictionary of Social Research Methods*, 1 edition, SAGE Publications Ltd, 2006, p. 325.

KALAYCI Şeref, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri,*1. Baskı, Asil Yayınevi, Ankara 2005, s.58-322.

KARABIÇAK Mevlüt ve ARMAĞAN Ramazan, “Çevre sorunlarının Ortaya Çıkış Süreci, Çevre Yönetiminin Temelleri ve Ekonomik Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, Isparta 2004, s.204.

KARACAN A. Rıza, *Çevre Ekonomisi Politikası-Ekonomi, Politika, Uluslararası ve Ulusal Çevre Koruma Girişimleri*, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2007, s.88-401.

KARAKAŞ Sultan, “Yaşlılıkta Yaşam Doyumu ve Etkilen Etmenler”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-2-3, 1990, s. 107-108.

KARPUZCU Mehmet, *Çevre Kirlenmesi Ve Kontrolü*, Kubbealtı Neşriyatı Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 1991, s. 6.

KARTAL Bilhan ve KÜMBETOĞLU Belkıs, *Yeni Toplumsal Hareketler,* Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir 2011, s. 15-16.

KELEŞ Ruşen Keleş ve ERTAN Birol, *Çevre Hukukuna Giriş*, İmge Kitapevi, Ankara, 2002, s.31

KELEŞ Ruşen Keleş ve HAMAMCI Can, *Çevre Politikası*, 5. baskı, İmge Kitapevi, Ankara-1993, s.31-138

KHAN Mashhood Ahmad ve GHOURI Arsalan Mujahid, "Environmental Pollution: Its Effects on Life and Its Remedies", *Journal of Arts, Science & Commerce*, Sayı 2, 2011, s. 278.

KIRLIOĞLU Hilmi ve CAN Ahmet Vecdi, *Çevre Muhasebesi*, Değişim Yayınları, Adapazarı, 1998, s. 5-8.

KIZILASLAN Halil ve KIZILASLAN Nuray, "Çevre Konularında Kırsal Halkın Bilinç Düzeyi ve Davranışları (Tokat İli Artova İlçesi Örneği)", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Sayı 1, 2005, s. 68.

KLEINBAUM David G., Lawrence L. Kupper, Keith E. Muller, Azhar Nizam, *Applied Regression Analysis and Other Multivariable Methods*, Duxbury Press, 1998, p. 601.

KLINE Rex B., *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*, 3nd Edition, The GuilfordPress, New York 2011

LORCU Fatma, *Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı*, Detay Yayıncılık, Ankara 2015, s. 208.

LYUBOMIRSKY Sonja and LEPPER Heidi S., "A Measure of Subjective Happiness: Preliminary Reliability and Construct Validation", *Social Indicators Research,* Volume 46, Issue 2, 1999, p. 137-155.

MARDIA Kanti V., “Applications of some measures of multivariate skewness and kurtosis in testing normality and robustness studies.”, *Sankhya: The Indian Journal of Statistics*, Series B, 36(2), 1974, p. 115–128.

MENTEŞE Serpil ve TAĞIL Şermin, *Topografyanın Hava Kirliliği Üzerindeki Etkisi: Zonguldak Örneği, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi VII. Coğrafya Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2014, s. 124.

ORTIZ-OSPINA Esteban and ROSER Max, “Happiness and Life Satisfaction”, *https://ourworldindata.org/happiness-and-life-satisfaction,* (31.03.2018), s.3.

ÖZEN Yener ve GÜL Abdulkadir, “Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu”, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi,* Sayı 15, 2007, s.415.

ÖZKAN Oktay, *Çevre Muhasebesi Dersinin Öğrencilerde Çevre Bilinci Oluşturmasına Etkisi Üzerine Bir Araştırma*, (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe-Finansman Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Tokat, 2016, s.iii-4.

ÖZMEN Fatma, AKÜZÜM Cemal, KOÇOĞLU Erol vd., “Eğitim Kurumlarında Sosyal Sermayenin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 58, 2014, s.338.

ÖZTÜRK Mustafa, ARIKAN Harun, OZANER Sancar vd., *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar*, 1. baskı, Beta Kitap, İstanbul-2004, s.14-91.

ÖZTÜRK Özkan, “Çevrecilik Söylemleri Ve Türkiye’deki Çevre Hareketlerinin Seyri”, *Journal of History Culture and Art Research,* Cilt 6, Sayı 2, 2017, s. 451-453.

PAVOT William ve DIENER Ed, "The Satisfaction with Life Scale and The Emerging Construct of Life Satisfaction", *Journal of Positive Psychology,* Volume 3, 2008, s.137.

PETERSON Christopher vd., "Orientations to Happiness and Life Satisfaction: The Full Life versus the Empty Life", *Journal of Happiness Studies*, 6, 25-41, 2005, s. 31.

SHARMA Subhash, Applied Multivariate Techniques, *John Wiley & Sons Inc.,* New York 1996, s. 116.

SOUSA Lorie and LYUBOMIRSKY Sonja, "Encylopedia of women and gender: Sex similarities and differences and the impact of society on gender", *http://sonjalyubomirsky.com/wp-content/themes/sonjalyubomirsky/papers/SL2001.pdf*, (18.11.2017), s. 7-12.

TAKMA Çiğdem Takma ve ATIL Hülya, "Bootstrap Metodu ve Uygulanışı Üzerine Bir Çalışma 2. Güven Aralıkları, Hipotez Testi ve Regresyon Analizinde Bootstrap Metodu", *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 43(2), s. 71.

TANAKA J.S. and HUBA George J., "A fit index for covariance structure models under arbitrary GLS estimation", *British Journal of Mathematical and Statistical Psychology*,1985, 38, p. 197–201.

TEZBAŞARAN A. Ata, *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Klavuzu,* Mersin 2008, s. 48.

TÜBA-Türkiye Bilimler Akademisi, *Türkiye İçin Sürdürülebilir Kalkınma Öncelikleri*, Editör: İlhan Tekeli, TÜBİTAK, Ankara, 2002, s. 29.

TMMO, *Makine Mühendisleri Odası Edirne Şubesi Bülteni*, Eylül-Aralık 2010, s. 18.

ÜNAL Sevil, MANÇUHAN Ebru, SAYAR Ahmet Alp, *Çevre Bilinci, Bilgisi ve Eğitimi*, 1. Baskı, Marmara Üniversitesi Yayını, İstanbul, 2001, s. 6.

ÜNER Hasan, *Çevre Felsefesi Etik ve Metafizik Görüşler*, Doruk Yayıncılık, Ankara-1996, s.4

VOHRA Neharika, *Life Satisfaction of Indian Immigrants in Canada*, (A thesis presented to the University of Manitoba in the fulfillment of the thesis requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Psychology), Winnipeg, Manitoba, 1995, p.10-11.

YARDIMCI Atilla, *Yapısal Eşitlik Modellemesi ve Pazar Araştırmalarında Kullanımı*,(İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, Doktora Tezi), İstanbul 2016, s. 18.

YILDIRIM Ferzan Bayramoğlu ve BERKMEN Mary, *Çevre Terimleri Sözlüğü*, IULA Çevre Kitapları Serisi, 2. Baskı, İstanbul, 1995, s. 56.

YILMAZ Veysel, "Lisrel İle Yapısal Eşitlik Modelleri: Tüketici Şikayetlerine Uygulanması", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Sayı 1, 2004, s.80.

YILMAZ Yusuf ve YILMAZ Yıldırım, "Parametrik Olmayan Testlerin Pazarlama Alanındaki Araştırmalarda Kullanımı: 1995-2002 Arası Yazın Taraması", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 7, Sayı 3, 2005, s. 32.

YÜCEL Muzaffer, ALTUNKASA Faruk, vd. , "Adana'da Çevre Duyarlılığı Düzeyinin ve Geliştirme Olanaklarının Araştırılması", *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Sayı 2, 2006, s. 218.

YOUNG Gerald L., *Environmental Encyclopedia*, Gale Cengage, China-2011,s.557

ZENGİN Eyüp ve ESEDOV Aqil, "Çevre Sorunlarının Yerel Özellikleri ve Üsküdar Örneği", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 59, İstanbul 2010, s. 151.

İNTERNET KAYNAKLARI

KAP, BIST Şirketleri, https://www.kap.org.tr/tr/bist-sirketler, (18.04.2017)

2872 Sayılı Çevre Kanunu, http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2872.doc, (19.04.2017)

WHO (Dünya Sağlık Örgütü), *Air Pollution*, http://www.who.int/topics/air_pollution/en/, (19.04.2017)

US Census, *World Population*, https://www.census.gov/population/international/data/worldpop/table_population.php, (21.04.2017)

US Census, *Historical Estimates of World Population*, https://www.census.gov/population/international/data/worldpop/table_history.php, (21.04.2017)

Kültür ve Turizm Bakanlığı, http://www.edirnekulturturizm.gov.tr/TR,76445/uzunkopru-ilcesi.html, (23.04.2017)

Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/arsiv/2013/1235-cevre-haberi, (28.04.2017)

Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/arsiv/2013/1172-tc-uzunkoeprue-beledyes-doal-gaz-blglendrmes, (29.04.2017)

Resmi Gazete, 28631 nolu Bakanlar Kurulu Kararı, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130428-1.htm, (29.04.2017)

Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/yetkili-kalorifer-atescileri, (29.04.2017)

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, http://csb.gov.tr/iller/edirne/index.php?Sayfa=haberdetay&Id=16724, (27.04.2017)

Uzunköprü Belediyesi, http://www.uzunkopru.bel.tr/haber/guncel/2399-uzunkoeprue-hava-kalitesi-belirlenmesi-projesi, (29.04.2017)

TC Başbakanlık Mevzuat Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü-Mevzuat Bilgi Sistemi, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.7221&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0, (29.04.2017)

Atilla Türkyılmaz, Su Yönetimi ve Mevzuatı Dünyada ve Ülkemizde Su, http://www.tbb.gov.tr/online/yayinlar/Dunya_ve_Ulkemizde_Su/files/publication.pdf , (29.04.2017), s. 67-142.

Ergene Havzasında Tarım Topraklarının Kirlilikten Arındırılması ve Islahı Projesi, http://www.ergeneriver.com/wp-content/uploads/pdf/UTB.pdf, (30.04.2017), s. 5-20.

Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/05/20050531-6.htm, (01.05.2017)

Ergene Havzasında Tarım Topraklarının Kirlilikten Arındırılması ve Islahı Projesi, http://www.ergeneriver.com/wp-content/uploads/pdf/UTB.pdf, (02.05.2017), s. 9.

Library of Congress, https://www.loc.gov/exhibits/jefferson/jeffdec.html, (10.06.2017)

WVS, http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp, (01.04.2018)

European Commission Public Opinion, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/General/index,(05.04.2018)

European Quality of Life Surveys (EQLS), https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-quality-of-life-surveys, (05.04.2018)

The General Social Survey, http://gss.norc.org/, (05.04.2018)

International Social Survey Programme, http://www.issp.org/menu-top/home/, (05.04.2018)

OECD Better Life Index, http://www.oecdbetterlifeindex.org/, (06.04.2018)

TUİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18629, (31.03.2018)

Akademik İstatistik, http://akademikistatistik.com/dogrulayici-faktor-analizi/, (01.05.2018)

Conserve Energy Future, https://www.conserve-energy-future.com/causes-and-effects-of-soil-pollution.php,(03.05.2017)

EKLER

EK1: ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Çevre bilinci ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan bu çalışma Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda hazırlanmıştır. Çalışma bilimsel bir araştırma olarak kullanılacağından elde edilen veriler gizli tutulacak ve herhangi bir kişi veya kurumla paylaşılmayacaktır. Çalışmamıza aşağıdaki sorulara size en uygun gelen şıkkı işaretleyerek vereceğiniz cevaplarla katkıda bulunabilirsiniz. **İlginiz ve desteğiniz için teşekkür ederiz.**

Yrd. Doç. Dr. Yasemin KOLDERE AKIN Tuğba SEZMEZ

YAŞAM VE ÇEVRE ANKETİ

Anket Tarihi: ……..

1. BÖLÜM SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaşınız?

☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ 66 +

3. Medeni Durumunuz?

☐ Hiç Evlenmedi ☐ Evli ☐ Eşi Öldü ☐ Boşandı ☐ Ayrı Yaşıyor

4. Kaç çocuğunuz var?

☐ yok ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ve üzeri

5. Eğitim Durumunuz? (En son diploma aldığınız eğitim seviyesini belirtiniz.)

☐ Okur –yazar değil
☐ Okur –yazar ancak bir okul bitirmemiş
☐ İlkokul
☐ Ortaokul
☐ Lise
☐ Ön Lisans
☐ Lisans
☐ Yüksek Lisans
☐ Doktora

6. Mesleğiniz nedir? (Cevabınız "Diğer" ise lütfen mesleğinizi yazınız.)

☐ Memur ☐ Serbest Meslek/Esnaf ☐ Çiftçi ☐ İşçi ☐ Ev Hanımı ☐ Öğrenci ☐ Diğer……..

7. Çalışma Durumunuz Nedir?

☐ Çalışıyor
☐ İşsiz iş arıyor
☐ Ev kadını/kızı
☐ Çalışan öğrenci
☐ Öğrenci
☐ Çalışan emekli
☐ Emekli
☐ Mevsimlik çalışan
☐ Çalışamaz halde

8. Hanenizin aylık ortalama kullanılabilir net geliri (maaş, ücret, kira, faiz, vb. gelirleri) aşağıdaki gelir gruplarından hangisine girmektedir?

☐ 0-1499 TL ☐ 1500-2999 TL ☐ 3000-4499 TL ☐ 4500-5999 TL
☐ 6000-7499 TL ☐ 7500-8999 TL ☐ 9000-10499 TL ☐ 10500 ve üzeri

9. Annenizin Eğitim Durumu?

☐ Okur –Yazar değil ☐ Ortaokul ☐ Lisans
☐ Okur –yazar ancak bir okul bitirmemiş ☐ Lise ☐ Yüksek Lisans
☐ İlkokul ☐ Ön Lisans ☐ Doktora

10. Babanızın Eğitim Durumu?

☐ Okur –Yazar değil ☐ Ortaokul ☐ Lisans
☐ Okur –yazar ancak bir okul bitirmemiş ☐ Lise ☐ Yüksek Lisans
☐ İlkokul ☐ Ön Lisans ☐ Doktora

11. Ailede kaç kişi yaşıyorsunuz?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ve üzeri

12. Yaşadığınız evin mülkiyet durumu?

☐ Kendinizin ☐ Akraba, tanıdık yanı ☐ Kira
☐ Büyüklerinizin, miraslı ev ☐ Lojman

13. Tasarruf yapabiliyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

14. Cevabınız "evet" ise tasarruflarınızı <u>en çok</u> nasıl değerlendiriyorsunuz? (Tek seçenek işaretleyiniz) (Cevabınız "Diğer" ise lütfen belirtiniz.)

☐ Banka ☐ Gayrimenkul ☐ Diğer……
☐ Altın ☐ Borsa

15. Uzunköprü' de yaşamanızdaki <u>başlıca</u> nedeniniz nedir? (Tek seçenek işaretleyiniz) (Cevabınız "Diğer" ise lütfen belirtiniz.)

☐ Uzunköprülüyüm / Ailem Uzunköprülü ☐ İş nedeniyle ☐ Diğer…….
☐ Evlilik nedeniyle / Eşim Uzunköprülü ☐ Eğitim nedeniyle

16. Kaç yıldır Uzunköprü' de ikamet ediyorsunuz?

☐ 1 yıldan az ☐ 5-6 yıl ☐ 11-12 yıl
☐ 1-2 yıl ☐ 7-8 yıl ☐ 13-14 yıl
☐ 3-4 yıl ☐ 9-10 yıl ☐ 15 yıl ve üzeri

2. BÖLÜM YAŞAM MEMNUNİYETİ

1. Sizi hayatta <u>en çok</u> kim mutlu eder?
(Tek seçenek işaretleyiniz)

- ☐ Kendim
- ☐ Çocuklarım
- ☐ Anne-babam
- ☐ Arkadaşlarım
- ☐ Yeğenlerim
- ☐ Torunlarım
- ☐ Eşim
- ☐ Tüm ailem

2. Sizi hayatta <u>en çok</u> ne mutlu eder?
(Tek seçenek işaretleyiniz)

- ☐ Güç
- ☐ Başarı
- ☐ İş
- ☐ Sağlık
- ☐ Sevgi
- ☐ Para

3. Aşağıdaki soruları uygun şekilde cevaplayınız.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
3.1	Aile hayatımdan çok memnunum.					
3.2	Oturduğum konuttan çok memnunum					
3.3	Oturduğum semtten veya mahalleden çok memnunum.					
3.4	Yakın çevremdeki insanlarla ilişkilerimden memnunum.					
3.5	Sağlık hizmetlerinden çok memnunum.					
3.6	Asayiş hizmetlerinden çok memnunum.					
3.7	Eğitim hizmetlerinden çok memnunum.					
3.8	Ulaştırma Hizmetlerinden çok memnunum.					
3.9	Belediyenin çöp ve çevresel atık toplama hizmetinden çok memnunum.					
3.10	Belediyenin şebeke suyu hizmetlerinden çok memnunum.					
3.11	Belediyenin toplu taşıma hizmetlerinden çok memnunum.					
3.12	Belediyenin yol/kaldırım yapımı hizmetlerinden çok memnunum.					
3.13	Belediyenin yeşil alan ve ağaçlandırma hizmetinden çok memnunum.					
3.14	Belediyenin hava kirliliği ile mücadelesinden çok memnunum.					
3.15	Belediyenin sağlık, spor merkezi olanaklarından çok memnunum.					
3.16	Belediyenin engellilere yönelik düzenlemelerden çok memnunum.					
3.17	Belediyenin ışıklandırma hizmetlerinden çok memnunum.					
3.18	Belediyenin temizlik hizmetlerinden çok memnunum.					
3.19	Belediyenin gıda üreten tesislerin denetimi hizmetlerinden çok memnunum.					

4. Türkiye'de yaşayan insanların refah düzeyini "0" basamağı <u>en düşük</u> "10" basamağı <u>en yüksek</u>" düzey olarak düşündüğünüzde, <u>kendinizi</u> hangi düzeyde görüyorsunuz?
(Tek seçenek işaretleyiniz)

	en düşük										en yüksek
Refah Düzeyi	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sizin Seçiminiz											

3. BÖLÜM ÇEVRE BİLİNCİ

1. Aşağıdaki soruları uygun şekilde cevaplayınız.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.1	İnsanları, hava kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.					
1.2	Motor yağı, boya gibi zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösteririm.					
1.3	İnsanları, su kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.					
1.4	Yazı yazdığım kağıtların her iki yüzünü de kullanmaya özen gösteririm.					
1.5	Kağıt peçete kullanımında her koşulda tutumluyumdur.					
1.6	Atıkların çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.					
1.7	Atıkları, yeniden değerlendirilebilmeleri için uygun geri dönüşüm kutularına atarım.					
1.8	Çöpleri atarken sınıflandırırım.					
1.9	Tarım yapıyorken ya da yapıyor olsaydım toprak ilaçlama, gübreleme ve sulama konusunda çevre açısından dikkatli davranırım. Ya da davranırdım.					
1.10	Çevremdeki insanları, toprak kirliliği konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.					
1.11	Çevremdeki insanları, ekolojik dengenin korunması konusunda duyarlı olmaları için uyarırım.					
1.12	Hava kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.					
1.13	Su kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.					
1.14	Toprak kirliliği konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.					
1.15	Ekolojik denge konusunda bilinçlenmem için yeterli eğitim aldığıma inanıyorum.					
1.16	Her şey böyle devam ederse, gelecekte çok büyük çevresel felaketlerle karşı karşıya kalacağımızı düşünüyorum.					
1.17	İnsanlar doğaya müdahale ettiklerinde çoğunlukla yıkıcı sonuçların ortaya çıktığını düşünüyorum.					
1.18	Çevrenin insanlar tarafından büyük oranda tahrip edildiğine inanıyorum.					
1.19	Hükümetlerin güneş enerjisi gibi alternatif enerji gelişimiyle ilgili araştırmalara daha çok destek vermeleri gerektiğini düşünüyorum.					
1.20	Yaşadığım yerdeki su kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.					
1.21	Yaşadığım yerdeki toprak kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.					
1.22	Yaşadığım yerdeki hava kirliliğinin sağlığımı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.					

2. Hangi tür kirlilik sizi <u>en çok</u> rahatsız eder?
(Tek seçenek işaretleyiniz) (Cevabınız "Diğer" ise lütfen belirtiniz.)

☐ Hava kirliliği ☐ Gürültü kirliliği ☐ Su kirliliği ☐ Toprak kirliliği ☐ Diğer…….

3. Yaşadığınız çevrede hangi tür kirliliklerden müzdaripsiniz?
(En çok maruz kaldığınız kirlilikten en az maruz kaldığınıza sıralayayınız. 1:en çok , 5: en az)

☐ Hava kirliliği ☐ Gürültü kirliliği ☐ Su kirliliği ☐ Toprak kirliliği ☐ Diğer kirlilikler…

4. Ergene Nehri'ndeki kirliliğin en çok kimin yüzünden olduğunu düşünüyorsunuz?
(Tek seçenek işaretleyiniz)

☐ Sanayi Kuruluşları ☐ Kamu Kuruluşları ☐ Yerel Halk

5. Kışları ısınmak için en çok hangi enerji kaynağını kullanıyorsunuz?
(Tek seçenek işaretleyiniz)

☐ Kömür ☐ Elektrik ☐ Tüp ☐ Odun

6. Beldenize doğalgazın gelmesini istemenizdeki başlıca nedeniniz nedir?
(Eğer doğalgazın gelmesini istiyorsanız işaretleyiniz. Aksi halde boş bırakınız.)

☐ Daha ekonomik olması ☐ Çevre dostu olması
☐ Daha zahmetsiz olması ☐ Diğer…

7. Beldenize doğalgazın gelmesini istememenizdeki başlıca nedeniniz nedir?
(Eğer doğalgazın gelmesini istemiyorsanız işaretleyiniz. Aksi halde boş bırakınız.)

☐ Daha masraflı olması ☐ Tehlikeli olması
☐ Alışılmadık olması ☐ Diğer…